

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Tvllii Ciceronis Orationvm Pars ...

Cicero, Marcus Tullius

Coloniae Agrippinae, 1622

M.T.C. Accvsationis in c. verrem liber V.

[urn:nbn:de:bsz:31-116541](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-116541)

LIBER V.

etiam vocauisset. minus enim liber as omnium volun-
tates rerum habebat: & vitam suam pluribus quam
veller, obseruari oculis arbitrabatur. Atque ille his
presidijs ingenij fortunæq; munitus, tamen hac cu-
ra continebatur, quam sibi nondum confirmato con-
silio, sed ineunte ætate susceperat. quo minus etiam
perspicitur eorum virtus & integritas, qui ad hanc
rem adolescentuli, quàm qui iam firmata ætate des-
cendunt. illi enim, antequam potuerunt existimare,
quanto liberior vita sit eorum, qui neminem accu-
sarint, gloria causa atq; ostentationis accusant: nos,
qui iam & quid facere, & quantum iudicare pos-
semus, ostendimus, nisi facile cupiditates nostras re-
neremus, nunquam ipsimet nobis præcideremus istam
licentiam libertatemq; viuendi.* Atq; hoc ego plus
oneris habeo, quàm qui ceteros accusarunt (si onus
est id appellandum, quòd cum lætitia feras ac vo-
luptate) verum tamen hoc ego amplius suscepi, quam
ceteri: quòd ita postulatur ab omnibus, vt ab ijs se
abstineant maximè vitijs, in quibus alterum repre-
benderunt. furem aliquem, aut rapacem accusaris:
vitanda tibi semper erit omnis auaritia suspitio.
maleficum quempiam adduxeris, aut crudelem: ca-
uendum erit semper, ne qua in re asperior aut inhu-
manior fuisse videare. corruptorem, adulterum: pro-
uidendum diligenter, ne quod in vita vestigium li-
bidinis appareat, omnia postremo, quæ vindicari
in altero, tibi ipsi vehementer fugienda sunt. Ere-
nim non modo accusator, sed ne obiurgator quidem
ferendus est is, qui quod in altero vitium reprehem-
dit,

IN VERREM

dit, in eo ipse deprehenditur. * Ego in vno homine omnia vitia, qua possunt in homine perditio nefarioque esse, reprehendo: nullum esse iudicium libidinis, sceleris, audacia, quod non in vniuerso istius vitia perspicere possitis. Ego in isto reo legens hanc, Iudices, mihi statuo: viuendum ita esse, ut isti non modofactis dictisque omnibus, sed etiam oculorumque, illa contumacia ac superbia, quam videtis, dissimilimus esse ac semper fuisse videar. patior non molestè, Iudices, eam vitam, qua mihi sua sponte antea incunda fuerit, nunc iam me a lege & conditione necessariam quoque futuram. * Et in hoc homine sepe à me queris, Hortensi, quibus inimicitijs, aut qua iniuria adductus, ad accusandum descenderim? mitto iam rationem officij mei, necessitudinisque Siculorum: de ipsis tibi inimicitijs respondeo. an tu maiores vllas inimicitias putas esse, quam contrarias hominum sententias ac dissimilitudines studiorum & voluntatum? Fidem sanctissimam in vita qui putat, potest ei non inimicus esse, qui Quaestor Consulque suum, consilij commisso, pecunia tradita, rebus omnibus creditis, spoliare, relinquere, prodere, oppugnare ausus sit? pudorem & pudicitiam qui colit, potest animo a quo istius quotidiana adulteria, meretriciam disciplinam, domesticum lenocinium videre? qui religiones deorum immortalium retinere vult, ei qui fana spoliavit omnia, qui ex Thensarum orbitis praedari sit ausus, inimicus non esse qui potest? qui iure a quo omnes putat esse oportere, is tibi non infestissimus sit, cum cogitet varietas

tem

tem libidinemq; decretorum tuorum? qui sociorum
 iniurijs provinciarumq; in commodis doleat, in
 ee non expilatione Asia, vexatione Pamphilia,
 squalore & lachrymis Sicilia concitetur? qui ci-
 tium Romanorum iura ac libertatem sanctam
 apud omnes haberi vult, is non tibi plus etiam, quam
 inimicus esse debeat, cum tua verbera, cum secures,
 cum cruces ad citium Romanorum supplicia fixas
 recorderetur? * An si qua in re contra rem meam de-
 7
 cretisset aliquid iniuria, iure me ei inimicum esse ar-
 bitraret: cum omnia contra omnium bonorum
 rem, causam, rationem, utilitatem, voluntatemq;
 fecerit, quævis ckr ei sim inimicus, cui Populus Rom.
 infestus sit? qui præsertim plus etiam, quam pars
 virilis postulat, pro voluntate Pop. Rom. oneris ac
 muneris suscipere debeat. Quid illa, quæ leuiores
 videntur esse non cuiusvis animum possunt mouere?
 quod ad tuam ipsius amicitiam ceterorumq; om-
 nium maiorum atque nobilium faciliorem aditum
 istius habet nequitia & audacia, quam cuiusquam
 nostrum virtus & integritas. odisti hominum no-
 uorum industrias: despicias eorum frugalitatem:
 pudorem contemnis: ingenium verò & virtu-
 tem depressam extinctamq; cupitis. * Verrem ama-
 8
 ris. ita credo: si non virtute, non industria, non im-
 centia, non pudore, non pudicitia: at sermone, at li-
 teris, at humanitate eius delectamini. nihil horum
 est, contraq; sunt omnia, cum summo dedecore ac
 turpitudine, tum singulari stultitia atq; inhumani-
 tate oblita. huic homini si cuius domus patet, vitrum

IN VERREM

& a patere, au biare, ac pscere aliquid videtur? hunc
 vestri ianitores, hunc cubicularij diligunt: hunc li-
 berti vestri, hunc serui ancillaq; amant : hic cum
 venit, extra ordinem vocatur: hic solus introduci-
 tur, ceteri saepe frugalissimi homines excluduntur-
 ex quo intelligi potest, eos vobis esse charissimos, qui
 ita vixerunt, vt sine vestro prasidio salui esse non
 possint? Quid hoc cuiquam ferendum putas esse?
 nos ita viuere in pecunia tenui, vt prorsus nihil ac-
 quirere velimus: vt dignitatem nostram, Populiq;e
 Ro. beneficia non copijs, sed virtute tueamur: istum
 rebus omnibus vndique ereptis impune eludentem
 circumfluere atq; abundare? huius argento domos
 vestras, huius signis & tabulis forum comitiumq; or-
 nari? praesertim cum vos vestro Marte his rebus
 omnibus abundetis? Verrem esse, qui vestras villas
 suis manubijs ornet? Verrem esse, qui cum L. Mum.
 mo certet, vt plures hic sociorum vrbes, quam ille
 hostium spoliasse videatur: plures hic solus villas or-
 namentis fanorum, quam ille fana spolijs hostium
 ornasse? & is erit ob eam rem vobis charior, vt ca-
 28 teteri libentius suo periculo vestris cupiditatibus ser-
 uiant? Verum haec dicentur alio loco, & dicta sunt:
 nunc proficiscemur ad reliqua, si pauca ante erimus
 a vobis, Iudices, deprecati. superiore omni oratione
 per attentos vestros animos habuimus. id fuit nobis
 gratum admodum: sed multo erit gratius, si reliqua
 voletis attendere: propterea quod in his omnibus, quae
 antea dicta sunt, erat quadam ex ipsa varietate
 ac nouitate rerum ac criminum delectatio. nunc

LIBER V.

tractare causam instituimus frumentariam: qua
 magnitudine iniuria ferè criminibus ceteris antecel-
 lit: incunditatis in agendo, & varietatis minus
 habebit. vestra autem auctoritate & prudentia dig-
 nissimum est, Iudices, in audiendo diligentiam non
 minus religioni tribuere, quàm voluptati. * In hac II
 causa frumentaria cognoscenda hec vobis propo-
 nite, Iudices, vos de rebus fortunisq; Siculorum om-
 nium, de ciuium Rom. qui arant in Sicilia, bonis,
 de vectigalibus à maioribus traditis, de vita victu-
 que Pop. Rom. cognituros. quasi magna atq; adeo
 maxima vobis videntur, quàm variè, & quam co-
 piosè dicantur, expectare nolite. Neminem vestrum
 praterit, Iudices, omnem vilitatem opportunita-
 temq; prouincia Sicilia, qua ad commoda Po. Rom.
 adiuncta sit, consistere in re frumentaria maximè:
 in ceteris rebus adiuuamur ex illa prouincia, hac ve-
 rò alimur ac sustinemur. * Ea causa triperitita, Iudi- 12
 ces, erit in accusatione. primum enim de decumano,
 deinde de empto dicemus frumento: postremo de
 estimato. Inter Siciliam ceterasque prouincias,
 Iudices, in agrorum vectigalium rationibus hoc in-
 ter est, quòd ceteris aut impositum vectigal est cer-
 tum, quòd stipendiarium dicitur, vt Hispanis & ple-
 risq; Poenorum, quasi v. Etoria premium ac pena belli:
 aut censure a locatio constituta est, vt Asia, lege Sè-
 pronia. Sicilia ciuitates sic in amicitia fidemq; rece-
 pimus, vt eodem iure essent, quo fuissent: eadem con-
 ditione Po. R. parèrent, qua suis antea paruissent.
 * per pauca Sicilia ciuitates sūt bello à maioribus no- 13
 stris

IN VERREM

stris subacta, quarum ager cum esset publicus Pop. Ro. factus, tamen illis est redditus, is ager a Censoribus locari solet. Fœderate ciuitates duæ sunt, quarum decuma venire non soleant, Mamertina & Taurominitana, quinque prætere sine fœdere immunis ciuitates ac libera, Centuripina, Halicyna, Segestana, Halicyensis, Panormitana. prætere a omnis ager Sicilia ciuitatum decumatus est, itemque ante imperium Po. Ro. ipsorum Siculorum voluntate & institutus fuit. * Videte nunc maiorum sapientiam: qui cum Siciliam tam opportunum subsidium belli atque pacis ad Remp. adiunxissent, tanta cura Siculos tueri, & retinere voluerunt: ut non modo eorum agris vectigal nouum nullum imponerent, sed ne legem quidem venditionis decumarum, neue vendendis aut tempus aut locum commutarent, ut certo tempore anni, ut ibidem in Sicilia, demq; ut lege Hieronici venderent. voluerunt eos in suis rebus ipsos interesse: eorum animos, non modo lege noua, sed ne nomine quidem legis nouo commoueri. * Ita decumas lege Hieronica semper vendendas consue-

14 runt, ut ijs iucundior esset munus illius functionis, si eius regis qui Siculis clarissimus fuit, non solum instituta commutato imperio, verum etiam nomen maneret. hoc iure ante Verrem Prætoram Siculi semper vsi sunt: hic primus instituta omnium, consuetudinem à maioribus traditam, conditionem amicitie, ius societatis, conuelli, & commutare ausus est.

16 * Qua in re primum illud reprehendo, & accuso, cur in re tam veteri, tam vsitata quicquam noui fecerit?

LIBER V.

rui? ingenio aliquid affecutus es? tot homines sapiē-
 tissimos, qui illam provinciam ante te tenuerunt,
 prudentia consilioq; vicisti? Est tuū, est ingenij pru-
 dentiāq; tua. do hoc tibi & concedo: scio te Roma,
 cum Prator esses, edicto tuo possessiones hereditatū
 à libero tum ad alienos, à primis heredibus ad secū-
 dos, à legibus ad libidinem tuam transtulisse: scio te
 edicta superiorum omnium correxisse, & possessiones
 hereditatum non secundum eos qui proferrent,
 sed secundum eos qui dicerent testamentum
 factum, dedisse: eas quere nonas abs te prolatas,
 & inuentas magno tibi questui fuisse scio. eundem-
 que te meminisse Censorias quoque leges in sartis
 teētis exigendis tollere & commutare, ne is redi-
 meret, cui res esset: ne pupillo tutores propinqui-
 que consulerent, quo minus fortunis omnibus euer-
 teretur: exiguam diem praefiniri operi, qua ceteros
 ab negotio excluderes, ipse in tuo redēptore nullam
 certā diem obseruares. Quamobrem nouam legem
 te in decumis statuisse non miror, hominem in edictis
 Pratorijs, in Censorijs legibus tam prudentem, tam
 exercitatum non, inquam, miror, te aliquid excogi-
 tasse: sed quod tua sponte, in iussu populi, sine Sena-
 tus autoritate iura provinciae Siciliae mutaris, id re-
 prehēdo, id accuso. L. Octauio & C. Cotta Consulibus
 Senatus permisit, ut vini, & olei decumas, & fru-
 gum minutarum, quas antē te Quaestores in Sici-
 lia vendere consueverant, Roma venderent, legem-
 que his rebus, quam ipsis videretur, edicerent. Cum
 locatio fieret, publicani postularunt, quasdam
 res

IN VERREM

ves ut ad legem adderent, neque tamen à Cen-
 sorijs cateris legibus recederent. *contradixit is*, qui
 casu tum Roma fuit, tuus hospes, Verres, hospes, in-
 quam. & familiaris tuus Si benius hic Thermitanus,
 Consules causam cognouerunt: cum viros prima-
 rios ciuitatis multos in Consilium aduocassent, de
 consilij sententia pronunciarunt. se lege Hieronica
 19 vendituros. * Itane verò prudentissimi viri, summa
 autoritate praediti, quibus Senatus legum dicenda-
 rum in locandis vectigalibus omnem potestatem
 permiserat, Populusque Romanus idem iusserat,
 Siculo vno recusante, cum amplificatione vecti-
 galium, nomen Hieronica legis mutare noluerunt:
 tu homo minimi consilij, nullius autoritatis, iniussu
 20 populi ac Senatus, tota Sicilia recusante, cum ma-
 ximo detrimento atque adeo exitio vectigalium, to-
 tam Hieronicam legem sustulisti? at quam legem
 corrigis, Iudices, atque adeo totam tollis? acur-
 sive ac diligentissime scriptam, quae omnibus custo-
 dijs subiectum aratorem Decumano tradit, ut neq;
 in segitibus, neque in aris, neque in horreis, neque
 in amouendo, neque in asportando frumento, gra-
 no vno posset arator sine maxima poena fraudare
 Decumanum. scripta lex ita diligenter est, ut eum
 scripsisse appareat, qui alia vectigalia non haberet:
 ita acutè, ut Siculum: ita seuerè, ut Tyrannum:
 qua lege Siculis tamen arare expediret. nam ita
 diligenter constituta sunt iura Decumani, ut tamè
 ab inuito aratore plus decuma non possit auferri.
 21 * Cum hac essent ita constituta, Verres tot annis at-
 que

LIBER V.

que adeo seculis inuentus est qui hac non cōmutarit
sed euerterit: eaq; que iam diu ad salutem sociorū
vtilitatemq; Reip. composita comparataq; essent,
ad suos improbiꝫ mos quasque conuerterit: qui pri-
mum certos insilitur, nomine Decumanos, re ve-
ra ministros ac satellites cupiditatum suarum: per
quos ostendam sic prouinciam per triennium vexa-
tam atq; vastatam, Iudices, ut eā n. ultis annis mul-
torū innocentia sapientiaq; recreare nequeamus.

*Eorum omnium, qui Decumani vocabantur, prin-²²
ceps erat Q. ille Apronius, quem videtis: de cuius
improbitate singulari grauissimarū legationū que-
rimonia audistis. aspiciete, Iudices, vultum homi-
nis & aspectum: & ex ea contumacia, quam hic
in perditis rebus retinet, illos eius spiritus Sicien-
ses quos fuisse putetis, cogitate ac recordamini.
hic est Apronius, quem in prouincia tota Verres,
cū vndiq; nequissimos homines conquisisset, & cum
ipse secum sui similes duxisset non parum multos,
nequitia, luxuria, audacia, sui similitimum iudica-
uit. itaque istos inter se perbreui tempore, non res,
non ratio, non commendatio aliqua, sed studiorum
turpitudine similitudoq; cōiunxit. *Verres mores im-²³
probos impuroꝫque nostis: fingite vobis, si potestis,
aliquem, qui in omnibus istis rebus par ad omnium
flagitiorum nefarias libidines esse possit: is erat A-
pronius ille: qui, ut ipse non solum vita, sed etiam
corpore atq; ore significat, immensa aliqua vor-
ago est, aut gurgis vitiorum turpitudinumque om-
nium, hunc in omnibus spectis, hūc in fanorū expi-

IN VERREM

lationibus, hunc in impuris cōiuijs principem adhibebat: tantamq; habebat morum similitudo conjunctionem atque concordiam, vt Apronius, qui alijs inhumanius ac barbarus, isti vni cōmodus ac disertus videretur: vt quem omnes odissent, neque videre vellent, sine eo isse esse non posset. vt cū alijs cōiuijs quidem isdem, quibus Apronius, hic isdem etiā pocula vteretur: postremo vt odor Apronij terribilissimus oris & corporis, quem (vt aiunt) ne bestia quidē ferre possent, vni isti suauis, & iucundus videretur. Ille erat in tribunali proximus, in cubiculo socius, in conuiuii dominus: ac tū maximē, cū accubante prae textato Pratoris filio, in conuiuii saltat²⁴ re nudus cōperat. Hunc, vti dicere institui, principē Verres ad euertendas fortunas aratorum, vexandas diripiendasque esse voluit: huius audacia, nequitia, crudelitati, fidelissimos socios optimosq; ciues scitote hoc Pr. traditos. Iudices, atque addictos fuisse, nouis institutis & edictis, tota Hieronica lege (quemadmodum antea dixi) reiecta & repudiata. * Primum edictum, Iudices, audite praclarum: quantum Decumanus edidisset aratorem sibi decumae dare oportere, vt tantum arator Decumatio ante cogeretur. Quomodo? quantum poposcerit Apronius, dato, quid est hoc? virum Pratoris institutum in socios, an in hostes victos insani edictum atq; imperium tyranni? ego tantundem, quantum ille poposcerit: poscet omne quantum exarauero, quid omne? Plus imō etiam, inquiet, si volet. Quid rursus? quid censes? aut dabo, vt contra edictum fecisse

LIBER IV.

esse damnabere. Per deos immortales quid, quid
 est hoc? verisimile enim non est. * sic mihi persuadeo, & 26
 Iudices: tamen si omnia in istum hominem conveni-
 ve putetis, tamen hoc vobis falsum videri. ego enim
 cum hoc tota Sicilia diceret, tamen affirmare non
 audeo, si haec edicta non ex ipsius tabulis toridem
 verbis recitare possem: sicuti faciam. da, quaeso. Scri-
 be, recitet ex codice. Recita edictum de professione.
 Negat me recitare totum, nam id nutu significare
 videtur. Quid praetereo? an illud ubi caues tamē Si-
 culis, & miseros respicis aratores? edicis enim te in
 Decumanum, si plura sustulerit quam debitum sit,
 in octuplum iudicium daturum esse. nihil mihi pla-
 cet praetermitti. recita hoc quoque, quod postulat,
 totum, Recita edictum, de iudicio in octuplum. Iu-
 dicio ut arator Decumanum persequatur? miserum
 atq; iniquum ex agro homines traduci in forum, ab
 aratro ad subsellia, ab surerum rusticarum ad in so-
 litam litem atq; iudicium. * cum omnibus in alijs 27
 vectigalibus, Asia, Macedonia, Hispania, Gallia, Afri-
 ca, Sardinia, ipsius Italiae qua vectigalia sunt: cum
 in his, inquam, rebus omnibus publicanus petitor ac
 pignerator, non exceptor neq; possessor soleat esse: tu
 de optimo, de iustissimo, de honestissimo genere ho-
 minum, hoc est, de aratoribus, ea iura constituebas,
 quae omnibus alijs essent contraria. Vtrum est equi-
 us, Decumanum petere, an aratorem reperere? iudi-
 cium integrare an perditum fieri? eum, qui manu
 quaesierit, an eum qui digito linctus sit, possidere?
 Quid qui in singulis iugis arant, qui ab opere ipsi non

procedunt, quo in numero magnus ante te Praetorem
 numerus, magna multitudo Siculorum fuit. quid
 facient? cum dederint Apronio quod poposcerit, re-
 linquent aratores? relinquent larem familiarem
 suum? venient Syracusas, ut te praetore videlicet,
 28 a quo iure Apronium, delicias, ac vitam tuam, iudicio
 recuperatorio persequantur? * Verum esto, reperie-
 tur aliquis fortis, experiens arator, qui cum tan-
 tum dederit Decumano quantum ille deberi dixe-
 rit, iudicio repetat, & poenam octupli persequatur.
 expecto vim edicti, severitatem Praetoris: faueo ara-
 tori, cupio octupli damnari Apronium. Quid tandem
 postulat arator? nihil nisi ex edicto iudicium in octu-
 plum. quid Apronius? non recusat. quid Praetor?
 iubet recuperat res reijcere decurias. scribamus
 quas decurias. de cohorte mea reijcies, inquit.
 Quid? ista cohors quorum hominum est? Volusij Aru-
 spicis, & Cornelij Medici, & horum canum, quos tri-
 bunal meum vides lambere. Nam de conuentu nul-
 lum unquam Iudicem, nec Recuperatorem dedit: mi-
 quos Decurantis omnes dicebat esse, qui unam agri-
 glebam possiderent. veniendum erat ad eos contra
 Apronium, qui nondum etiam Aproniani conuiuij
 crapulam exhalassent. O praclarum & commemo-
 randum iudicium. O severum edictum, O tutum
 29 perfugium aratorum. * Atque ut intelligatis cuius-
 modi ista iudicia in octuplum, cuiusmodi istius de
 cohorte recuperatores existimati sint: sic attēdite,
 eequem putatis Decumanum hac licentia permissa
 ut tantum ab aratore quantum poposcisset, aufer-
 ret,

LIBER V.

et, plus quam deberetur poposcisse? considerate cum
 vestris animis vosmetipsi, e quem putetis? praefer-
 rim cum id non solum sine auaritia, sed etiam
 impudentia accidere potuerit, multos necesse est.
 At ego omnes dico plus quam decumas abstulisse.
 cedo mihi vnum ex triennio Pratura tus, qui octu-
 pli damnatus sit. damnatus est imo verò in quem iudi-
 cium ex edicto tuo postulatatum sit. Nemo erat vide-
 licet aratorum, qui iniuriam sibi factam quari pos-
 set: nemo Decumanorum, qui grano amplius sibi
 quam deberetur, deberi professus esset. imo verò
 contra, rapiebat, & asportabat quantum à quo-
 que volebat, Apronius: omnibus autem locis arato-
 res spoliati ac vexati querebantur: neque tamen
 vllum iudicium reperietur. *Quid est hoc? viri sor-
 tes, honesti, gratiosi, tot Siculi, tot Equites Rom. ab
 homine nequissimo ac turpissimo laesi, penam octu-
 pli sine vlla dubitatione commissam non perseque-
 bantur? qua causata qua ratio est? vna illa, Iudices,
 quam videtis, quod vltro etiam illusos se & irri-
 sos ab iudicio discessuros videbant. et enim quod es-
 set iudicium, cum è Verris turpissimo flagitiosissi-
 moq; comitatu tres Recuperatorum nomine assedis-
 sent, assede istius non à patre ei traditi, sed à mere-
 tricola commendati? *ageret videlicet causam a-
 rator. nihil sibi frumenti ab Apronio relictum, bona
 sua etiam direpta, se pulsatum verberatumq; dice-
 ret. conferrent viri boni capita: de commestatione
 loquerentur inter se ac de mulierculis, si quas à
 Pratore abeuntes possent deprehendere: res agi vi-
 de-

deretur. surrexisset Apronius, noua dignitas pulcra
 ni, nõ vt decumanis squaloris plenus ac pulueris, sed
 vnguētis oblitus, vino vigilijsq; languidus: omnia pri-
 mo motu ac spiritu suo, vini, vnguenti, corporis odo-
 re compleffet: dixisset hæc, quæ vulgo dicere solebat,
 non se decumas emisse, sed bona fortunasaq; arato-
 rum: non se Decumanum esse Apronium, sed Ver-
 rem alterum, dominum illorum actyrannum. quæ
 cū dixisset, illi viri optimi de cohorte istius Recupe-
 ratores, non de absoluendo Apronio deliberarent,
 sed quærent, quomodo petitorum ipsum Apronio
 32 commendaret. * Hanc tu licentiam diripiendorum
 aratorum cum Decumanis, hoc est, Apronio
 permisisses, vt quantum vellet posceret, quantum po-
 poscisset, auferret. Hoc tibi defensionis ad iudici-
 um tuum comparabas? habuisses te edictum, Recu-
 peratores daturum in octuplum? si me hercule ex
 omni copia conuentus Syracusani splendidissi-
 morum hominum honestissimorumq; faceres po-
 testatem aratori, non modo reijciendi, sed et-
 iam sumendi Recuperatores: tamen hoc nouum
 genus iniuria ferre nemo posset, te, cum tuos om-
 nes fructus publicano tradidisses, & rem de mani-
 bus amisisses, tum bona tua repetere ac perse-
 33 qui lite atq; iudicio. * cum verò verbo iudicium sit in
 edicto, re quidem vera tuorum comitum homi-
 num nequissimorum collusio cum Decumanis socijs
 tuis, atque adeo procuratoribus, tamen audes illi-
 us iudicij mentionem facere? præsertim cum id
 non modo oratione mea, sed etiam re ipsa refella-
 tur?

LIBER V.

sur? cum in tantis incommodis aratorum, in iuris-
 que Decumanorum, nullum ex isto praclaro edi-
 cto non modo factum, sed ne postulatum quidem
 iudicium inueniatur. * Erit tamen in aratores ³⁴
 lenior quam videtur. Nam qui in Decumanos o-
 ctupli iudicium se daturum edixit, idem habuit in
 edicto, se in aratorem in quadruplum daturum.
 Quis hunc audet dicere aratoribus infestum, aut
 inimicum fuisse? quanto lenior est, quam in pub-
 licanum. edixit, ut quod Decumanus edidisset
 sibi dari oportere, id ab aratore magistratus
 Siculus exigeret. quid dereliquit iudicij, quod
 in aratorem dari possit? Non malum est, inquit,
 esse istam formidinem: ut cum exactum sit ab a-
 ratore, tamen ne se commoueat, reliquus metus
 iudicij sit. si iudicio à me vis exigere, remoue Siculo-
 rum magistratum. si hanc vim adhibes, quid opus
 est iudicio? quis porro dedit, qui non malit Decu-
 manis tuis dare quod posceret, quam ab asseclis tuis
 quadrupli condemnari? * Illa verò praclara est clau-
 sula edicti, quod omnium controuersiarum, quae es-
 sent inter aratorem & Decumanum, si vter voler,
 edicet se Recuperatores daturum. Primum qua po-
 test esse controuersia, cum is qui petere debet, au-
 fert? & cum is non quantum debetur, sed quantum
 commodum est, auferat? Ille autem vnde ablatum
 est, iudicio suum recuperare nullo modo potest? de-
 inde in hoc homo lyncis etiam callidus at vetera-
 tor esse vult, quod ita scribit, Si vter voler, Recupe-
 ratores dabo. quàm lepide se furari putat? verig,
 facit

IN VERREM

facit potestatem. sed utrum ita si riperit; Si uter
 volet, an si Decumanus volet, nihil interest. arator
 36 enim tuos istos Recuperatores nūquid vuler? Quid?
 illa cuiusmodi sunt, quæ ex tempore ab Apronio ad-
 monitus, edixit? Q. Septitio honestissimo homine,
 Equiteq; Rom. resistente Apronio, & affirmante
 se plus decuma nōn daturum, exeritur peculiare e-
 dictum repentinum, ne quis frumentū de area tolle-
 ret, ante quam cum Decumano pactus esset. Fere-
 bat hanc quoq; iniquitatem Septitius, & imbrum
 frumentum corrumpi in area patiebatur: cum illud e-
 dictum repente vberimum, & quæstuosissimum ma-
 scitur, ut ante Cal. Sext. omnes decumas ad aquam
 37 deportatas haberent. Hoc edicto, non Siculi (nam
 eos quidem iam superioribus edictis satis perdid-
 erat atq; afflixerat) sed isti ipsi Equites Ro. qui suum
 ius retinere se cōtra Apronium posse erant arbitra-
 ti, splendidi homines, & alij Prætoribus gratiosi,
 vincti Apronio traditi sunt, attendite enim cuius-
 modi edicta sunt. Ne tollat, inquit, ex area, nisi erit
 pactus. Satis hæc magna vis est ad iniquè paciscen-
 dum. malo enim plus dare, quàm non mature ex a-
 rea tollere. At ista vi Septitium, & nonnullos Septi-
 tij similes non cōtercet, qui ita dicunt, non tollam
 potius, quàm paciscor. his hoc apponitur, Deportat-
 um debeas ante Cal. Sextiles. deportabo igitur.
 Nisi pactus eris, non cōmouebis. sic deportandi dies
 præstituta tollere cogebat ex area: cohibitio tollen-
 di, nisi pactus esset, vim adhibeat pactioni, non
 18 voluntatem. Iam verò illud non solum contra legē

Hic

LIBER V.

Hieronicā, nec solum contra consuetudinē superiorum, sed etiam contra omnia iura Siculorum, quæ habent à Senatu, Populoq. Rom. ne extra suum forum vadimonium promittere cogantur. Statuit iste, vt arator Decumano, quò vellet Decumanus, vadimonium promitteret: & hic quoque Apronius, cū ex Leontino vsq. Lilybeum aliquem vaderetur, ex miseris aratoribus calumniandi quæstus accederet. Quamquam illa fuit ad calumniam singulari consilio reperta ratio, quòd edixerat, vt aratores iugera satiorum suarum profiterentur. Quæ res cum ad pactiones iniquissimās magnam vim habuit, sicut ostendemus, nec ad vllā utilitatem Reip. pertinuit: tum verò ad calumnias, in quas omnes incidereut, quos vellet Apronius. * vt enim quisq. cōtra voluntatem eius dixerat; ita in eum iudicium de professione iugerum postulabatur: cuius iudicij metu magnus à multis frumenti humerus ablati, magnaq. pecuniā coacta sunt. non quò iugerum numerū verè profiteri esset difficile, aut amplius etiam profiteri (quid enim in eo periculi esse posset?) sed causa erat iudicij postulandi, quòd ex edicto professus non esset. iudicium autem quòd fuerit isto Pratore, si qua cohors, & qui comitatus fuerit, meministis, scire debetis. Quid igitur est quòd ex hac iniquitate nouorum edictorum intelligi velim, Iudices? iniuriamne factam socijs? at videtis. aut oritatem superiorum repudiatam? non audebit negare. tantum Apronium isto Pratore potuisse? confiteatur necesse est. * Sed vos fortasse, quòd vos lex cōmonet,

id in hoc loco quæretur: num quas ex hisce rebus pecunias ceperit, docebo cepisse maximas, omnesq; eas iniquitates, de quibus antea dixi, sui quasius causa constituisse convincam: si prius illud propugnaculum, quo contra omnes meos impetus vsurum se putat, ex defensione eius deiecero. Magno, inquit, decumas vendidi. quid ais? an tu decumas, homo audacissime, atq; amentissime, vendidisti? tu partes eas, quas te S. P. Q. R. voluit? an fructus integros atque aded bona, fortunamq; aratorum omnes vendidisti? Si palam præcoissu tuo prædicasset, non decumas frumenti, sed dimidias venire partes: & ita emptores accessissent, ut ad dimidias partes emendas: si pluri vendidisses tu dimidias, quam ceteri decumas, cuinam mirum videretur? Quid vero? si præco decumas pronunciauit, & vera, hoc est lege, edicto, cõditione plus etiã quã dimidia venderent: tamen hoc tibi præclarum putabis, te pluri quod non licebat, quã ceteros quod oportebat, vendidisse. * Pluri vendidi decumas quam ceteri: Quibus rebus id assecutus es? innocetia? aspice adem Castor: deinde, si aude, fac mentionem innocetia: diligentia? codicis lituras tuas contemplari in Sibenij Thermitani nomine: deinde aude te dicere diligentem: ingenio? qui testes interrogari priore actione nolueris, & ijs tacitum os tuum præbere malueris, quantumvis & te & patronos tuos ingeniosos esse dicio. Quare igitur id quod ais assecutus es? magna est enim laus, si superiores consilio vicisti, posterioribus exemplum atque autoritatem reliquisti,

tibi

LIBER V.

tibi fortasse idoneus fuit nemo, quem imitari vere. at
 te videlicet inuētorem rerum optimarum, ac prin-
 cipem imitabūtur omnes. * Quis aratorū te Pratore 42
 decumam dedit? quis duas? quis non maximo se af-
 fectum beneficio putauit, cum tribus decumis pro
 vna defungeretur? prater paucos, qui propter so-
 cietatem furtorum tuorum nihil omnino dederūt.
 Videte inter importunitatē tuam, Senatusq; boni-
 tatem quid intersit. Senatus, cum temporibus Reip.
 cogitur vt decernat, vt altera decuma exigan-
 tur: ita decernit, vt pecunia prohibis decumis solu-
 tur aratoribus: vt quod plus sumitur quā debet-
 tur, id emi non auferri putetur. tu cum tot decumas
 non S. C. sed nouis edictis tuis, nefarijsq; institutis
 exigeres & eriperes: magnum te fecisse arbitra-
 re, si plus vendideris, quā L. Hortensius pater i-
 stius Q. Hortensij, quā Cn. Pompeius, quā M.
 Marcellus: qui ab equitate, ab lege, ab institutis,
 non recesserunt? * An tibi vnius anni aut biennij ra- 43
 tio habenda fuit? salus prouincia. commoda rei fru-
 mentaria ratio Reip. in posterum fuit negligenda,
 cum ita rem constitutam accepisses, vt &
 Populo Romano satū frumenti ex Sicilia suppe-
 ditaretur, & aratoribus tamen arare atq; agros
 colere expediret. Quid effecisti? quid assecutus es?
 vt Pop. Rom. Pratore te, nescio quid ad decumas ac-
 cederet. deferendas arationes relinquendasq; cura-
 sti. Succesit tibi L. Metellus. tu innocentior quā Me-
 tellus? tu laudis & honoris cupidior? tibi enim Con-
 sulatus quarebatur, Metello paternus honor & aui-

tus negligebatur, multo minoris vendidit, non modo
 quam tu, sed etiam quam qui ante te vendiderunt.
 Quaro si ipse excogitare non poterat, quemadmo-
 dum quam plurimo venderet: ne tua quidem recē-
 tia proximi Pratoris vestigia persequi poterat, ut
 tuis praclaris, abs te principe inuentis, & excogita-
 44 tis edictis, atq; institutis vteretur? *ille verò tum se
 Metellum minime fore putasset, si te vlla in re imi-
 tatus esset, qui ab vrbe Romā, quod nemo vnquam
 post hominum memoriā fecit, cum sibi in provin-
 ciam proficiscendum putaret, literas ad Sicilia ci-
 uitates misit, per quas hortatur, & rogat, ut arent,
 ut serant: in beneficio populi Romani hoc petit ali-
 quanto ante aduentum suum: & simul ostendit se
 lege Hieronica venditurum, hoc est in omni ratio-
 ne decumarū nihil isti simile facturum. atq; hac
 nō cupiditate aliqua scribit adductus: ut in alienā
 provinciam mittat literas ante tēpus, sed consilio: ne
 si tēpus satioris praterisset, gradum in provincia Si-
 45 cilia nullū haberemus. *Cognoscite Metelli literas.
 Recit a epistolā L. Metelli. Ha litera, Iudices, L. Me-
 telli quas audistis, hoc quantum est ex Sicilia fru-
 menti hornotum exarauerunt. glebam commosset
 in agro decumano Sicilia nemo, si Metellus hanc e-
 pistolam non misisset. Quid? Metello diuinitus hoc
 venit in mentem? an ab Sicilia, qui Romā frequen-
 tissimi conuenerant negotiatoribusq; Sicilia doctus
 est? quorum quanti conuentus ad Marcellos anti-
 quisimos Sicilia patronos, quanti ad Cn. Pompei-
 um COS. designatum, ceterosq; illius provincia
 ne-

LIBER V.

necessarios fieri soliti sint, quis ignorat? quod quidem iudicium nullo unquam de homine factum est, ut absens accusaretur, ab ijs palam, quorum in bona liberosq. summum imperiū potestatemq. haberet. tanta vis erat iniuriarum, ut homines quidam perpeti, quā non de istius prauitate & iniurijs deplorare & conqueri mallerent. * Quas literas cum ad ⁴⁶ omnes civitates propē suppliciter misisset Metellus, tamen antiquum modū sationis nulla ex parte exequi potuit. diffugerant enim permulti. id quod ostendat: non solum arationes, sed etiam sedes suas patrias istius iniurijs exagitati reliquerant. Non me hercule criminis augeā causa dicā, Iudices, sed quem acceperat oculis animoq. sensum, hunc vere apud vos, & ut potero planissime exponam. * Nā ⁴⁷ cum quadriennio post in Siciliam venissem, sic mihi affecta visa est, ut haec terra solent, in quibus bellum acerbū diuturnumq. versatum est. quos ego campos antea, tollesque nitidissimos, viridissimosque vidissem, hos ita vastatos nunc ac desertos videbā, ut ager ipse cultorem desiderare, ac lugere dominū videretur. Herbitensis ager & Eunnensis, Murgentius, Assorinus, Macharensis, Agrinensis ita relictus erat ex maxima parte: ut non solum iugerum sed etiam dominorum multitudinem quaereremus. Aetnensis verd ager, qui solebat esse cultissimus: & quod caput est rei frumentariae, campus Leontinus cuius antea spes hac erat, ut cum oblitum vidisses, annona caritatem non verere: sic erat deformis atq. horridus, ut in vberima Sicilia parte Siciliam

IN VERREM

48 quereremus. labefactarat enim vehementer arato-
 res iam superior annus: proximus vero funditus e-
 uerterat. * tu mihi etiā audes mentionem facere de-
 cumarum? tu in tanta acerbitate, in tot & tan-
 tis iniurijs, cū in arationibus, & in earum rerum iu-
 re prouincia Sicilia consistat: euersis funditus ara-
 toribus relictis agris, cum in prouincia tam locuplete
 ac referta nō modòrem, sed ne spō quidem vllā re-
 liquam cuiquā feceris, aliquid te populare putabis
 habere, cum dices te pluris, quam ceteros, decimas
 vendidisse? quasi vero aut Po. Ro. hoc voluerit, aut
 Senatus hoc tibi mandauerit, vt cū omnes aratorū
 fortunas decumarum nomine eriperes, in poste-
 rum fructu illo commodòq; rei fragmentaria Po. Ro.
 priuares, deinde si quam partem tua prada ad sū-
 mam decumarum addidisses, bene de Po. Ro. me-
 ritus viderere. Atque hæc perinde loquor, quasi in
 eo sit iniquitas eius reprehendenda, quod propter
 gloria cupiditatem, vt aliquos summa de vma-
 rum vinceret, acerbiorem legē, duriora edita, in-
 terposuerit, omnium superiorum auctoritatem repu-
 diarit. * Magno tu decimas vendidisti. Quid si do-
 ceo te non minus domum tuam auertisse, quam Ro-
 mam misisse decumarum nomine? quid habet popu-
 lare rationa, cum ex prouincia Pop. Ro. aquam par-
 tem tu ibi sumpseris, atque P. Rom. miseris? quid-
 si duabus partibus doceo te amplius frumenti abstu-
 lisse, quam Pop. Rom. misisse? tamen ne putamus pa-
 tronum tuum in hoc crimine cerviculam iactatu-
 rum? & populo se ad coronam daturum? Hæc vox

LIBER V.

antea, Iudices, audistis: verum fortasse ita audistis,
 ut autorē rumorem haberetis, sermonemq; omnī:
 cognoscite nunc innumerabilem pecuniam fru-
 mentario nomine ereptam: ut simul illā quoque eius
 vocem improbam agnoscatis, qui se vno quāstū de-
 cumarū omnia sua pericula redempturum esse dice-
 bat. * Audiuius hoc iam diu, Iudices: nego quēquā
 esse vēstrum, quin saepe audierit, socios istius fuisse
 decumanos. nihil aliud arbitror in istum falsū esse
 dictum ab ijs, qui malē de isto existimarint, nisi hoc.
 Nam socij putandi sunt, quos inter res communica-
 ta est. ego rem totam fortunāque aratorum om-
 nes, istius fuisse dico, Apronium Veneriosq; seruos,
 quod isto Pr. fuit nouum genus Publicanorum, ca-
 terosque decumanos, procuratores istius quāstus,
 & ministros rapinarum dico fuisse. * Quomodo hoc
 doces? quomodo ex locatione illa colummarū docer-
 istum esse pradatum? opinor ex eo maxime, quod
 iniquam legem nouamque dixisset. Quis enim vn-
 quam conatus est iura omnia, & consuetudinē om-
 niū commutare cū vituperatione, sine quāstū Per-
 gam, atque insequar longius. iniqua lege vende-
 bas, quo pluri venderes. cur iam addidit, & ven-
 ditis decumis, cum iam ad summā decumarū nihil,
 ad tuū quāstum multum possēt accedere, subito arg-
 ex tempore noua nascebantur edicta? nam ut vadi-
 monium Decumano, quocumq; is veller, promittere-
 tur: ut ex area, nisi pactus esset, arator ne tollerēt:
 ut ante Calen. Sextil. decumas deportatas haberēt:
 hac omnia, venditis decumis, anno tertio te edixisse
 dico.

IN VERREM

dico, qua si Reip. causa faceres, in vendendo esse
 pronuntiat: quia tua causa faciebas, quod erat im-
 prudentia pratermissū, id quaestu ac tēpore admoni-
 tus reprehendisti. * Illud verò cui probari potest te fi-
 ne tuo quaestu ac maximo quaestu, tantam tuā infa-
 miam, tātum capitis tui, fortunarumq; periculum
 neglexisse? ut cū totius Siciliae quotidie gemitus que-
 rimoniaeque audires: cū, ut ipse dixisti, reūte fore
 putares: iam huic iudicij discrimen ab opinione
 tua nō abhorreret; paterere tamē aratores indigni-
 simum iniurijs vexari ac diripi, profecto quanquā
 es singulari crudelitate & audacia, tamen abs te
 totā alienari provinciam, tot homines honestissimos
 tibi inimicissimos fieri nolles, nisi hanc ratione, & co-
 gitationem salutis tue, pecunia cupiditas ac presēs
 illa praeda superaret. * Etenim quoniam summā, &
 numerum iniuriarū, iudices, vobis non possum expo-
 nere: singulatim autē de vniuersisq; inōmodo di-
 cere institutum est: genera ipsa iniuriarū quaeso cog-
 noscite. Nympho est Centuripinus homo nauus &
 industris, experientissimus ac diligētissimus arator,
 is cum arationes magnas conductus haberet (quod
 homines etiam locupletes, sicut ille est, in Sicilia fa-
 cere consueverunt) easque magna impensa, mag-
 no instrumentotueretur, tanta ab isto iniquitate
 oppressus est, ut non modo arationes relinqueret,
 sed etiam ex Sicilia profugeret, Romamque cum
 multis vna ab isto electis veniret, fecit ut decuma-
 nus Nymphonem vocaret, ex edicto illo preclaro,
 quod nullam ad aliam rem, nisi ad huiusmodi quaestus
 per-

vincit, verum
 de curia se vellet
 regere, & eorum
 Carneleuonem est
 sua patria dicit
 iandem Diuina
 hominum, & Vale
 plare constitit, p
 tris. Nōla erat
 eminus quod in ar
 nis non de vna
 atq; celatum, se
 Nymphonem ar at
 ne aliquo iure, &
 hominum ex vni
 quod De ioman
 agro profugerat
 bat iudicium
 ne, Xenon ad se
 tum esse dicebat
 gerit a vniuersis
 professus, tum
 modo non at al
 minum eius eff
 eam ipsam sen
 descendebat X
 summa aut vni
 hominum in d
 meti. Recupe
 tari videbat, ta

LIBER V.

pertinebat, numerū iugerū professum nō esse. * Nym- 54
 pho cum se vellet a quo iudicio defendere, iste viros
 optimos recuperatores dat, eundem illum Medicum
 Cornelium (is est Artemidorus Pergamenus, qui in
 sua patria dux ille quondam, & magister ad despo-
 liandum Diana templum fuit) & Aruspicem Volu-
 sianum, & Valerium praconem. Nympho anrequam
 planè constitit, condemnatur. Quanti fortasse qua-
 ritis. Nulla erat edicti poena certa. frumenti eius
 omnis quod in arvis esset. Sic Apronius Decuma-
 nus non decumam debuit, non frumentum remotū
 atq; celatum, sed tritici septem millia medimnū ex
 Nymphonis ararionibus edicti poena, non redemptio-
 nis aliquo iure, tollit. * Xenonis Meneni nobilissimi 55
 hominis vxoris fundus erat colono locatus: colonus
 quod Decumanorum inimitas ferre non poterat, ex
 agro profugerat. Verres in Xenonem iudicium da-
 bat illud suum damnatorium de iugerum professio-
 ne, Xenon ad se pertinere negabat, fundum eloca-
 tum esse dicebat: dabat isto iudicium: si pateret iu-
 gera eiusmodi fundi esse plura, quam colonus esset
 professus, tum Xenon damnaretur. dicebat ille, non
 modo non arasse se, id quod satis erat, sed nec do-
 minum eius esse fundi, nec locatorem: vxorem esse,
 eam ipsam suum negocium gerere, ipsam locauisse.
 defendebat Xenonem homo summo splendore, &
 summa autoritate peditus M. Cossuetius. iste nibi-
 lominus iudicium HS. LXXX. dabat. Ille ta-
 meti Recuperatores de cohorte latronum sibi pa-
 yari videbat, tamen iudicium accepturum se esse

dicebat. tum iste magna voce Venerij imperat, ut Xenonem adirent: dñi res iudicare tur, hominē ut asseruarent. cum iudicariū sit, ad se adducāt. Et illud simul dixit: se non putare illum, si propter diuitias pœnas damnationis contemneret, etiam virgas contemnere. Hac ille vi & hoc metu adductus, tantum

56 Decumanis, quantum iste imperauit, exoluit.* Polemarchus est Murgentinus vir bonus atque honestus, is cum pro iugibus quinquaginta medimna DCC. decuma imperarentur, quod recusabat, domum ad istum in ius deductus est: & cum iste etiam cubaret, in cubiculum introductus est: quod nisi mulieri & Decumano patebat, olij nemini. Ibi cum pugnis & calibus concisus esset, qui DCC. medimni decidere voluisset, mille promisit. Eubulides est Grossus Centurpinus, homo cum virtute & nobilitate domi sue, tum etiam pecunia princeps. huic homini, Iudices, honestissima ciuitatis honestissima, non modo frumenti scitote, sed vite, & sanguinis tantum relictum esse, quantum Apronij libidore lit. nam vi, malo, plagis adductus est, ut frumenti daret, non quantum haberet, sed quantum cogeretur.

37 * Sosstratus & Numenius & Nymphodorus eiusdem ciuitatis, cum ex agris tres fratres consortes profugissent, quod hys plus frumenti imperabatur, quam quantum exararent: hominibus coactis, in eorum arationes Apronius venit, omne instrumentum diripuit, familiam abauxit, pecus abegit. postea, cum ad eum Nymphodorus venisset Aetnam, & oraret, ut sibi sua restituerent: homi-

LIBER V.

nem corripi ac suspendi iussit in oleastro quadam,
 qua est arbor, Iudices, Aetna in foro. tandiu pepen-
 dit in arbore forcius, amicusq; Po. Ro. in sociorum vr-
 be ac foro colonus, aratorque vester, quamdiu volun-
 tas Apronij tulit. * Genera iam dudum innumerabi-
 liū iniuriarum, Iudices, singulis nominibus profero,
 insint am multitudine inuiri arū pratermitto. vos
 ante oculos animosq; vestros tota Sicilia decuma-
 norum hos impetus, aratorum direptiones, huius
 importunitatem, Apronij regnum proponit. con-
 tempfit Siculos, non duxit homines: nec ipsos ad
 persequendum vehementes fore, & vos eorum in-
 iurias leniter laturos existimauit. * Est o falsam de
 illis habuit opinionem, malam de vobis: verunt amen-
 cum de Siculis male mereretur, ciues Romanos col-
 luit, his indulsit, eorum voluntati & gratia dedi-
 tus fuit. Iste ciues Romanos? at nullus inimicior,
 aut infestior fuit. mitto vincla, mitto carcerem,
 mitto verbera, mitto secures: crucem deniq; illam
 pratermitto, quam esse ciuibus Romanis testem hu-
 manitatis in eos ac benevolentia sua voluit esse: mit-
 to, inquam, haec omnia, atq; in aliud dicendi tempus
 reſcio: de decumis, de ciuium Romanorum condi-
 tione in arationibus disputo qui quemadmodum es-
 sent accepti, Iudices, audistis ex ipsis: bona sibi e-
 repta esse dixere. * verum haec quoniam huiusmodi
 casus affuit, ferenda sunt, nihil valuisse acquiratē,
 nihil consuetudinem: dāna deniq; Iudices, nulla tā-
 ta sunt, qua non viri fortes magno & libero ani-
 mo affecti ferenda arbitrarentur. Quid si Equiti-
 bus

IN VERREM

his Romanis non obscuris, neque ignotis, sed honestis, & illustribus manus ab Apronio, isto Pratore, sine vlla dubitatione afferbantur? quid expectatis? quid à me amplius dicendum putatis? an id agendum, ut eo celerius de isto transigamus, quo maturius ad Apronium possumus, id quod ego illi iam in Sicilia pollicitus sum, venire? qui C. Matrimium, Iudices, summa virtute hominem, summa industria, summa gratia, Leontinis in publico biduum tenuit: atque ab Apronio, Iudices, homine in dedecore nato, ad turpitudinem educato, ad Verrii flagitiosa libidinesque accommodato, Equitem Romanum. si tunc biduum cibo tectoque prohibuit, biduum Leontinis in foro custodij Apronii retentum atque servatum, neque ante dimissum quam ad conditiones eius de pactus est.* Nam quid ego de Q. Lollio, Iudices, dicam Equite Romano, spectato atque honesto? elarares est quam dicturus sum, tota Sicilia celeberrima atque notissima: qui cum araret in Aetnensi, cum is ager Apronio cum ceteris agris esset traditus: equestri veteri illa & autoritate, & gratia fretus, affirmavit se decumanis plusquam deberet non daturum. refertur eius sermo Apronio. enimvero id ridere, ac mirari Lollium nihil de Matrimio, nihil de ceteris rebus audisse. mittit ad hominem Venerios (hoc quoque attendite, apparitores à Pratore assignatos habuisse Decumanum: si mediocriter argumentum videri potest, istum Decumanorum nomine ad suos quaestus esse abusum) adducitur à Venerijs, atque adeo attrahitur Lollius commodè, cum Apronius

nus

LIBER V.

nus è palestra redisset, & intriclinio, quod in foro
 Aetnae stauerat, decubisset. * Statuitur Lollius in illo
 tempestiuo gladiatorum conuiuio. Non me hercule
 qua loquor crederem, Iudices, tametsi vulgo audie-
 ram: nisi mecum ipse senex. cum mihi atq; huic vo-
 luntati accusationis meae lachrymans gratias age-
 ret, summa cum autoritate esset locutus. Statuitur,
 vt dico, Eques Rom. Propè annos LXXX. uo-
 tus in Apronij conuiuio. cum interea Apronius ca-
 put atq; os suum unguetis perficeret: quid est Lollij
 inquit? tu nisi malo coactus rectè facere nescis? Ho-
 mo quid ageret, taceret, responderet, quid faceret
 denique illa autoritate & atate praeuideret, nescie-
 bat. Apronius interea cenam, ac potula poscebat,
 serui autem eius, qui & moribus istis in essent, qui-
 bus dominus, & eodem genere ac loco nati, praeter
 oculos Lollij haec omnia ferebant. ridere conuiua,
 cachinnari ipse Apronius: nisi fortè existimatis, eum
 in vino ac luxu non uisisse, qui nunc in periculo,
 ac exitio suo risum tenere non possit. Ne multa, Iu-
 dices: his contumelijs scitote Q. Lollium coactum
 ad Apronij leges, conditionesq; uenisse. * Lollius at- 63
 te & morbo impeditus, ad testimonium dicendum
 venire non potuit. Quid opus est Lollio? nemo hoc
 nescit: nemo tuorum amicorum, nemo abs te inter-
 rogatus, nunc se primum hoc dicere audire. M. Lol-
 lius filius eius adolescens lectissimus praesto est: hu-
 ius uerba auditis. nam Q. Lollius eius filius, qui Cali-
 dium accusauit, adolescens & bonus, & fortis, &
 in primis discretus, cum his inturys contumelijs que
 com.

IN VERREM

commotus in Siciliam esset profectus, in itinere occi-
 xus est. cuius mortu causam fugiuii sustinent: re
 quidem vera nemo in Sicilia dubitat, quin eod sit
 occisus, qudd habere clausa non potuerit sua consilia
 de Verre. iste porro non dubitabat, quin is, qui an-
 rea alium studio adductus accusasset, sibi aduenien-
 ti praesto esset futurus, cum esset parentis iniurijs, &
 64 domesticodolore commotus. * Iamne intelligit, lu-
 dices, qua pestis, qua immanitas in vestra antiquis-
 sima fidelissima, proximaq, prouincia versata sit?
 ianne videris, quam ob causam Sicilia tot homi-
 num antea furti, rapinas, iniquitates, ignominiasq,
 perpeffa, hoc non potuerit nouum ac singulare atq,
 incredibile genus iniuriarum, contumeliarumque
 ferre? Iam omnes intelligunt cur vniuersa prou-
 uincia defensorem sua salutis eum quaesit: cuius
 iste fidei, diligentia, perseuerantiae, nullaratione
 eripi possit, tot iudicij interfuisisti: tot homines no-
 centes & improbos accusatos & vestra & supe-
 riorum memoria scitis esse: ecquem vidistis? ec-
 quem audistis? in tantis furtis, in tam apertis, in
 tanta audacia, tanta impudentia esse versatum?
 * Apronius stipatores Venerios secum habebat: du-
 65 cebat eas circum ciuitates publice sibi conuiuia pa-
 rari, sterni triclinia etiam in foro iubebat, eod voca-
 vi homines honestissimos, non solum Siculos,
 sed etiam Equites Romanos: vt quocum mire
 conuiuium nemo vnquam, nisi turpis impurusque
 voluisset, ad eius conuiuium spectatissimi, atque
 honestissimi viri tenerentur. Hac re omnium
 mor-

mort alium proflagatissime ac perditissime, cum
 scires, cum audires quotidie, cum videres, si
 sine tuo maximo quaesulserent, cum tanto peri-
 culo tuo fieri paterere, atque concederes? & tan-
 tum apud te quaestus Apronij, tantum eius sermo
 inquinatissimus, & blanditia flagitiosa valuerunt,
 vt nunquam animum tuum cura tuarum fortuna-
 rum, cogitatioq, tangeret? Cernitis, Iudices, quod⁶⁶
 & quantum incendium Decumanorum impetu non
 solum per agros, sed etiam per reliquas fortunas
 aratorum: non solum, per bona, sed etiam per iura
 libertatis & ciuitatis isto Pratore peruasferit. vide-
 tis pendere alios ex arbore: pulsari autem alios &
 verberari: porro alios in publico custodiri, desti-
 tuti alios in conuiuio, condemnari alios à medico, &
 pracone Pratoris: bona tamen interea nihilominus
 eorum omnium ex agris auferri ac diripi. Quid
 est hoc? Popul. Rom. imperium? Popul. Rom. leges?
 iudicia? socij fideles? provincia suburbana? nonne
 omnia potius eiusmodi sunt, quasi Athenio vi-
 cisset, in Sicilia non fecisset? non, inquam, Iudices,
 esset vllam partem istius nequitia fugitiuorum in-
 solentia consecuta. Priuatim hoc modo, quid pu-
 blicè ciuitates quemadmodum tractatae sunt? au-
 distis permulta iudicia, & testimonia ciuitatum:
 & reliquarum audietis. & ac primum de Agyrinensi⁶⁷
 populo fideli & illustri breuiter cognoscite. Agyri-
 nensis est in primis honesta ciuitas Sicilia, hominum
 ante hunc Pratore locupletium, summorumq, a-
 ratorum: eius agri decimas cum emisset idem Apro-
 nius,

IN VERREM

nius, Agyrium venit. qui cum eò cum apparitori-
 bus, id est minis, ac vi, venisset, poscere pecuniam
 grandem cepit, ut accepto lucro discederet. nolle
 se negocij quicquam habere dicebat, sed accepta pec-
 unia quàm primum aliam civitatem occurrere. Sūt
 homines Seculi non contemnendi, si per nostros Ma-
 gistratus liceat: sed homines & satis fortes, & sa-
 tis planè frugi, ac sobrii, & in primis hac civitas de
 63 qua loquor, iudices. * itaq, homini in primis impro-
 bissimo respondent Agyrienses, sese decumas ei,
 quemadmodum deberent, daturus: lucrum, cum il-
 le magno profertur emisset, non addituros. Apro-
 nius certiore factus istum, cui ares erat, quid rei
 esset: statim tanquam coniuratio aliqua Agyrij con-
 tra Remp. facta, aut Legatus Prætoris pulsatus
 esset, ita Agyrio Magistratus, & quinque primi
 accitū istius evocantur. veniunt Syracusas: præ-
 sto est Apronius, ait eos ipsos, qui venissent, contra
 edictum Prætoris fecisse. quærebant quid? responde-
 bat, se ad Recuperatores esse dicturum: iste aquis-
 situs homo formidinem illam suam miseris Agyri-
 nensibus iniebat, Recuperatores se de cohorte sua
 daturum minabatur. Agyrienses viri fortissimi,
 64 iudicium se passuros esse dicebāt. * ingerebat iste Ar-
 temidorum, medicum Cornelium, pictorem Tele-
 polemum, & huiusmodi Recuperatores, quorum
 civis Romæ nemo erat, sed Græci sacrilegi, iam pri-
 dem improbi, repente Cornelij videbant Agyrienses
 quicquid ad eos Recuperatores Apronius attulis-
 set, illum per facile probaturum: condemnati cum
 istius

istius inuitia infamiq; malebant, quàm ad eius cõditiones pactionesq; accedere. querebant, que in verba Recuperatores daret: respondebat, si pateret adversus edictum fecisse, quæ in iudicio dicturum esse dicebat. iniquissimis verbis, improbissimis Recuperatoribus, consiliari malebant, quàm quicquam cum isto sua voluntate decidere. summittet bar iste Timarchidem, qui moneret eos, si saperent, ut transigerent. pernegabant. Quid ergo? in singulos HS. quinquagenis millibus damnari mauultis? male dicebant. tum iste clarè omnibus audientibus, qui damnatus erit, inquit, virgæ ad necem cadetur. hic illi stentes rogare atq; orare ceperunt, ut sibi suas segetes, fructusq; omnes, arationesq; vacuas Apronio tradere liceret: ut ipsi sine ignominia molestiaq; discederent.* Hac lege, Iudices, decumas vendidit Verres. dicat licet Hortensius, si volet, magno Verrem vendidisse. hæc conditio fuit isto Pratore aratorum, ut secum præclarè agi arbitrarentur, si vacuos agros Apronio tradere liceret. multas enim cruces propositas effugere cupiebant: quantum Apronius edidisset deberi, tantum ex edicto dandum erat, etiamnè si plus edidisset, quam quantum natum esset: etiam. quomodo? Magistratus ex ipsius edicto exigere debebant. at arator repetere poterat. verum Artemidoro Recuperatore. quid si minus arator dedisset, quam poposisset Apronius? iudicium in aratorem in quadruplum. ex quo iudicium numero? ex cohorte Pratoris præclara honestissimorum. Quid amplius? minus te iuge-

IN VERREM

rum profectum esse dico . Recuperatores reijce,
 quod aduersum edictum feceris. ex quo numero?
 ex eadem cohorte. Quid erit extremum? si dam-
 natus eris (nam dubitatio damnationis illis Re-
 cuperatoribus qua poterat esse?) virgis te ad necem
 & ad i neesse erit. His legibus, his conditionibus, erit
 quisquam tam stultus, qui decumas venisse arbi-
 retur? qui aratori nouem partes reliquas factas
 esse existimet? qui non intelligat istum sibi quaestui
 pradaque habuisse bona, possessiones, fortunas ara-
 torum? virgatum metu Agyrimentenses, quod impe-
 71 raturum esset, facturos se esse dixerunt. & Accipite
 nunc quid imperarit: & dissimulate vos, si potestis,
 vos intelligere, ipsum Praetorem, quod tota Sicilia
 perspexerit, redemptorem decumarum, atque ad-
 ed aratorum dominum ac regem fuisse. Imperat
 Agyrimentensibus, vt decumas ipsi publicè accipiant,
 Apronio lucrum dent. si magno emerant, quo-
 niam tu es qui diligentissime precium exquisisti,
 qui vt ais, magno vendidisti, quare putabas empto-
 ri lucrum addi oportere? esto, putabas. quam ob-
 rem imperabas vt adderent? quid est aliud cape-
 re, & conciliare pecunias, in quo te lex tenet, si hoc
 non est: vt atq; imperio cogere inuitos, lucrum da-
 72 re alteri, hoc est pecuniam dare? Age quid
 tum, si Apronio delictijs Praetoris lucelli aliquid
 iusi sunt dare? putate Apronio datum, si Apro-
 nianum lucellum, ac non Praetoria prada vobis vi-
 debitur. Imperas vt decumas accipiant, Apro-
 nio dent lucrum, vitici medimna XXXIII.
 Quid

quid est hoc? vna
 apope mentem
 Apronio cogit
 vna tantum in
 precium exquisi
 las. X. medimna
 postea. Magna p
 deligentes atten
 ve necessaria co
 libus, ad Scruat
 probaret Apronio
 sicut Verres, vti
 no H. S. L. I. Qu
 ti in iuri uenim
 ve exigentur,
 rat non modo A
 metrandum esse
 quod illi ex ara
 ti tantum summe
 non est: quoniam
 parum est pro d
 tar. Iudex H. S.
 vitate, vt, mon
 pimentur vitici
 H. S. L. X. Ad
 nes velint, e
 egisti, in conu
 sibus cogitasti
 fitatus & qu
 sa euacasti, ad

LIBER V.

Quid est hoc? vna ciuitas ex vno agro plebi Romana prope mensura cibaria Pratoris imperio donare Apronio cogitur. tu magno decumas vendidisti? cum tantum lucri Decumano sit datum: profecto si precium exquisisses diligenter, tum cum vendebas, X. medimna potius addidissent, quam HS. DC. postea. Magna prada vi detur: audite reliqua, & diligenter attendite, quod minus miremini. siculos ve necessaria coactos, auxilium, à patronis, à Consulibus, ab Senatu, ab legibus, à iudicij petiuisse. * Vt 73
 probaret Apronius, hoc triticum imperat Agrinensibus Verres, vs in medimna singula dentur Apronio HS. III. Quid est hoc tanto numero frumenti in lucri nomine imperato, expresso, nummi praterea exigentur, vs probetur frumentum? An poterat non modo Apronius, sed quisuis, exercitui si metiundum esset, improbare Siculum frumentum? quod illi ex area, si vellet, admetiri licebat. frumenti tantus numerus imperio tuo datur, & cogitur, non est satis: nummi praterea imperantur, dantur. parum est, pro decumis hordei alia pecunia cogitur. tubes HS. XXX. lucri dari. Ita ab vna ciuitate, vi, minus, imperio, iniuriaque Pratoris eripiuntur tritici medimna XXXIII. & praterea HS. LX. An hoc obscura sunt? aut si omnes homines velint, obscura esse possunt? qua tu palam egisti, in conuentu imperasti, omnibus inspectantibus coegisti: qua de re Agrinenses magistratus & quinque primi, quos tui quaestus causa euocasti, acta & imperia tua domum ad Sena-

IN VERREM

tum suum renunciauerunt: quorum renuntiatio legibus illorum, literis publicis mandata est: quorum Legati homines nobilissimi Roma sunt, qui hoc i-
 74 dem pro testimonio dixerunt. *Cognoscite Agrinensium publicas literas. deinde testimonium publicum ciuitatis. Recita literas publicas. TESTIMONIVM PVBLICVM. Animaduertistis in hoc testimonio, Iudices, Apollodorum, cui Pyragro cognomen est, principem suae ciuitatis lacrymantem testari ac dicere, nunquam post Poj. Rom. nomen ab Siculis auditum & cognitum, Agrynenses contra quenquam insonum ciuem Ro dixisse, aut fecisse quippiam, qui nunc contra Pratorem Po. Rom. magnis iniurijs, & magno dolore publicè testimonium dicere cogerentur. Vni me hercule huic ciuitati Verres obistere tua defensione non potes. tanta auctoritas est in eorum hominum fidelitate, tantus dolor iniuria, tanta religio in testimonio. verum non vna res, sed vniuersa similibus afflictis in omnibus le-
 75 gationibus ac testimonijs publicis persequetur. *Et enim deinceps videamus, Herbitensis ciuitas honesta, & antea copiosa, quemadmodum spoliata ab isto ac vexata sit. At quorum hominum? summorum a ratorum, & remotissimorum à foro, iudicij, controuersijs: quibus parcere, & consulere homo impurissime, & quod genus hominum studiosissime conseruare debuisti. Primo anno venierunt eius agri decuma tritici medimna XVIII. Attidius istius item minister in decuma, cum emisset, & praefecti nomine cum venisset Herbitam cum Venerijs:

LIBER V.

locus, ei publicè, quod dinerteretur, datus esset: con-
 gantur Herbitenses ei lucri dare tritici modium
 XXXVII. millia, cum decuma venisset tritici mo-
 dium XVIII. atq; hoc triticum lucri coguntur da-
 re publicè, cum iam priuatim aratores ex agris spo-
 liati atque exagitati decumanorum iniurijs profu-
 gissent. * Anno secundo cum emisset Apronius decu-
 mas tritici modium XXV. millibus, & ipse Herbitam
 cum illa prædonum copia, manuque venisset, Po. pub-
 licè coactus est ei conferre lucri tritici modium
 XXVI. accusacionem HS. MM. De accessione dubi-
 to an Apronio ipsi data sit merces operæ, preciamque
 impudentia. de tritici quidem numero tanto, quis
 potest dubitare, quin ad istum prædonem frumenta-
 rium, sicut Agyrinense frumentum, peruenerit? Anno
 verò tertio in hoc agro consuetudine vsus est regia.
 solere aiunt barbaros Reges Persarum ac Syrorum
 plures vxores habere: his autem vxoribus ciuitates
 attribuere, hoc modo. hac ciuitas mulieri redimi-
 culum præbeat, hac in collum, hac in crines: ita popu-
 los habent vniuersos non solū conscios libidinis sua,
 verum etiam ministros. * Eandem istius, qui se
 Regem Sicularum esse dicebat, licentiam, libidi-
 nemq; fuisse cognoscite. Aeschriionis Syracusani vx-
 or est Pippa, cuius nomen istius nequitia tota Sici-
 lia peruiulgatum est, de qua muliere versus plurimi
 supra tribunal, & supra Pratoris caput scribebātur.
 hic Aeschrio Pippa vir adumbratus, in Herbitensibus
 decumis nouus instituitur publicanus. Herbitenses
 cum viderent, si ad Aeschriionem precium redis-

IN VERREM

set, se ad arbitrium libidinosissima mulieris spoliatum iri liciti sunt vsque eo, quoad se effecere posse arbitrabantur. supra adiecit Aescrion. neque enim metuebatur, ne Pratore Verre decumana mulier damno afficeret. addicitur medicinis M. D. dimidio fere plus, quam superiore anno. aratores funditus evertiebantur, & eo magis, quod iam superioribus annis exhausti erant ac pene perditum. intellexit ista a magno venisse, ut amplius ab Herbitensibus exprimi non posset, demit de capite medicina DC. iubet in tabulas pro medicinis MMM. VIII. referri D. MM. D. & III. * Hordei decumas eiusdem a-
 78 gri Docimus emerat, hic est Docimus, qui ad istum deduxerat Tertiam, Isidori nymphi filiam, ut abductam ab Rhodio tiberine. huius Tertia plus etiam, quam Pippa, plus quam ceterarum, ac prope dicam tantum apud istum in Siciliensi pratura autoritas valuit, quantum in vrbana Chelidonis. veniunt Herbitam duo Pratoris amici non molesti, muliercularum deterrimarum improbitissimi cognitores incipiunt postulare, esse ere, mittari non poterant tamen, cum cuperent, Apronium imitari. Sicili Siculos non tam peremescebant: cum omni ratione tamen ibi calumniantur, promittunt Herbitenses vadimonium Siracusas. eo posteaquam venum est, coguntur Aescrionem, id est Pippa, dare tantum, quantum erat de capite demptem, tritici modicos MMM. DC. muliercula publicana noluit ex decumis nimum lucrum dare: ne forte ab nocturno suo quaestum animam ad vectigalia redimen-

LIBER V.

da transferre.* transactum putabat Herbitenses:
 cum iste, quid de hordeo inquit, & Docimo amicu-
 lo meo? quid cogitatis? at hoc agebat in cubiculo,
 Iudices, atque in lectulo suo. negabant illi si-
 bi quicquam esse mandatum. non audio: nume-
 rare HS. XV. Quid facerent miseri? aut quid re-
 cusarent? praesertim cum in lectulo, decumana mu-
 lieris vestigia viderent recentia, quibus illum in-
 flammari ad perseverandum intelligebant. Ita
 ciuitas vna sociorum atque amicorum, duabus de-
 terrimis mulierculis Verre Pratore vectigalis fuit.
 Atque ego nunc, eum frumenti numerum, & eas
 publice pecunias decumanis ab Herbitensibus da-
 tas esse dico: quo illi frumento. & quibus pecunijs
 tamen à Decumanorum iniurijs ciues suos non re-
 demerunt. perditis enim, & direptis aratorum bo-
 nis, hac Decumanis merces dabatur, ut aliquando ⁸⁰
 ex eorum agris, atque ex urbibus abirent.* Itaque
 cum Philinus Herbitensis homo disertus, & pru-
 dens, & domi nobilis, de calamitate aratorum, &
 de fuga, & derelictorum paucitate publice dice-
 ret. animaduertens Iudices, gemitum Pop. Roma-
 ni, cuius frequentia huic causa nunquam defuit.
 qua de paucitate aratorum alio loco dicam. nunc il-
 lud quod penè praterit, non omnino relinquendum
 videtur. Nam per deos immortales, quod de capite
 ipsi demsit. quo tandem modo vobis nō modo feren-
 dum, verum etiam audiendum videtur?* vnus ⁸¹
 adhuc fuit post Romam conditam: dī immortā.
 les faxunt, ne sit alter: cui Resp. totam se tra-
 didit,

IN VERREM

didit, temporibus coacta, & malis domesticis, L. Sylla. hic tantum potuit, ut nemo illo inuito, nec bona, nec patriam, nec vitam retinere posset: tantum animi habuit ad audaciam, ut dicere in concione non dubitaret, bona civium Romanorum cum venderet, se pradam suam vendere. eius omnes res gestas non solum obtinemus, verum etiam propter malorum, incommodorum, & calamitatum metum publica autoritate defendimus: vnum hoc illius Senatus consulto reprehensum, decretumque est: ut quibus ille de capite dempsisset, hi pecunias in erarium referrent. statuit Senatus hoc, ne illi quidem esse licitum, cui concesserat omnia: à Populo factarum quaesitarumque rerum

82 summas imminuere. * illum viris fortissimis iudicaverunt Patres conscripti remittere de summa non potuisse: te mulieri deterrimarectè remisisse Senatores iudicabunt? ille, de quo lege Populus Romanus iusserat, ut, ipsius voluntas Po. Rom. esset pro lege, tamen in hoc vno genere veterum religione legum reprehenditur. tu qui omnibus legibus implicatus tenebare, libidinem tibi tuam pro lege esse voluisti? in illo reprehenditur, quod ex ea pecunia remisit, quam ipse quaesierat: tibi concedetur, qui de capite

83 vechigalium Populi Romani remisisti? + atque in hoc genere audacia muldè etiam impudētius in decumis Segestensium versatus est: quas cum ad dixisset eisdè illi Docimo, hoc est tritici modium quinque millia, & accessionem adscripsisset H. S. M. D. coëgit Segestenses à Docimo tantidem publicè accipere: id quod

LIBER V.

quod ex Segeſtenſium publico teſtimonio cognoſcite. Recita teſtimonium publicum, TESTIMONIUM PVBLICVM. Audiviſti quanti decumas acceperit à Docimo civitas, trivici modium quinque millia, & acceſſionem cognoſcite. cognoſcite nunc quanti ſe vendid ſſeretulerit. IEX DECVMIS VENDVNDVS C. VERRE PR. Hoc nomine viduſti tritici modium, MMM. de capite eſſe dēpta, quæ cum de Populi Romani victu, de vectigalium neruis, de ſanguine detraxiſſet ararij, Tertia Mima condonavit. virum impudentius à ſocijs abſtulit? an turpius meretrici dedit? an improbius Populo Romano ademit? an audacius tabulas publicas commutavit? ex horum ſeveritate te vlla vis, aut vlla largitio eripiet? ſed ſi eripuerit, non intelligis hæc, quæ iam dudum loquor, ad aliam queſtionem, atq; ad peculatus iudicium pertinere. itaq; hoc mihi referuabo genus integrum totū. **§4** ad illam quam inſtitui cauſam frumenti ac decumatum reuertar. Qui cum agros maximos ac feraciffimos per ſeipſum, hoc eſt per Apronium, Verrem alterū, depopularetur, ad minores civitates habebat alios, quos tanquā canes immitteret, nequā homines & improbos, quibus aut frumentum, aut pecuniam publicè cogebat dari. A. Valentiſſimus eſt in Sicilia interpres, quo iſte interprete non ad linguam Græcam, ſed ad furtæ & ſlagitia vii ſolebat. Fit interpres hic, homo levis atque egens, repentē decumanus: emit agri Liparenſis miſeri, atq; ieiuni decumas tritici medimnis DC. Liparenſes vocantur;

sur: ipsi accipere decumas, & numerare Valentio cog-
 untur lucri HS. XXX. millia per deos immortales,
 utrum tibi sumes ad defensionem? tantone minoris
 tibi decumas vendidisse, ut ad medimna DC. HS. X-
 XX. millia lucri statim sua voluntate ciuitas adde-
 ret, hoc est tritici medimna II. millia? an cum mag-
 no decumas vendidisses, te expressisse ab inuitis Lipa-
 85 rensis hanc pecuniam? sed quid ego ex te quero,
 quid defensus sis potius, quam cognoscam ex ipsa
 ciuitate quid gestam sit? Recita testimonium publi-
 cum Liparensium, deinde quemadmodum Valentio
 nummi sint dati. TESTIMONIUM PVBLICVM,
 QVOMODO SOLVTVM SIT EX LITERIS PV-
 BLICIS. Etiamne haec tam parua ciuitas, tam pro-
 cul à manib' tuis, atq; à conspectu remota, seiuncta à
 Sicilia, in insula inculta tenuiq; posita, cum lata a-
 lijs tuis maioribus iniurijs, in hoc quoq; frumentario
 genere praeda tibi & questui fuit? quam tu totā in-
 sulā cum dam tuorum foedatium, sicut aliquod manus-
 culum condonaras: ab hac etiā hac frumentaria lu-
 cra tanquā à mediterraneis exigebantur? Itaq; qui
 tot annis agellos suos ante te Praetorem redimere
 à piratis solebant, iidem seipos à te ipso precio im-
 86 positi redemerunt. * Quid verò? à Tissenisibus, per par-
 ua & tenui ciuitate, sed aratoribus laboriosissimis,
 frugalissimisq; hominibus, nonne plus lucri nomi-
 ne eripitur, quā quantum frumenti omnino ex ar-
 rant? ad quos tu Decumanum Diognerum Vene-
 rium misisti, nonum genus publicani. cur hoc auto-
 re non Roma foras publici ad vestigalia accedant?

LIBER V.

Anno secundo Tiffenses HS. XXX. lucri dare coguntur inuiti: tertio anno HS. MM. modium tritici lucri Diogneto Venerio dare coacti sunt. Hic Diognetus, qui ex publicis vectigalibus tanta lucria facit, vicarium nullum habet, nihil omnino pecuniarum, etiam nunc dubitate, si potestis, virum tantum numerum tritici Venerius apparitor istius sibi acceperit, an huic exegerit. * atq; haec ex publico Tiffensium te: 87
 Testimonio cognoscite. TESTIMONIUM PVBLICVM TISSENSIVM. Obscurè, Iudices, Prator ipse decumans est? cum eius apparitores frumentum à civitatibus exigant, pecunias imperent; aliquanto plus ipsi lucri auferant, quam quantum Populo Rom. decumarum nomine daturi sunt. Hac aequitas in tuo imperio fuit, haec Pratoris dignitas, ut seruos Venerios Siculorum dominos esse velles. hic delectus, hoc discrimente Pratore fuit, ut aratores in seruatorum numero essent, serui in publicanorum. * Quid Ameſtratiui miseri impositis ita magnis decumis, ut ipsis reliqui nihil fieret, nonne tamè numerare pecunias coacti sunt? addicuntur decumae M. Casio, cum adessent Legati Ameſtratiui. statim cogitur Heraclius Legatus numerare HS. XXII. Quid hoc est? quae ista praeda? quae vis? quae diroptio sociorum? si erat Heraclio ab Senatu mandatum, ut emeret, emisset: si non erat, qui poterat sua sponte pecuniam numerare? Casio renunciat se dedisse. * Cognoscite renunciationem ex literis. 89
 Recita ex literis publicis. LITTERAE PVBLICAE.
 Quo S. C. erat hoc Legato permissam? nullo. cur fecit?

IN VERREM

fecit? coactus est. quis hoc dicit? tota ciuitas. Recita
 testimonium publicum. TESTIMONIUM PVBLI-
 CVM. ab hac eadem ciuitate anno secundo simi-
 liratione extortam esse pecuniam, & Sex. Ven-
 nonio datam, ex eodem testimonio cognouisti.
 At Amestratinos homines tenues, cum eorum de-
 cumas medimnis DCCC. vendidisses Banoba-
 li Venerio (cognoscite nomina publicanorum)
 cogis eos plus lucri addere, quam quanti
 venierant, cum magno venissent. dant Barobali
 medimnum DCCC. H. S. MD. profecto nunquam iste
 tam amens fuisset, vt ex agro Popul. Rom. plus
 frumenti seruo Venerio, quam Pratori tribui
 pateretur: nisi omnis ea prada serui nomine ad
 istum ipsum perueniret. * Petrini, cum eorum decu-
 ma magno addita essent, tamen inuitissimi P. Ne-
 uio Turpioni in probissimo homini, qui iniuriarum
 Sacerdote Pratore damnatus est, H. S. VII. dare
 coacti sunt. itane dissolute decumas vendidisti, vt
 cum medimnum XV. millibus venissent, hoc est H. S.
 XXXXV. vt lucri decumano H. S. MMM. darentur?
 At per magno decumas eius agri vendidisti. videlicet
 90 igitur non Turpioni lucrum datum, sed Petrinis pecu-
 nia erepta. * Quid Halicyenses, quorum incole de-
 cumas dant, ipsi agros immunes habent: nonne huic
 eidem Turpioni cum decuma C. Medimnū venisset,
 H. S. XV. dare coacti sunt? si id quod maxime vis, pos-
 ses probare, hac ad decumanos lucri a venisse, nihil te
 attigisse: tamen haec pecunia per vim atq. iniuriam
 tuam capta, & conciliata tibi si audis & damnatio.

LIBER V.

ni esse deberent. cum verò hoc nemini persuadere
 possis, te tam amentem fuisse, ut Apronium ac Tur-
 pionem seruos homines, tuò, liberorumq; tuorum
 periculo diuites fieri velles; dubitaturum quinquã
 existimas, quin illis emissarijs hæc tibi omnis pecu-
 nia quasita sit? * Segeſtã item ad immunem ciuita-
 tem Venerius Symmachus decumanus immittitur.
 is ab isto literas affert, ut sibi contra iura om-
 nia, contraq; legem Rupiliam extra forum vadi-
 monium promittant aratores. Audite literas,
 quas ad Segeſtanos miserit. LITTERAE C.
 VERRIS. Hic Venerius quemadmodum arato-
 res eluserit, ex vna pactione hominis honesti gra-
 tiosiq; cognoscite. in eodem enim genere sunt ca-
 tera. * Diocles est Panormitanus, Phimes cognomi-
 ne, homo illustris ac nobilis arator. in agrũ in Sege-
 stano (nã commercium in eo agro Panormitanis est)
 conductum habebat HS. sex millibus, pro decuma
 cum pulsatus à Venerio esset, dedit HS. sexdecim
 millia, & DCLIII id ex tabulis ipsius cognos-
 cite. NOMEN DIOCLIS PANORMITA-
 NI. Huic eidem Symmacho, Anneus Brochus Sena-
 tor, homo eo splendore, ea virtute, qua omnes ex-
 istimatis, nummos præter frumentum coactus est
 dare. Venerione seruo te Pratore talis vir, Sena-
 tor Pop. Rom. quaestui fuit? hunc ordinem, si dig-
 nitate antecellere non existimabas: ne hoc quidem
 sciebas, iudicare? antea cum Equester ordo iudica-
 ret, improbi & rapaces magistratus in provincijs
 inseruiebant publicanis: ornabant eos, quicũq; in
 ope.

operis erant: quemcumque equitem Romanum in provincia viderant, beneficijs ac liberalitate prosequerantur: neque tantum illa res nocentibus proderat, quantum obfuit multis, cum aliquid contra utilitatem eius ordinis voluntatemque fecissent. retinebatur hoc in nescio quo modo quasi communi consilio ab illis diligenter, ut qui unum equitem Ro. contumelia dignum putasset, ab uniuerso ordine malo dignus indicaretur. * tu sic ordinem Senatorium desperasti: sic ad iniurias libidinesque tuas omnia contemisti: sic habuisti statutum cum animo ac deliberatum: omnes qui habitarent in Sicilia, aut qui Siciliam te Pratore attigissent, Iudices rejiceret: ut illud non cogitares, tamen ad eiusdem ordinis homines te iudices esse venturum: in quibus, si ex ipsorum domestico incommodo nullus dolor insideret: tamen esset illa cogitatio, in alterius iniuria sese despectos, dignitatemque ordinis contemptam, & abiectam, quod me hercule, Iudices, mihi non mediocriter ferendum videtur. habet enim quendam aculeum contumelia, quem pati prudentes: ac viri boni difficilime possunt. * Spoliasti Siculos. solet enim inulti esse iniurijs suis graues. vexasti negotiatores: iniuri enim Romanorum, decedunt. Equitem Ro. ad Apronij iniurias dedisti. Quid enim iam nocere possunt, quibus non licet iudicare? Quid cum Senatores summis iniurijs afficis? quid aliud dicis, nisi hoc? cedo me etiam istum Senatorem, et hoc amplissimum nomen Senatorum non modo ad inuidiam imperitorum, sed etiam ad contumeliam improbo-

LIBER V.

vum natum esse videatur. *Neq; hac in vno fecit 97
 Anneo, sed in omnibus Senatoribus: vt ordinis nomē
 non tantum ad honorem, quantum ad ignominiam
 valeret. In C. Cassio viro clarissimo & fortissi-
 mo, cum is eo ipso tempore, primo istius anno COS.
 esset, tanta improbitate vsus est, vt cum eius vxor
 fœmina primaria paternas haberet arationes in
 Leontino frumentum, omne in decumas auferre ius-
 serit. Hunc tu in hac causâ testem Verres habebis:
 quoniam iudicem ne haberes, prouidisti. *Vos autē, 98
 Iudices, putare debetis, esse quiddam nobis inter nos
 commune atq; coniunctū. multa sunt imposita huic
 ordini munera, multi labores, multa pericula, non
 solum legum, ac iudiciorum, sed etiam rumorum
 ac temporum. Sic est hic ordo quasi propositus, atq;
 editus in altum, vt ab omnibus ventis inuidia cir-
 flari posse videatur. in hac tam misera & indigna
 cōditione vitæ, ne hoc quidem retinebimus, Iudices,
 vt magistratibus nostris in obtinendo iure nostro ne
 contemptissimi ac despectissimi esse videamur?
 *Thermitani miserūt, qui decumas emerent agri 99
 sui. Magni sua putabant interesse, publicè potius,
 quamuis magno emi, quam in aliquem istius emis-
 sarium incidere. Appositus erat Venuleius quidam,
 qui emeret is liceri non desistit: illi, quoad videba-
 tur ferri aliquo modo posse, contenderunt: postre-
 mo liceri desisterunt. Addicitur Venuleio tritici
 mod. VII. C. Legatus Possidorus renuntiat. cum
 omnibus hoc intolerandum videretur, tamen Ve-
 leio dantur, ne accedat, tritici mod. VII. prætereas

HS.

IN VERREM

HS. MM. millia, ex quo facile apparet, quæ merces
 Decumani, qui Prætoris præda esse videatur. cedo
 Thermitanorum mihi literas & testimonium,
 TABVLÆ THERMITANORVM ET TESTI-
 100 MONIVM. * In acharense iam omni frumento
 ablato, iam omnibus iniurijs tuis exinanitos tributū
 ferre miseris ac perditos coëgisti: vt Apronio dā-
 rent HS. XX. millia. recita decretum de tributis,
 & publicum testimonium. S. C. DE TRIBVTO
 CONFERENDO. TESTIMONIVM INA-
 CHARENSIVM. Enneses, cum decuma venis-
 sent agr: Ennesis medimnum MMM. CC. Apro-
 nio coacti sunt dare tritici mod. LXXX. MMM.
 & HS. III. millia. Quæso, attendite, quantus nu-
 merus frumenti cogatur ex omni agro decumano.
 nam per omnes ciuitates, quæ decumas debent, per-
 currit oratio mea: & in hoc genere nunc, Iudices,
 versor, in quo non sigillatim aratores euerfi bonis
 omnibus sunt, sed quæ publicè Decumanis lucra da-
 ta sunt, vt aliquando ex eorum agris atq; vrbibus
 expleti atq; saturati cum hoc cumulo questus dece-
 101 derēt. * Calatinis quamobrem imperasti anno ter-
 tio, vt decumas agr: sui, quas Calatæ dare consue-
 uerant, Amestrati M. Casio Decumano darent?
 quod neque ante se Prætores illifecerant, neque
 tu ipse hoc ita statueras antea per biennium. Theo-
 nastus Syracusanus in agrum Muticensem cur abs-
 te immissus est? qui aratores ita vexauit, vt illi in
 alteras decumas, id quod in alijs quoque ciuitati-
 bus ostendam, triticum emere necessarium propter
 ino-

inopiam cogentur. * Iam verò ex Hyblensium pa- 102
 Etionibus intelligeris, quae pacta sunt cum Decuma-
 no Cn. Sergio, sexies tantum, quàm quantum satum
 sit, ablatum esse aratoribus. Recita sationes &
 pactiones ex literis publicis. recita. PACTIONES
 HYBLENSIVM CVM VENERIO SERVO EX
 LITERIS PVBLICIS. Cognoscite item profesiones
 sationum, & pactiones Menorum cum venerio ser-
 uo. Recita ex literis publicis. PROFESSIONESSA-
 TIONVM, ET PACTIONES MENENIORVM
 CVM VENERIO SERVO ET LITERIS PVBLICIS
 Patiemini, Iudices, à socijs, ab aratoribus Pop. Rom.
 ab his qui vobis laborant, vobis seruiunt: qui ita ple-
 bem Romanā ab sese alivolunt, ut sibi ac liberis suis
 tantū superfit, quò ipsi alipossint: ab his per summā
 iniuriam, per summās contumelias, plus aliquanto
 ablatum esse, quā natum sit? * Sētio, iudices, mode- 103
 randū mihi esse iam orationi meae, fugiendamq; ve-
 stram satietatem: non versabor in vno genere diuti-
 us: & ita cetera de oratione mea tollā, ut tamen in
 causā relinquam. Audietis Agrigentinorū fortissi-
 morū virorum diligentissimorumq; querimonias:
 cognoscetis, Iudices, Entellinorum summi laboris,
 summaeq; industria, dolorē, & iniurias: Herachien-
 sium, Iciltensium, Aetnensium, Solentinorū incom-
 moda proferentur: Catinensium locupletissimorum
 hominum amicissimorumq; agros vexatos ab Apro-
 nio cognoscetis: Tyndaritanam nobilissimam ciui-
 tatem, Cephaleditanam, Halentinam, Apollonien-
 sem, Eggynam, Capitiinā perditas esse hac inquit a-

te Decumanorum intelligetis: Murgentinis, Affor-
 nis, Elorinis, Ennensibus, Letinis nihil omnino reli-
 ctum: Citarinos, Archerinos, paruarum civitatum
 homines, omnino abiectos esse, ac perditos: omnes
 deniq; agros decumanos per triennium populo Ro.
 ex parte decuma, C. Verri ex omni reliquo vecti-
 gales fuisse, & pleriq; aratoribus nihil omnino super-
 fuisse, quibus quod tum aut remissum, aut relictum
 sit, id fuisse tantum, quantum ex eo, quo istius aua-
 104 ritia contenta fuit, redundavit. * Duarum mihi ci-
 vitatum reliquos feci agros, Indices, ferè optimos
 ac nobilissimos, Aetnensium, & Leoninorum. Ho-
 rum agrorum ego missos faciam quatuor triennij,
 unum annum eligam, quo facilius id quod institui,
 explicare possim. Sumam annum tertium, quod &
 recentissimus est, & ab isto ita administratus, ut
 cum se certe decessurum videret, nō laboraret, si a-
 vratorem nullū in Sicilia omnino esse relicturus. A-
 gri Aetnensis, & Leonini decumas agemus. Atten-
 dite, Indices, diligēter, agri sunt feraces, annus ter-
 tius, Decumanus Apronius. * de Aetnensibus perpau-
 105 ca dicam, dixerunt enim ipsi priore actione publi-
 cè: memoria tenetis Artimidorum Aetnensem, le-
 gationis eius principem, publicè dicere Aproniū ve-
 nisse Aetnam cum Venerijs, vocasse ad se magi-
 stratum, unperasse ut in foro sibi medio lecti ster-
 nerentur: quotidie solitum esse non modo in pu-
 blico, sed etiam de publico conuiuari, cum in eis
 conuiuij symphonia caneret, maximisque poculis
 ministraretur, retinere solitum esse aratores: atq;
 ab

ad his nou modo per iniuriam, sed etiam per cō-
 tumeliam tantum exprimi frumenti, quantum
 Apronius imperasset. * Audiſtis hac, Iudices, quā nūc
 ego omnia pratereo ac relinquo.nihil de luxuria ¹⁰⁶
 Apronij loquor, nihil de insolentia, nihil de singula-
 ri nequitia, ac turpitudine: tantū de quaestu, ac lu-
 cro dicam vnus agri, & vnus anni, quo facilius vos
 coniecturam de triennio de tota Sicilia facere possi-
 ris. Sed vibi Aetnensium breuis est oratio. ipsi enim
 venerūt, ipsi publicas literas deportarunt, docuerūt
 vos quid lucelli fecerit homo non malus, familiaris
 Pratorū, Apronius. id quaso ex ipsorum testimonio
 cognoscite. Recita testimonij Aetnensium. TESTI-
 MONIUM AETNENSIVM. Quid ais? dic, dic qua-
 so clari, vt Pop. Ro. de suis vectigalibus. de suis ara-
 torib*, de suis socijs atq; amicis audiat. L. MEDIM-
 NA. Per Deos immortales, vnus ager vno anno ccc.
 millia mod. tritici, & praterea HS. L. mil. lucri dicit
 Apronio? tantōne minoris decumae venierūt, quā
 fuerunt? an cū satis magno vanissent, hic tantū ra-
 men frumenti, pecuniaeq; numerus ab aratoribus per
 vim ablati est? vtrū enim horum dixeris, in eo cul-
 pa & crimen habebit. * Nā illud quidē nō dices, quod ¹⁰⁷
 vti nam dicas, ad Apronium non peruenisse tantum.
 ita te nō modo publicis tenebo, sed etiam priuatis a-
 ratorū pactionibus ac literis, vt intelligas nō te dili-
 gentiorē in faciendis furtis fuisse, quam me in de-
 prehēdis. Hoc tu feres? hoc quis quā defendet? hoc
 hi, si aliter statueru voluerint, sustinebunt? vno ad-
 uentu, ex vno agro, Q. Apronium, prateream, quanti

108 dixi, pecuniam numeratam, CCC. millia mod. tritici lucri nomine susstulisse? *Quid? hoc Aetnenses soli dicunt? imò etiam Centuripini, qui agri Aetnensis multo maximam partem possident. quorum Legatis hominibus nobilissimis Androni & Arthemom Senatus ea mandata dedit, quae publicè ad ciuitatem ipsorum pertinebant: de his iniurijs, quas ciues Centuripini non in suis, sed in aliorum sinibus acceperunt, Senatus & Populus Centuripinus Legatos uoluit mittere: ipsi aratores Centuripini, qui numerus in Sicilia maximus, hominum honestissimorum & locupletissimorum, tres Legatos ciues suos delegerunt: ut eorum testimonio non vnus agri, sed propè totius Sicilia calamitates cognosceretis, arant enim tota Sicilia ferè Centuripini: & hoc in te grauiores certioresq; testes sunt, quod cetera ciuitates suis solum in commodis comouentur: Centuripini, qui in omnibus ferè sinibus habent possessiones, etiam ceterarum ciuitatum dāna ac detrimenta senserunt. *Verum, ut dixi, ratio certa est Aetnensium, & publicis, & priuatis literis consignata mea diligentia pensum magis in Leontino agro est exigendum, propter hanc causam, quod ipsi Leontini publicè non sanè me multum adiuuerunt, neq; enim eos isto Pratore līe decumanorum iniuria laeserunt: potius eam adiuuerunt. Mirum fortasse hoc uobis, aut in credibile uideatur, in tantis aratorum in omnibus, Leontinos, qui principes rei frumentariae fuerunt, expertes in commodorum atque iniuriarum fuisse, hoc causa est, Iudices, quod

LIBER V.

in agro Leontino, præter vnã Mnafstrati familiam glebam Leontinorum possidet nemo. itaque Mnafstrati hominis honestissimi atq; optimi viri testimonium, Iudices, audietis: ceteros Leontinos, quibus non modo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem vlla nocere potuit, expectare nolite. etenim non modo incõmodi nihil caperunt: sed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæstu sunt cõpendio, versati. * Quapropter quoniam me Leõtina ciuitas atq; 110 legatio, propter eam, quam dixi, cassam defecit, mihimet in eundem ratio, & via reperienda est, qua ad Apronij quæstum, siue adeo qua ad istius ingentem immanemque prædam possum peruenire. Agri Leontini decuma anno tertio vanierunt tritici medimnis XXXVI. hoc est tritici mod. CCXVI. magno, Iudices, magno. neq; enim hoc possum negare. itaque necesse est aut damnum, aut certè non magnum lucrum fecisse decumanum, hoc enim solet vsu venire hys, qui magno redemerunt. Quid si ostendo in hac 111 vna emptione lucri fieri tritici modios C. quid si CC. quid si CCCC. dubu abitis etiam, cui ista tanta præda quaesita sit? Inquam: me esse quispiam dicit, qui ex lucri magnitudine coniecturam faciam furti, atq; prædæ. Quid si docebo, Iudices, eos qui CCCC. millia mod. lucri faciunt, damnum facturos fuisse, si tua iniquitas sit, vt ex cohorte Recuperatores non intercederent: num quis poterit in tanto lucro, tam atq; iniquitate dabitare, quin propter improbitatẽ tam magnos quæstus feruẽt propter magnitudinem quæstus, improbus esse voluerit?

¶12° Quomodo hoc igitur assequar, Iudices, ut sciam lucrum quantum factum sit? non ex Apronij tabulis, quas ego cum conquirerem, non inueni: & cum in ius ipsum edaxi, expressi ut conficere tabulas se negaret, si mentiebatur, quam ob rem remouebat, si haec tabulae nihil tibi erant obfuturæ? si omnino nullas confecerat literas: ne id quidem satis significabat, illum non suum negotium gessisse? ea est enim ratio decumarum, ut sine plurimis literis confici non possit. singula enim nomina aratorum, & cum singulis pactioes decumarum, literis persequi & conficere necesse est. Iugera professi sunt aratores vniuersi imperio atque instituto tuo: non opinor quoniam minus esse professum, quam quantum arasset, cum tot cruce, tot iudicia, tot ex cohorte Recuperatores proponerentur, in iugere Leontini agri medimnum ferò tritici seritur, perpetua atque aquabili satione ager efficit, cum octauo bene ut agatur: verum ut omnes dii adiuuent, cum decimo quod si quando accidit, tum sit, ut tantum decumæ sit, quantum feneris: hoc est, ut quod iugera sunt sata, totidem medimna decumæ debeantur. Hoc cum ita esset:

¶13° primum illud dico, pluribus millibus medimnum venisse decumas agri Leontini, quam quod millia iugerum sata erant in agro Leontino. Quod si fieri non poterat, ut plus quam decem medimna ex iugere ararent, medimnum autem ex iugere decumano dari poterat, cum ager, id quod per aræ euenit, cum decimo exculisset: quæ erat ratio decumandi, si quidem decumæ ac non bona veniebant aratorum, ut pluribus

bus aliquanto medimnis decumas emeret, quam iu-
 gera erant sata? In Leontino iugerum subscriptio ac
 professio non est plus XXX. decumae. XXXVI. me-
 dimnis venierunt. Erravit? an potius insanivit Apro-
 nius? imò tum insanisset, si aratoribus quod deberet,
 licitū eſet: & non quod Apronius imperaſſet neces-
 ſe fuiſſet dare. * ſi oſtēdo, minus tribus medimnis in ¹¹⁴
 iugerū neminē dediſſe decumae: concedes opinor,
 vt cū decumano fructus arationis perceptus ſit, ne-
 minem minus tribus decumis dediſſe: atq; hoc in be-
 neficij loco petiitum eſt ab Apronio, vt iugera ſingu-
 la ternis medimnis decidere liceret. Nam cum à
 multis quaterna, etiā quina exigerētur: multis au-
 tem non ſolum granum vllum, ſed ne palea quidem
 ex omni fructu, atque ex annuo labore relinque-
 rentur: tum aratores Centuripini, qui numerus in
 agro Leontino maximus eſt, vnam in locum conue-
 nerunt: hominem ſua ciuitatis in primis honeſtum,
 ac nobilem Andronem Centuripinum legarunt ad
 Apronium, eundem, quem hoc tempore ad hoc iudi-
 cium Legatum, & teſtem Centuripina ciuitas mi-
 ſit: vt is apud eum cauſā aratorum ageret, ab eoq;
 peteret, vt ab aratoribus Centuripinis ne amplius in ¹¹⁵
 iugera ſingula, quam ternis medimnis exigeret. hoc
 vix ab Apronio in ſummo beneficio pro ijs, qui et-
 iam tum incolumes erant, impetratum eſt: id cū im-
 petrabatur, hoc videlicet impetrabatur, vt pro ſin-
 gulis decumis, ternas decumas dare liceret. quod ſi
 tua res non ageretur, a te potius poſtularēt, ne am-
 plius quam ſingulas: quam ab Apronio, vt ne plus,

IN VERREM

quanternas decumas darent. Nunc ut hoc tempo-
 re ea qua regiè, seu potius tyrannicè statuit in ara-
 tores Apronius, prætermitam: neg, eos appellem, à
 quibus omne framentum eripuit, & quibus nihil non
 modo de fructu, sed ne de bonis quidè suis reliqui fe-
 cit: ex his ternis medimnis (quod beneficij, gratiaq;
 causa concessit) quid lucri fiat cognoscite. * Professio
 116 est agri Leontini ad ingerum xxx. mil. Hec sunt ad
 tritici medimna cx. id est tritici mod. Dxl. mil-
 lia. deducis tritici mod. ccxvi. quanti decume
 vaserunt, reliqua tritici cccxxiii. adde to-
 tius summa Dxl. millia mod. tres quinquagesimas,
 id est, tritici mod. xxxi. cccc. ab omnibus
 enim terne præterea quinquagesima exigebantur:
 Sunt hac iam ad HS. cccxi. mod. tritici. At
 ego cccc. lucri facta esse dixeram, non enim
 duco in hac ratione eos, quibus ternis medimnis non
 est licitum decidere. Verùm ut hac ipsa ratione
 summam mei promissi cõpleam, ad singula medim-
 na multi HS. duo, multi HS. quinque accessionis co-
 gebantur dare: qui minimum, singulos nummos.
 hoc minimum ut sequamur, quoniam xc. medimna
 117 HS. xc. millia. * Hic mihi etiam dicere audebis ma-
 gne se decumas vendidisse? cū ex eodem agro, dimi-
 di: plus ipse abstulerit, quam populo Ro. miserit. cc-
 xvi. decumas agri Leontini vendidisti. si ex lege,
 magno: si vi lex esset libido tua, parua: si ut qua di-
 midia essent, decumae vocarentur, parua vendidisti.
 multo enim plus fructus annui Sicilia venire po-
 tne-

tuerunt. fid te Senatus, aut populus Ro. facere vo-
 luisset. & enim sepe decumae tanti vanierunt cum
 lege Hieronica vanirent, quanti nunc lege Verrea
 vanerunt. Cedo tibi C. Norbani decumas venditas.
 C. NORBANI DECUMAE VENDITAE AGRI
 LEONTINI. Atque tum neque indicium de
 modo iugerum dabatur, neque enim erat Ar-
 midorus Cornelius Recuperator: neque ab ara-
 tore magistratus Siculus tantum exigebant quan-
 tum Decumanus ediderat: nec beneficium petebatur
 à Decumano, vt in iugera singula ternis medimnis
 decidere liceret: nec nummorum accessionem co-
 gebatur arator dare, nec ternas quinquagesimas fru-
 menti addere: & tamen populo R. magnus fru-
 menti numerus mittebatur. * Quid verò ista sibi
 quinquagesima? quid porro nummorum acces-
 siones volunt? quo id iure, atque adeo quo id potius
 ore fecisti? nummos dabat arator. quomodo? aut
 vnde? qui si largissimus esse vellet, cum latiore men-
 sura vteretur: vt antea solebant facere in decumis,
 cum aqua lege & conditione vaniebant. is nummum
 dabat vnde? de frumento? quasi habuisset te Preto-
 re quod venderet. de viuo igitur erat aliquid rese-
 candum: vt esset, vnde Apronio ad illos fructus ara-
 tionem hoc corollarium nummorum adderetur.
 Iam id porro virum libentes, an inuiti dabant? li-
 bentes? amabant credo Apronium. inuiti? quare,
 nisi vi, & malo cogebantur? Iam iste homo amentis-
 simus in vendendis decumis nummorum faciebat
 accessiones ad singulas decumas? neque multum

IN VERREM

bina aut terna millia addebat. sunt per tyoni-
 num HS. fortasse D. millia. hoc neq. exemplo cuius-
 quam. neq. vllō iure fecit: neque eam pecuniam ve-
 tulit: neq. hoc paruum crimen quemadmodū defen-
 xii⁹ surus sit, homo quisquam vnquā excogitauit. * quod
 cum ita sit, audes dicere te magno decumas vendi-
 disse: cum sit perspicuum, te bona fortunasq. aratorū
 non populi Rom. sed tui quaestus causa vendidisse? Vt
 si quis villicus ex eo fundo qui HS. dena merita esset,
 existit arboribus ac venditis, demptis regulis, in-
 strumento, pecore ab alienata, domino XX. millia
 numinum pro X. miserit: sibi alia prae terea centum
 confecerit: primo dominus ignarus incommodi sui
 gaudeat, villicusq. delectetur, quod tanto sibi plus
 mercedis ex fundo refectum sit: deinde cum audie-
 rit, eas res quibus fundi & fructus & cultura con-
 tinentur, amotas & venditas, summo supplicio villi-
 cum afficiat, & locum male actum putet. Item po-
 pulus Rom. cum audit pluri decumas vendidisse, C.
 Verrem, quam innocentissimum hominem, cui ipse
 successit. C. sacerdotem, putat se bonum in aratio-
 nibus fructibusque suis habuisse custodem ac villū,
 cum senserit istum omne instrumentum aratorum,
 omnia subsidia vectigalium vendidisse, omnem spem
 posteritatis auaritia sua sustulisse, arationes & a-
 gros vectigales vastasse atque exinanisse: ipsum
 maximos quaestus praedaeque fecisse: intelliget, se-
 cum actum esse pessimo, istum autem summo suppli-
 cio dignum existimabit. * vnde ergo hoc intelligi po-
 test?

res? ex hoc maxime, quod ager decumanus provin-
 cia Sicilia propter istius auaritiæ deorsus est, neq;
 id solum actum est, ut hi multis minus iugis erent,
 si qui in agris remanserunt: sed etiam, ut permul-
 ti locupletes homines, magni & nauis aratores, a-
 gros latos ac fertiles desererent, totasq; arationes
 derelinquerent. Id ad cõscribi facillimè potest ex li-
 teris publicis ciuium, propterea quod lege Hie-
 ronica numerus aratorum quotannis apud magi-
 stratus publicè subscribitur. Recita tandem, quot
 acceperit aratores agri Leontini Verres. OCTO-
 GINTA TRES. quot anno tertio profiteantur.
 TRIGINTA DVO. vnum & quinquaginta
 aratores ita video deiectos, ut his ne vicarij qui-
 dem successerint. Quot aratores adueniente te-
 fuerunt agri Manticensis, videamus ex literis publi-
 cis. CENTVM OCTOGINTA OCTO. Quid? an-
 no tertio? CENTVM ET VNVS. Octoginta sep-
 tem aratores vnus ager istius iniuriã desiderat: at-
 que ad cõnostra Resp. quoniam illa populi Romani
 vectigalia sunt, hunc tot patrum familias nume-
 rum desiderat, & reposcit. Ager Herbitensis prima
 anno habuit aratores ducentos quinquaginta sep-
 tem, tertio centum viginti. hinc centum triginta
 septem patres familias extorres profugerunt.
 Agrinensis ager quorum hominum? quam bone-
 storum, quam locupletum? ducentos quinquaginta
 aratores habuit primo anno Pratoris tua. Quid
 tertio anno? octoginta: quemadmodum Legatos
 Agrinenses recitare ex publicis literis audisti. * Præ
 dij

IN VERREM

ðy immortales, si ex provincia tota centum septua-
 ginta eiecisses, posset ne seueris iudicibus saluus esse?
 vnus ager Agrinensis centum septuaginta ar-
 atoribus inanius cum sit, vos coniecturam totius pro-
 uincia non facietis? Atque hoc peraque in omni
 agro Decumano reperietis, quibus aliquid tamen
 reliqui fuerit ex magno patrimonio, eos in agris
 minore instrumento, minus multis iugis, minores
 remansisse: quod metuebant, si recessissent ne reli-
 quas fortunas omnes amitterent, quibus autem iste
 nihil reliqui, quod perderent, fecerat: eos planè
 non solum ex agris, verum ex ciuitatibus suis pro-
 fugisse: illi ipsi, qui remanserant, vix decuma pars
 aratorum, reliqui agros omnes erant: nisi ad eos
 Metellus Roma literas misisset, decumas lege Hiero-
 nica venditurum, & nisi ab ijs hoc petuisset, vt
 sererent quàm plurimum: quod illi semper sua causa
 fecerant, cum eos nemo rogaret, quàm diu intelli-
 gebant sese sibi, & Po. Ro. non Verri & Apronio se-
 rere, impendere, laborare.* Iam vero si Siculorum
 122 fortunam negligitis: si quemadmodum socij Po. Ro. à
 magistratibus nostris tractentur, non laboratis: at
 vos communem popul. Rom. causam suscipite atq;
 defendite. Electos aratores esse dico, agros vectiga-
 les vexatos atq; eximios à Verre, populatam vex-
 atamq; provinciam, hec omnia doceo litteris ciui-
 tatum, & primis primariorum virorum testimo-
 nijs. Quid vultis amplius? num expectatis, dum L.
 Metellus, qui multos in istum testes imperio & po-
 testate deterruit, idem absens de istius scelere, un-
 probi-

LIBER V.

probitate, audacia testimonium dicat? non opinari.
 At is optime, qui successit isti, potuit cognoscere, ita
 est, verum amicitia impeditur. At debet nos certig-
 res facere, quo pacto se habeat provincia? debet, vo-
 runt amen non cogitur. * Num quis in Verrem L. Me- 123
 telli testimonium requirit? nemo. num quis postulat?
 non opinor. Quid si testimonio L. Metelli ac literis
 hæc omnia vera esse docebo, quid dicetur? utrum Me-
 tellum falsum scribere? an amicum ledendi esse cu-
 pidum? an Praetorem quemadmodum provincia
 affecta sit nescire? Recita literas L. Metelli, quas
 ad Cn. Pompeium, & M. Crassum COSS. quas ad
 M. Mummius Praetorem: quas ad Quæstores vrbs
 misit. EPISTOLA L. METELLI. DECUMAS
 FRUMENTI LEGE HIERONICA VENDIDI.
 Cum scribit se lege Hieronica vendidisse, quid scri-
 bit? ita se vendidisse, ut omnes præter Verrem. cum
 scribit lege Hieronica vendidisse, quid scribit?
 se per istum erepta Siculis maiorum nostrorum
 beneficia, ius ipsorum, conditionem societatis, ami-
 citia, fœderum reddidisse. dicit quanti cuiusque
 agri decumas vendiderit. deinde quid scribit? * Re 124
 cita de Epistola reliqua. SYMMA DATA EST
 OPERA à ME, UT QVAMPLVRIMO DECUMAS
 VENDEREM. Cur igitur, Metelle, non
 ita magno vendidisti? quia desertas arationes, in-
 anes agros, provinciam miseram perditamque offendi.
 quid? id ipsum quod satum est, quæ aratione
 quisquam, qui sereret, inuentus est? Recita literas.
 LITTERAE. ait se misisse, & cõfirmasse, suam inret-
 posuisse

IN VERREM

posuisse auctoritatem tantum quod aratoribus, Metellus obsides non dedit, se in nulla re Verri similem futurum. At quid est tandem, in quo se laborasse dicat? Recita. VT ARATORES QUI RELIQVI ERANT, QUAMPLURIMUM SERERENT. Qui reliqui? quid hoc est? reliqui, quo ex bello? qua ex vastitate? quam in Sicilia tanta clades, aut quod bellum tam dururnum, tam calamitosum te Pratore versatum est, ut is, qui tibi successerit, reliquos aratores collegisse, & recreasse videatur?

125 * Cum bellis Carthaginensibus Sicilia vexata est, & post nostram pacem, memoriam cum his in ea provincia magna fugitivorum copia versata sint: tamen aratorum internecio facta nulla est. tum semente prohibita, aut messe amissa fructus annuus interi bar: tamen incolumis numerus manebat dominorum atque aratorum. tum qui M. Leuimo, aut P. Rupilio, aut M. Aquilio Pratoribus in eam provinciam successerant, aratores reliquos non colligebant, tamen plus Verres cum Apronio provincia Siciliæ calamitatis importavit, quam aut Hasdrubal cum Pœnorum exercitu, aut Athenio cum fugitivorum maximis copiis: ut temporibus illis, simul atq; hostis superatus esset, ager araretur omnis, neque aratori Prator per literas supplicasset, neq; eum presens oraret, ut quam plurimum sereret: nunc autem ne post abitum quidem huius importunissima pestis, quisquam repesiretur, qui sua voluntate araret: pauci essent reliqui qui L. Metelli auctoritate in agros atq; ad suum latrem familiarem redirent?

* Hic

LIBER V.

* His te literis, homo audacissime atq; amentissime, ¹²⁶
 ingulatum esse non sentis? non vides, cum & qui tibi
 successit, aratores reliquos appellat, hoc eum diserte
 scribere, reliquos hos esse, non ex bello, neque ex ali-
 qua huiusmodi calamitate, sed ex tuo scelere, im-
 portunitate, auaritia, crudelitate? Recita cetera.
 TAMEN PRO EO VT TEMPORIS DIFFI-
 CVLTAS ARATORVM QVE PENVRIA TV-
 LIT. Aratorum, inquit, penuria, si ego accusa-
 tor toties de re eadem dicerem, vererer ne ani-
 mos vestros offenderem, Iudices. clamat Me-
 tellus: nisi literas misissem, non est satis, nisi pra-
 sens confirmassem, ne id quidem satis est. reliquos
 inquit aratores: reliquos? prope lugubri verbo ca-
 lamitatem prouincia Sicilia significat. addit: ara-
 torum penuria. * Expectate etiam, Iudices, si po ¹²⁷
 restis, auctoritatem accusationis meae. dico aratores
 istius auaritia eiectos. scribit Metellus reliquos al-
 se esse confirmatos. dico agros relictos, arationes que
 desertas esse: scribit Metellus aratorum esse penu-
 riam, hoc cum scribit, illud ostendit, deiectos, eiectos,
 fortunam omnibus expulsos esse populi Romae socios, at-
 que amicos, quibus si qua calamitas propter illum
 salutis vestigalibus nostris accidisset, animaduertere
 in eum vos oportebat: praesertim cum ea lege iudi-
 caretis, quae sociorum causa esset constituta. cum
 vero perditis profligati que socijs vestigalia populi
 Romae sunt diminuta, res frumentaria, conuectus,
 copia, salus urbis atque exercituum nostrorum, in
 posteritatem, istius auaritia interierit, saltem po-
 puli.

- 228 populi Rom. comoda respicite, si socijs fidelissimis prospicere non laboratis. * Atque ut intelligatis ab isto praelucropradae praesenti, nec vectigalium, nec posteritatis habitam esse rationem: cognoscite, quid ad extremum scribat Metellus. In reliquum tempus, ait, se vectigalibus prospexisse. non scriberet se vectigalibus prospexisse, nisi hoc vellet ostendere, te vectigalia perdidisse. Quid enim erat, quod vectigalibus prospiceret. Metellus in decumis, & in tota re frumentaria, si iste non vectigalia Populi Rom. suo quaestu peruerteret? Atque ipse Metellus, qui vectigalibus prospicit, qui reliquos aratores colligit, quid assequitur, nisi hoc? ut arent, si qui possunt, quibus aratrum saltem aliquod satelles istius Apronius reliquum fecit: qui tamen in agris spe atque expectatione Metelli remanserunt. Quid caeteri Siciliae quid illa maximus numerus aratorum? qui non modo ex agris electi sunt, sed etiam ex ciuitatibus suis, ex prouincia, denique bonis fortunisque omnibus ereptis profugerunt: qua ratione huius reuocabuntur? quot Praetorum innocentia sapientiaque opus est, ut illa aratorum multitudo aliquando in suis agris ac sedibus collocetur?
- 129 * Ac ne miremini tantam multitudinem profugisse, quantam ex literis publicis, aratorumque professionibus cognouistis: scitote tantam acerbitatem istius, tantum scelus in aratores fuisse (incredibile dictum est, Iudices, sed & factum, & tota Sicilia perulgatum) ut homines propter iniurias licentiamque decumanorum mortem sibi ipsi conscuerint. Centum ipinum Dioclem hominem locupletem suspendisse

LIBER V.

disse se constat, quo die sit ei nunciatum Apronium decumas, redemisse. Dyrrachinum primum ciuitatis eadem ratione mortem oppetisse dixit apud vos homo nobilissimus Archonidas Florinus, cum audisset tantum Decumanum, professum esse ex edicto istius sibi deberi, quantum ille bonis suis omnibus efficere non posset. Hec tu tamen si omnium hominum dissolutissimus crudelissimusque semper fuisti, tamen nunquam perpetere, quod illi genitus luctusque prouinciae ad tui capitis periculum pertinebant: non, inquam, perpetere, ut homines iniuriae tuae remedium morte ac suspendio quaerent, nisi ea res ad questum, & ad praedam tuam pertineret. * Quid: illud perpetere: attendite, Iudices, omnibus enim neruis mihi contendendum est, atque in hoc laborandum, ut omnes intelligant, quam improbam, quam manifestam, quam confessam rem pecunia redimere conentur. Graue crimen est hoc, & vehemens, & post hominum memoriam iudiciaque de pecunijs repetundis constituta grauissimum, Praetorem Po. Rom. socios habuisse decumanos. Non hoc nunc primum audit priuatus de inimico, reus ab accusatore: iam antea in sella sedens Praetor, cum prouinciam Siciliae obtineret, cum ab omnibus non solum, id quod commune est, propter imperium, sed etiam id, quod istius praecipuum est, propter crudelitatem metueretur, millies audiuit, cum eius animum ad persequendum non negligentia tardaret, sed conscientia sceleris auaritiaque sua frenaret. loquebantur enim decumani palam, & praeter ceteros is, qui apud istum plurimum poterat, maximosque agros populabatur.

IN VERREM

131 Apronius: per parum ex illis magnis Lucris ad sese peruenire, Pratorem esse socium. * hoc cum palam Decumani tota prouincia loquerentur, tuumque nomen in re tam turpi nefariaque interponerent, nihilne tibi venit in mentem existimationi tue consulere: nihil denique capiti ac fortunis tuis prouidere: cum tui nominis terror in auribus animisque aratorum versaretur: cum Decumani aratoribus ad pactiones faciendas non suam vim, sed tuum scelus ac nomen opponerent: eo quod iudicium Rome tam dissolutum, tam perditum, tam nummarium fore putasti, quo ex iudicio te vlla salus seruare posset: cum planum fieret, decumis contra instituta legis, consuetudinemque omnium venditis, in aratorum bonis fortunisque diripiendis decumanos dictitasse tuas esse partes, tuam rem, tuam predam: idque te tacuisse, & cum dissimulare non posses, potuisse tamen perpeti, & perferre, quod magnitudo lucri obscuraret periculi magnitudinem, plusque aliquando apud te pecunia cupiditas, quam iudicij metus posset. * Esto, cetera negare non potes. ne illud quidem tibi reliquum fecisti, vt hoc posses dicere, nihil eorum te audisse, nihil ad tuas aures de infamia tua peruenisse: querebantur cum luctu & gemitu aratores: tu id nesciebas: fremebat tota prouincia: nemo id tibi renunciabat: Roma querimonia de tuis iniurijs, conuentusque habebantur: ignorabas hac, ignorabas hac omnia: quid cum palam Syracusis te audiente, maximo conuentu P. Rubrius Q. Apronium sponsione lacestuit, ni Apronius dictitaret, te sibi in decumis esse socium: hac te vox non percudit: non per-

turba-

erbaruit? non, vt capiti & fortunis tuis prospiceres,
 excitauit? tacuisti, sedasti etiam lites illorum, & spon-
 sio illa ne fieret, laborasti. Prò dij immortales, hoc aut
 innocens homo perpeti potuisset, aut quamuis nocens,
 qui modo iudicia Romæ fore putaret, non aliqua re
 simulatione Populi Rom. existimationi se hominum
 vendicasset? * quid est hoc: sponsio sit de capite, ac for-
 tunis tuis: tu sedes, & quiescis: non persequeris? non
 perseveras? non perquisis cui dixerit Apronius? quis
 audierit? vnde hoc natum? quemadmodum prola-
 tum sit: si quis tibi ad aurem accessisset, & dixisset A-
 pronium dicitare, te sibi esse socium, commouerit te
 oportuit, vocare Apronium, nec illum ante tibi satisfac-
 cere, quam tu omnium existimationi satisfacisses: cum
 verò in foro celeberrimo, tanta frequentia, hoc verbo
 & simulatione Apronio, reuera tibi obiectum esset, tu
 vnaquam tantam plagam tacitus accipere potuisses:
 nisi hoc ita statuisses, in re tam manifesta quicquid
 dixisses, te deterius esse facturum? * Quæstores, Le-
 gatos, Præfectos suos, Tribunos multi missos fece-
 runt, & de prouincia decedere iusserunt, quod eorum
 culpa se minus commodè audire arbitrarentur, aut
 quod peccare illos aliqua in re iudicarent. tu Apronium
 hominem vix liberum, contaminatum, perditum, fla-
 gitiosum, qui non modo animum integrum, sed ne ani-
 mam quidem puram conseruare potuisset, eum in tãto
 tuo dedecore profectò ne verbo quidem grauiore appel-
 lasses: neq. apud te tam sancta religio societatis fuisset,
 vt tui capitis periculum negligeres: nisi rem tam no-
 tam esse omnibus & tam manifestam videres. * Cum
 eodem

133

134

135

eodem Apronio postea P. Scandilius Eques Rom. quæ-
 vos omnes nostris, eandem sponsonem de societate fecit,
 quam Rubrius facere voluerat: institit, oppressit, non
 remisit. facta est sponso H. S. V. mil. cepit Scandilius
 recuperatores, aut iudicē postulare. satisne vobis Pre-
 tori improbo circumdati cancelli videntur in sua pro-
 uincia, imò vero in sella, ac tribunali, vt aut de suo ca-
 pite iudicium fieri pariatur presens, ac sedens: aut con-
 fiteatur se omnibus iudicijs conuinci necesse esse: sponso
 est, ni te Apronius in decumis socium esse dicat. provin-
 cia tua est, ades, abs te iudicium postulatur. quid facis?
 quid decernis. Recuperatores dicis te daturū. bene agis,
 tamen si qui erunt tantis ceruicibus Recuperatores, qui
 audiant in prouincia; cū Prætor adsit, non solū contra
 136 voluntatē eius, sed etiā contra fortunas iudicare. * Ve-
 rum esto, manifesta res est: cū nemo esset, qui hoc se
 audisse liquido diceret: locupletissimus quisq; certissi-
 mus testis esset: nemo erat Sicilia tota, qui nesciret de-
 cumas esse Prætoris, nemo qui non audisset ita Aproniū
 dixit assē: præterea conuentus honestus Syracusis, mul-
 ti Equites R. viri primarij, ex qua copia recuperatores
 veniri oporteret, qui aliter iudicare nullo modo possent.
 Instat Scandilius postere Recuperatores. tum iste ho-
 mo innocens, qui illam suspicionem leuare, atq; ab se
 remouere cuperet, Recuperatores dicit se de cohorte sua
 137 daturū. * Pro Deūm hominumq; fidem, quem ego ac-
 cuso: in quo meam industriam ac diligētiā spectari
 volo: quid est, quod ego dicendo, aut cogitando, effice-
 re, aut assequi debeam? teneo in medijs vectigalibus
 Po. Rom. in ipsis fructibus prouincia Siciliæ furem
 mani-

ERREM

LIBER V.

manifesto auertentem rem frumentariam omnem,
 pecuniam maximam: teneo, inquam, ita, vt nega-
 re non possit. nam quid hic dicit? sponso facta est
 cum cognitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus,
 nisi socium te sibi in decumis esse dicitaret. Expe-
 diant omnes quanta tibi caeres cura sit, quemadmo-
 dum hominum existimationi te, atque innocentiam
 tuam probari velis, * hic tu Medicum, & Aruspici- 138
 cem, & preconem tuum Recuperatores dabis: aut et-
 iam illum ipsum: quem tu in cohorte tua Cassianum
 iudicem habebas, si qua res maior esset, Papyrium Po-
 tamonem. A hominem seuerum ex vetere illa equestri
 disciplina? Scandilius postulare de conuentu Recupe-
 ratores. Tum iste negat se de existimatione sua cui-
 quam, nisi suis, commissurum. Negotiatores putant
 esse turpe, id forum sibi iniquum eiurare, vbi negoci-
 entur. Pretor prouinciam suam totam sibi iniquam
 eiurat. O impudentiam singularem, hic postulat se
 Roma absolui, qui in sua prouincia iudicauit se absol-
 ui, nullo modo posse, qui plus existimet apud lectissimos
 Senatores pecuniam, quam apud tres negotiatores me-
 tum valere. Scandilius verò negat sese apud Artemi-
 dorum Recuperatorem verbum esse facturum: & ta-
 men vrget, atque onerat te bonis conditionibus, si tu
 vti velis, si ex prouincia Sicilia tota statuas idoneum
 iudicem aut Recuperatorem nullum posse reperiri,
 postulat à te, vt Romam reijcias. * hic enim ue- 139
 rò tu exclamas, hominem improbum, qui postu-
 let ibi de tua existimatione iudicium fieri, vbi te
 inuidiosum esse intelligebat. negas te Romam reie-
 cturum,

IN VERREM

Eturum, negas de cōuentu Recuperatores daturum, cohortem tuam proponis. Scandilius rem se totam reli-
 Eturum dicit, & suo tempore esse rediturum. Quid tu
 ibi tum: quid facis? Scandilium cogis. quid? Spon-
 sionem acceptam facere? impudenter tollis expectatum
 existimationis tua iudicium. non facis. quid ergo? A-
 pronio permittis, vt quos velit, de cohorte sumat Re-
 cuperatores: indignum, vni potius ex iniquis sumen-
 di, quam vtrisque ex aequis reiiciendi fieri potestatem,

140 neutrum facis eorum. * Quid ergo, est aliquid quod
 improbius fieri potest: cogit enim Scandilium quinque
 illa millia nummum dare atque adnumerare Apronio.
 Quid potuit elegantius facere Praetor cupidus existi-
 mationis bonae, qui ab sese omnem suspicionem propul-
 sare, qui se eripere ex infamia cuperet? Adductus erat
 in sermonem, inuidiam, vituperationem: dicitur at ho-
 mo improbus, atque impurus Apronius, socium esse Prae-
 torem: venerat res in iudicium, atq; discrimen: potestas
 erat isti homini integro, atque innocenti data, vt in A-
 pronium cum animaduertisset, sese grauisima leuaret
 infamia. Quid excogitat poena? quid animaduersionis
 in Aproniū? Cogit Scandiliū. Apronio ob singulare im-
 probitatē, atq; audaciā, predicationemq; nefariae socie-
 tatis, H. S. V. millia mercedi nomine ac praemij dare.*

141 Quid interfuit, homo audacissimē, vtrum hoc decerne-
 res: an id quod Apronius dicitur abbat, tu de te postulare,
 ac dicitur ares: quem hominem, si quis pudor in te, atq;
 adeo si quis metus fuisset, sine supplicio dimittere non
 debuisti, hūc abs te sine praemio discedere noluisi. Om-
 nia simul intelligere potuisti, Iudices, ex hoc vno cri-
 mine

mine Scandiliano: primum, hoc non esse Romæ natum
 de societate decumarum, non ab accusatore fictum,
 non, ut solemus interdum in defensionibus dicere, cri-
 men domesticum ac vernaculum, non ex tempore peri-
 culi tui constitutum, sed vetus excogitatum iam, & se
 Pratore iactatum, & non ab inimicis Romæ compo-
 situm, sed Romam de provincia exportatum. * simul ¹⁴²
 intelligi potest illud istius in Apronium studium: Apro-
 nij de isto non modo confessio, verum etiam commemo-
 ratio. eodem accedit, quod hoc quoque intelligere po-
 restis, istum statuisse in provincia sua, existimationis
 sue iudicium extra cohortem suam committendum
 fuisse nemini. Equus est iudex, cui non ab initio decu-
 mani criminis persuasum sit, istum in oratorum bo-
 na, fortunaque impetum fecisse? quis hoc non ex eo
 statim iudicavit, quod ostendi istum decumas noua le-
 ge, atque adeo nulla lege, contra omnium consuetudi-
 nem, atque instituta vendidisse? * Verum ut istos ego ¹⁴³
 Iudices tam seueros, tam diligentes, tam religiosos non
 haberem. equis est, ex iniuriarum magnitudine, im-
 probitate decretorum, iudiciorum iniquitate, qui hoc
 non iam dudum statuerit, & iudicari? Etiam sane, sit
 aliquis dissolutior in iudicando: legum, officij, reipubli-
 cæ, sociorum, atque amicorum negligentior, quid is: pos-
 sitne de istius improbitate dubitare, cum tanta lucra
 facta, tam iniquas pactiones vi & metu expressas co-
 gnouerit: cum tanta præmia ciuitates vi atque imperio
 virgarum ac mortis metu non modo Apronio, atq;
 eius similibus, verum etiam Venerijs seruis dare coactas: *
 Quod si quis, sociorum incommodis minus mouetur: si ¹⁴⁴
 quem

quem aratorum fuga, calamitates, exilia, suspendia denique non permouent: non possum dubitare, quin is tamen cum vastatam Siciliam, relictos agros, ex ciuitatum literis, & epistola L. Metelli cognouerit: statuat fieri non posse, vt de isto non seuerissime iudicetur. Erit etiam aliquis qui haec omnia dissimulare ac negligere possit, attuli sponsones ipso presente factas de decumarum societate, ab ipso prohibitas iudicari: Quid est, quod posset quisquam manifestius hoc desiderare: non dubito quin vobis satisfecerim, Iudices: veruntamen progrediar longius: non me hercle quo magis hoc vobis persuadetur, quam iam persuasum esse confido: sed vt ille aliquando impudentia sua finem faciat: aliquando desinat, ea se putare posse emere; quae ipse semper habuit vanalia; fidem, iusurandum, veritatem, officium, religionem: desinant amici eius ea dictare, quae detrimento, macula, inuidia, infamia

145 nobis omnibus esse possint * at qui amici? Omiserunt atque inuidiosum offensumque paucorum culpa, atque indignitate ordinem Senatorium. Albam Aemilium sedentem in faucibus macelli loqui palam, vicisse Verrem, emptos habere iudices: alium H. S. CCCC. millibus, alium H. S. D. quem minimo, CCC. atq; ei cum responsum esset fieri non posse, multos testes esse dicturos, me praeterea caussa non defuturum: Licet hercules, inquit, omnes omnia dicant, in illo nisi ita res manifesta erit allata, vt responderi nihil possit, vicimus. * Bene agis Alba: ad tuam veniam conditionem, nihil putas valere in iudicijs coniecturam, nihil suspitionem, nihil anteacta vita existimationem, nihil bonorum

viro-

LIBER V.

virorum testimonia, nihil civitatum authoritates ac
 testimonia: literas manifestas queris. non quero iudi-
 ces Casianos, veterem iudiciorum severitatem non
 requiro: vestram in hoc fidem, dignitatem, religio-
 nem in iudicando non imploro: Albam habebō iudi-
 cem, eum hominem, qui se ipse scurrā improbi-
 mum existimari vult: qui à scurris potius semper gla-
 diator, quam scurrā appellatus sit. afferam re eius mo-
 di in decumis, ut Alba fateatur, istum, in refrumen-
 taria, & in bonis aratorum aperte palamq; esse pre-
 datum. * Decumas agri Leontini magno dicit se ven- 147
 didisse. ostendi iam illud initio non existimā dum ma-
 gno vendidisse eum, qui verbo decumas vendiderit: re,
 & conditione, & lege, & edicto & licentia Decuma-
 norum. decumas aratoribus nullas reliquas fecerit.
 Etiam illud ostendi, vendidisse alios magno decumas
 agri Leontini, caterorumq; agrorum, & lege Hieroni-
 ca vendidisse, & pluris etiam quam te vendidisse: nec
 aratorem quenquam esse questum: nec enim fuit,
 quod quisquam queri posset, cum lege aquisimē scri-
 pta venirent: neque illud vniquam aratoris interfuit,
 quanti decuma venirent. non enim ita est, ut si ma-
 gno venierint, plus arator debeat: si paruo, minus. ut
 frumenta nata sunt, ita decuma veniunt. aratoris autē
 interest, ita se frumenta habere, ut decuma quam plu-
 rimo venire possint: dū arator ne plus decuma det, ex-
 pedit ei decumam esse quam maximam. * Verum hoc, 148
 ut opinor, esse vis caput defensionis tua, magno te decu-
 mas vendidisse. agri verò Leontini, qui plurimū efficit
 tritici mod. CCXVI. millibus. Si doceo pluris aliquando
 potuisse

potuisse te vendere, neque his voluisse addicere, qui contra Aproniam licerentur: & Apronio multo minoris, quam alijs potueris, tradidisse: si hoc doceo, poteritne te Alba tuus antiquissimus amicus, absolvere? Dico Equitem Ro. hominem inprimis honestum? Q. Minutium cum suis similibus, ad decumas agri Leontini tritici mod. non M. non MM. non MMM. sed ad vnas vnus agri decumas tritici mod. XXX. millia voluisse addere: & ei potestatem emendi non esse factam, ne res abiret ab Apronio. * negare hoc, nisi forte negare omnia constituisti, nullo modo potes. palam res gesta est. maximo conuentu, Syracusis: restis est tota prouincia, propterea quod vndique ad emendas decumas solent eo conuenire. quod siue fateris, siue conuinceris quot & quam manifestis in rebus, tenere non vides? primum tuam rem illam, & praedam fuisse. nam nisi ita esset, cur tu Apronium malebas, quem omnes tuum procurare in decumis negotium loquebantur, quam Minutium decumas agri Leontini sumere? deinde immensum, atque infinitum lucrum esse factum. nam si XXX. millibus mod. tritici tu commotus non esses: certe hoc idem lucrum Minutius Apronio libenter dedisset. si ille accipere voluisset. * quantam igitur illi spem praeda propositam arbitramur fuisse, qui tantum praesens lucrum nulla opera insumpta contempserit, atque despexerit? deinde ipse Minutius nunquam tanti habere voluisset, si decumas tu lege Hieronica venderes. sed quod tuis nouis edictis, & iniquissimis institutis plus aliquantò se, quam decumas ablaturum videbat, idcirco

LIBER V.

circo longius progressus est. At Apronio semper,
 plus etiam multo abs te permissum est, quam
 quod edixeras. quantum igitur questum putamus
 factum esse per eum, cui quidvis licitum sit: cum
 tantum lucri voluerit addere is, cui si decumas emis-
 set, idem non liceret? * Postremo illa quidem certe 151
 tibi precisa defensio est, in qua tu semper omnia tua
 furta, atque flagitia latere posse arbitratus es, ma-
 gno te decumas vendidisse plebi Ro. consuluisse, anno-
 ne prospexisse, non potest hoc dicere is, qui negare
 non potest, se vnius agri decumas XXX. millibus
 mod. minoris, quam potuerit, vendidisse: ut etiam,
 si tibi hoc concedam, Minutio ideo te non tradidisse,
 quod iam addixisses Apronio: aiunt enim te ita di-
 ctitare, quod ego expecto, cupioque te illud defen-
 dere. verum ut ita sit, tamen non potes hoc quasi
 praclarum aliquid predicare, magno te decumas
 vendidisse, cum fuisset fateare, qui multo plaris volue-
 rint emere. * Tenetur igitur iam iudices, & ma- 152
 nifesto tenetur auaritia, cupiditas hominis, scelus,
 improbitas, audacia. Quid si hac, qua dico, ipsius
 amici, defensoresque iudicarunt? quid vultis am-
 plius? Adventu L. Metelli Praetoris cum omnes eius
 comites iste sibi suo illo ^{in ostia} ^{in alia} panibresto medicamento a-
 micos redemisset: alitum est ad Metellum, eductus
 Apronius, eduxit vir primarius C. Gallius Senator: po-
 stulavit: à L. Metello, ut ex edicto suo iudicium daret
 in Apronium, quod per vim aut metum abstulisset:
 quam formulam Octavianam & Roma Metellus ha-
 buerat, & habet at in prouincia: non impetrat: tū hoc
 dice-

IN VERREM

diceret Metellus, præiudicium à se de capite C. Verris per hoc iudicium nolle fieri. tota Metelli cohors, hominum non ingratorum, aderat Apronio. C. Gallius homo nostri ordinis, à suo familiarissimo L. Metello iudiciū ex edicto non potest impetrare. * Non reprehendo Metellum, pepercit homini amico, & quemadmodū ipsum dicere auidui, necsario. Non reprehendo, inquam, Metellū: sed hoc miror, quomodo de quo homine præiudicium noluerit fieri per Recuperatores, de hoc ipso non modo præiudicari, verum grauisimè ac vehementissimè iudicari. Primum enim, si Apronium absolutum vi putaret: nihil erat, quod vllum præiudicium vereretur. deinde si condemnato Apronio, coniunctam cum eo Verris causam omnes erant existimaturi: Metellus quidem certè iam hoc iudicabat, eorum rem, causamque esse coniunctam, qui statuerit Apronio cōdemnato, de isto præiudicium futurum, & simul vna res vtrique rei est argumento: & aratores vi & metu coactos Apronio multo plus, quam debuerint, delisse: & Apronium istius rem suo nomine egisse, cum L. Metellus statuerit non posse Apronium condemnari, quin simul de istius scelere atque improbitate iudicaretur. * Venio nunc ad epistolam Timarchidis, liberti istius & Accen, de qua cum dixerò, totum hoc crimen Decumanum perorabo. Hac epistola est, iudices, quam nos Syracusis in adibus Apronij, cum litteras conquireremus, inuenimus. missa est, vi ipsa significat, ex timere, cum Verres iam de prouincia decessisset, Timarchidis manu scripta. Recita epistolam Timarchidis. TIMARCHIDES VERRIS ACCEN-

L I
ACCENSVS AP
CIT. Lam hoc que
sita de capite: cur
Cappium Scriba. vol
rem. Lactorem, Viat
ARCHIDEAS, Q
NEM PRÆTORIS
perna Verrem, & h
bono p[ro]p[ri]o m[un]ici
p[ro]p[ri]o i[n]signatur de
BES VIRTUTE
TIAM. * Quam
marchides quam
placere oportere, q
fir: HABES SYR
Necesse est, quod
quæ sit, ad illum p[ro]
p[ro]uincisse, SCRIB
GENTES, AR
QUI PETRIMUS
CIDE. Videt op[er]
marchides, qui e
pta det Lam hoc, s
indep[re]m[er]e videt
modata? Vol
CREDas. Con
genone, & simul
tu. IN COH
Quid est hoc in col
accen: in vestra

LIBER V.

ACCENSUS APRONIO SALYTEM DICIT. Iam hoc quidem non reprehendo quod adscripsit Accensus: cur enim sibi hoc scribere soli sumant? L. Papyrius scriba. volo ego hoc esse commune Accensorum, Licitorum, Viatorum. FAC DILIGENTIAM ADHIBEAS, QUOD AD EXISTIMATIONEM PRÆTORIS ATTINET. Commendat Apronio Verrem, & hortatur ut inimicis eius resistat. bono presidio munitur existimatio tua, siquidem in Apronij constituuntur diligentia, atque autoritate. HABES VIRTUTEM ATQUE ELOQUENTIAM. * Quam copiose laudatur Apronius à Timarchide: quam magnifice cui ego non putem illum placere oportere, qui tantoperè Timarchidi probatus sit: HABES SVMPVTVM VNDE FACIAS. Necessè est, quod redundaret de vestro frumentario quaestu, ad illum potissimum, per quem agebatis, defluxisse, SCRIBAS, APPARITORES, REGENTES, ARRIPE. CVM L. VVLTEIO, QUI PLVRIMVM POTEST, CÆDE, CONCIDERE. Videte quam valde malitiæ suæ confidat Timarchides, qui etiam Apronio improbitatis præcepta det. Iam hoc, cæde, concide, non verba domo patrum depromere videtur ad omne genus nequitie accommodata? VOLO MIHI FRATERCVLO TVO CREDAS. Conforti quidem in lucris atque furtibus gemino, & similimo nequitia, improbitate, audacia. IN COHORTE CHARVS HABEARE. Quid est hoc in cohorte? quo pertinet? Apronium doces: quid? in vestram cohortem te monitorè, an sua sponte

1551

IN VERREM

sponte per tenerat? Quod Cuique Opus Sit,
 OPPONE. Quia impudentia putatis eum in domina-
 tione fuisse, qui in fuga tam improbus sit: ait, omnia
 pecunia effici posse: dare, profunderere, opponere, si velis
 vincere: non hoc mihi tam molestum est Apronio sua-
 dere Timarchidum, quam quod hoc idem patrono suo
 156 **PRACIPIT. * TE POSTULANTE OMNES**
VINCERE SOLENT. Verre quidem Pretore, non
 Sacerdote, non Peduceo, non hoc ipso Metello. **SCIS**
METELLVM SAPIENTEM ESSE. Hoc
 verò ferri iam non potest, irrideri viri optimi, L.
 Metelli ingenium, & contemni ac despici à fugitivo
 Timarchide. **SI VVLTEIVM HABEBIS,**
OMNIA LVDI BVNDVS PERFICIES.
 Hic vehementer errat Timarchides: qui aut Vul-
 teium pecunia corrumpi putet posse, aut Metellum v-
 nius arbitrati gerere Preturam, sed erravit coniectu-
 ra domestica: quia multos per se, & per alios multa
 ludibundos libidinosè apud Verrem effecisse vidit: ad
 omnes eosdem patere aditus arbitratur. facilius vos
 efficiebatis ludibundi, quæ volebatis à Verre, quod
 multa eius ludorum genera noratis. **INCVLCA-**
TVM EST METELLO ET VVLTEIO
TE ARATORES EVERTISSE. Quis
 istuc Apronio attribuebat, cum aratorem aliquem
 euerterat? aut Timarchidi, cum ob iudicandum,
 aut decernendum, aut imperandum aliquid, aut
 remittendum, pecuniam acceperat? aut Sestio Li-
 ctori, cum aliquem innocentem securi percussisset?
 nemo, omnes ei Verri tunc attribuebant, quem nunc
 condemna-

condemnari volunt. *OBTVDERVNT EIVS 157
 AVRES TE SOCIVM PRÆTORIS
 FVISSE. Videſne hoc quàm clarum ſit, ac ſue-
 rit? cum etiam Timarchides hoc meruit: conce-
 des non hoc crimen nos in te conſingere, ſed iam pri-
 dem ad crimen aliquam deſenſionem liberum qua-
 rere? libertus & Accenſus tuus, & tibi ac liberis
 tuis? omnibus in rebus coniunctus ac proximus,
 ad Apronium ſcribit, vulgò eſſe ab omnibus ita de-
 monſtratum Metello, tibi Apronium in decanis ſo-
 cium fuiſſe. FAC SCIAT IMPROBITA-
 TEM ARATORVM. IPSI SVDABVNT,
 SIDII VOLENT. Quod iſtuc per deos im-
 mortales, aut qua de cauſſa excitatum eſſe dicamus
 in aratores tam infeſtum odium, atque tantum
 quantam iniuriam fecerunt Verri aratores, vt eos et-
 iam libertus & Accenſus eius tam irato animo, his
 literis inſequatur? Neque ego huius fugitiui, Iudices. e-
 piſtolam vobis recitaſſem, niſi vt ex ea totius familis
 præcepta & inſtituta, & diſciplinam cognoſceretis. Vi-
 detis, vt moncat Apronium, quibus rebus ac muneribus
 ſe inſinuet in familiaritatem Metelli: Vulteiũ cor-
 runipat: Scribis, Accenſumq; precio delineat? ea præ-
 cipit qua vidit: ea monet alienum hominem, qua domi-
 didicit ipſe. verum in hoc errat vno, quòd eaſdem exi-
 ſtimat vias ad omnium familiaritates eſſe munitas:
 *quanquam merito ſum iratus Metello, tamen hæc, 158
 qua vera ſunt, dicam: Apronius ipſum Metellum non
 precio, vt Verrem, non conuiſio, non muliere, non ſer-
 mone incauto atque improbo poſſet corrumpere: qui-
 bus

IN VERREM

bus rebus non sensim, atque moderate ad istius amicitiam arrepsit, sed brevi tempore totum hominem, totamque eius Praturam possederat. Cohortem autem Metelli quam vocat, quid erat, quod corrumperet: ex qua recuperatores nulli dabantur. * Nam quod scribit Metelli filium puerum esse, vehementer errat. non enim ad omnes Pratorum filios idem aditus sunt. O Timarchide, Metelli est filius in provincia: non puer, sed adolescens bonus ac pudens, dignus illo loco ac nomine. vester ille puer praeextatus in provincia quemadmodum fuisset, non dicerem, si pueri esse illam culpam ac non patris existimarem. tunc, cum te ac tuam vitam nosset, in Siciliam tecum grandem praeextatum filium ducebas: ut etiam si natura puerum à patris vitis, atque à generis similitudine abduceret, consuetudo tamen eum & disciplina degenerare non 159 fineret. * Fac enim fuisse in isto C. Lelii, M. Catonis materiem, atque indolem. Quid ex eo boni sperare atque effici potest, qui in patris luxurie sic vixerit, ut nullum unquam pudicum, neque sobrium conuiuium viderit: qui in epulis quotidianis adulta aetate per triennium inter impudicas mulieres & intemperantes viros versatus sit: nihil unquam à patre audiuit, quo pudencior, aut melior esset: nihil unquam patrem agere vidit, quod cum imitatus esset, non id quod turpissimum est, similis patri, putaretur. * Quibus in 161 rebus non solum filio, verum etiam Reipubl. fecisti iniuriam. suscepas enim liberos non solum tibi, sed etiam patrie: qui non modo tibi voluptati, sed etiam qui aliquando vsui Reipubl. esse possent, eos institueres, atque

LIBER V.

atque evadere ad maiorum instituta, atque civitatis
 disciplinam, non ad tuas turpitudines debuisti, esset
 inertis atque impuro & improbo parente naus. & pu-
 dens, & probus filius: haberet aliquid abs te Resp. mu-
 neris, nunc pro te Verrem substituiti alterum ci-
 uicari: nisi hoc forte deterior est, si fieri patet, quod tu
 eiusmodi euasisti, non in hominis luxuriosi, sed tan-
 tum in furis ac diuisoris disciplina educatus. * Quid isto
 festinus fore arbitramur, qui est tuus natura filius,
 consuetudine discipulus, voluntate similis: Quem ego,
 Iudices, quantumuis bonum fortemque facile paterer
 euadere: non enim me inimicitia commouent, si qua
 mihi cum isto futura sint, nam si in omnibus rebus in-
 nocens fuero, meique similis, quid mihi istius inimi-
 citia nocebunt? sin aliqua in re Verri similis fuero,
 non magis mihi deerit inimicus, quam Verri defuit.
 Etenim, Iudices, eiusmodi Resp. debet esse, & erit,
 seueritate iudiciorum constituta, vt inimicus ne-
 que deesse nocenti possit, neque obesse innocenti, qua-
 propter nulla res est: quamobrem ego istum nolim ex
 paternis probris, ac vitis emergere: id quod tamen
 si isti difficile est, tamen haud scio an fieri possit: praesertim si (vt nunc fit) custodes amicorum eum secta-
 buntur: quoniam pater tam negligens ac dissolutus est.
 * Verian huc longius, quam voluntas fuit, ab epi-
 stola Timarebidis digressa est oratio mea. qua reci-
 tata, conclusurum me esse crimen decumarum di-
 xeram: ex quo intellexistis innumerabilem frumen-
 ti numerum per triennium auersum à Rep. esse, abre-
 ptumque aratoribus. Sequitur, vt de frumento empto

D d

vos,

IN VERREM

vos, Iudices, doceam, maximo atque impudentis-
 simo furto: de quo dum certa, & pauca & magna
 dicam breuiter, attendite. Frumentum emere in Si-
 cilia debuit Verres ex Senatusconsulto, & ex lege
 Terentia & Cassia frumentaria. Emundi duo gene-
 ra fuerunt: vnum certarum Decumarum, alte-
 rum quod pretereaciuuitatibus equaliter esset distri-
 butum. Illius decumani tantum, quantum ex
 primis decumis fuisset huius imperatu tritici mod.
 DCCC. millia: precium autem constitutum decuma-
 no in mod. singulos HS ternos: imperato HS. III.
 ita in frumentum imperatum HS. duodetrices in
 annos singulos Verri decernebatur, quod aratoribus
 solueret: in alteras decumas ferme ad nonagies, sic
 per triennium ad hanc frumenti emptionem Sicili-
 ensium prope centies & tricies erogatum est. * Hanc
 164 pecuniam tantam, datam tibi ex arario inopi, at-
 que exhausto: datam ad frumentum, hoc est
 ad necessitatem salutis & vite: datam vt Sici-
 lis aratoribus, quibus tanta onera Respubl. im-
 poneret, solueretur, abs te sic laceratam esse dico,
 vt possim illud probare, si velim, omnem te hanc
 pecuniam domum tuam auertisse, etenim sic hanc
 rem totam administrasti, vt hoc, quod dico, pro-
 bari aequissimo iudici possit, sed ego habeo rationem
 auctoritatis mea: meminero, quo animo, quo consi-
 lio ad causam publicam accefferim: non agam tecum
 165 accusatorie, nihil fingam, nihil probari velim me dicen-
 te, quod non ante mihi metipsi probatum sit. * In hac
 pecunia publica, Iudices, haec insunt tria genera fur-
 torum.

rorum.. Primum eam, cum posita esset apud eas socie-
tates, unde erat attributa, binis centesimis feneratus
est. Deinde permultis ciuitatibus pro frumento nihil
soluit omnino. Postremo si cui ciuitati soluit, tantum
detraxit, quantum commodum fuit: nulli, quod debi-
tum est, reddidit. Ac primum hoc ex te quero, tu cui
publicani ex Carpinati litteris gratias egerunt, pecu-
nia publica ex arario erogata, ex vectigalibus Popu-
li Romani ad emendum frumentum attributa, fue-
ritne tibi questui? pensaritne tibi binas centesi-
mas? credo te negaturum. turpis enim est & pe-
riculosa confessio. * mihi autem hoc perarduum
est demonstrare: quibus enim testibus? Publicani
tractati honorifice sunt: tacebunt littere eorum de-
creto Decumanorum remota sunt. Quo me igitur ver-
tam rem tam improbam, crimen tante audaciae, tan-
teque impudentie, propter inopiam testium ac litte-
rarum pretermittam? non faciam, Iudices, utar te-
ste, quo P. Vectio Cilone homine Equestris ordinis ho-
nestissimo, atque ornatissimo: qui isti ita amicus &
necessarius est, ut etiam si vir bonus non esset, tamen
quod contra istum diceret, graue videretur: ita vir bo-
nus est, ut etiam si inimicissimus isti esset, tamen eius
testimonio credi oporteret. * admiratur & expectat,
quidnam Vectius dicturus sit, nihil dicit ex tempore: ni-
hil ex sua voluntate: nihil ut ei vtrumuis licuisse vi-
deatur. misit in Siciliam literas ad Carpinatium,
cum esset magister scripture & sex publicanorum:
quas ego Syracusis apud Carpinatium in litterarum
allatarum libris, Rome in literarum missarum apud
Dd 2 gistrum

166

167

gistrum Tullium familiarem tuum inueni: quibus ex
 literis impudentiā fœnerationis, quæso cognoscite. LI-
 TERÆ MISSAE L. VECTII, L. SERVI-
 LII, C. ANTISTITIS MAGISTRORVM.
 Præsto se tibi ait futurum Vectius, & obseruatu-
 rum quemadmodum rationes ad erarium refe-
 ras: vt si hanc ex fœnere populo pecuniam non retu-
 168 leris, reddas societati* Possumus hoc teste, possumus
 P. Seruili, & C. Antistitis magistrorum, primo-
 rum hominum, atque honestissimorum, possumus
 autoritate societatis, cuius literis utimur, quod di-
 cimus obtinere: an aliqua firmiora, aut grauiora
 querenda sunt: Vectius tuus familiarissimus, Vectius
 tuus affinis, cuius sororē habes in matrimonio, tua fi-
 ater vxoris Vectius, frater tui Quæstoris, testatur impu-
 dētissimū tuū furtū certissimumq; peculatū: nam quo
 alio nomine pecunia publicæ fœneratio est appellāda: *
 Recita reliqua. Scribam tuum dicit Verres huius
 perscriptorem fœnerationis fuisse: ei quoque ma-
 gistri minantur in literis: & casu Scriba tuum duo ma-
 gistri fuerunt cum Vectio, binas centesimas ab se ab-
 latas ferundum non putant: & rectè non putant.
 Quis enim hoc fecit vnquam: quis denique conatus est
 facere: aut posse fieri cogitauit: vt cum Senatus publi-
 canos vsura sepe inuisset, magistratus à publicanis
 pecuniam pro vsuris auderet auferre: Certè huic ho-
 169 mini spes nulla salutis esset, si Publicani, hoc est, si equi-
 tes Romani iudicarent. * Minor esse cura nunc, iudi-
 ces, vobis disceptantibus debet: & tanto minor, quanto
 est honestius alienis iniurijs, quam res sua commoueri.

Quid

Quid ad hac respondere cogitas? utrum factum negabis? an tibi hoc licitum esse defendes? negare qui potes? an ut tanta autoritate literarum, tot testibus Publicanis conuincere? licuisse verò quis si mehercule te tuam pecuniam, non Populi Romani in provincia foeneratum docerem, tamen effugere non posses, sed publicam, sed obfrumentum decretam, sed à Publicanis foenore accepto, hoc licuisse cuiquam probabis? quo non modo ceteri, sed ipse nihil audacius improbiusque fecisti, non mehercule hoc, quod omnibus singulare videtur, de quo mihi deinceps dicendum est, possum, Iudices, dicere audacius esse, aut impudentius, quod permultis ciuitatibus pro frumento nihil soluit omnino: maior hac prada fortasse est, sed illa impudentia certè non minor.* Et quoniam de illa foeneratione satis dictum est, nunc de hac tota pecunia auersa: queso, cognoscite. Sicilia ciuitates multa sunt, Iudices, ornata, atq; honesta: ex quibus in primis numeranda est ciuitas Halesina: nullam enim reperietis aut officijs fideliozem, aut copijs locupletiozem, aut autoritate grauiorem. Huic iste annos singulos cum sexaginta tritici millia modiam imperauisset, pro tritico nummos abstulit, quanti erat in Sicilia triticum: quos de publico nummos acceperat, retinuit omnes. Obstupui, Iudices, cum hoc mihi primum Halesæ demonstrauit in Senatu Halesinorum homo summo ingenio, summa prudentia, summa autoritate pradius Halesinus Aemias: cui Senatus dederat publicè caussam, ut mihi, fratrig, meo gratias ageret. Et simul, qui nos ea, qua ad iudiciu per-

170

IN VERREM

- 171 *tinere doceret. * demonstrat hanc istius consuetudinem ac rationem fuisse: cum omnis frumenti copia decumarum nomine penes istum esset redacta, solitum esse istum pecuniam cogere à ciuitatibus frumentum improbare: quantum frumenti Romam esset mittendum, tantum de suo quaestu, ac de sua copia frumenti mittere. posco rationes, inspicio literas. video frumenti granum Halefinos, quibus LX. millia modium imperata erant, nullam dedisse pecuniam Volcatio, Timarchidi, Scribae dedisse. reperio genus huiuscernodi, Iudices prae, ut Praetor, qui frumentum emere debebat non emat, sed vendat: pecunias, quas ciuitatibus distribuere debebat, eas omnes auertat, atque auferat. non mihi iam furtum, sed monstrum, ac prodigium videbatur: ciuitatum frumentum improbare, suum probare, cum suum probasset, precium ei frumento constituere: quod constituisset, id ciuitatibus auferre: quod à populo Rom. accepisset, tenere. * quod vultis esse in vno furto peccatorum gradus? ut si singulis insistere velim, progredi iste non possit. Improbas frumentum Siculum. Quid? ipse quod mittit? peculiarem habes aliquam Siciliam, quae tibi ex alio genere frumentum suppeditare possit? Cum Senatus decernit, ut ematur in Sicilia frumentum, aut populus iubet: hoc, ut opinor, intelligit, ex Sicilia Siculum frumentum apportari oportere. tu cum ciuitatum Siciliae vulgo omne frumentum improbas, num ex Aegypto, aut ex Syria frumentum Romam mittis? improbas Halefinum, Cephalitanum, Thermitanum, Amestratinum, Tandaritanum, Herbütense: multarum praeterea ciuitatum. Quid accidit*
- 172

accidit tandem, ut horum populorum agri frumentum eiusmodi te Pretore ferrent, quod nunquam antea, quod neque tibi, neque populo Rom. posset probari: praesertim cum ex iisdem agris, eiusdemque anni frumentum ex decumis Roman. mancipis aduexissent. quid acciderat, ut ex eodem horreo decumanum probaretur, emptum non probaretur: dubiumne est quin ista, omnis improbatio cogende pecunie causa nata sit? Esto: improbas Halefinum, habes ab alio populo quod probes: eme illud, quod placet: missos fac eos, quorum frumentum improbasti, sed ab iis quos repudias, exigis tantum pecunia, quantum ad eum numerum frumenti satis sit, quem ciuitati imperas. Dubium est quid egeris? in medimna singula video ex literis publicis tibi Halefinos H S. quinos denos dedisse. ostendam ex tabulis locupletissimorum avarorum, eodem tempore neminem in Sicilia pluris frumentum vendidisse. Quae ergo ista ratio? aut quae potius amentia? frumentum improbare id, quod ex eo loco sit, ex quo Senatus & Pop. Rom. emi uoluerit: ex eo aceruo, ex quo partem tu idem decumarum nomine probaris? deinde à ciuitatibus pecunias ad emendum frumentum cogere, cum ex arario acceperis. utrum te lex Terentia Siculorum pecunia frumentum emere à Siculis, an Populi Romani pecunia frumentum ab Siculis emere iussit? ¹⁷⁴

Tam uero ab isto, omnem illam ex arario pecuniam, quam his oportuit ciuitatibus pro frumento dari, lucri factam uidetis, accipis enim H S. XV. pro medimno. tanti enim est illo tempore medimnum, retines

IN VERREM

H S.XII. tanti enim est frumentum Siciliense ex lege
 aestimatum. Quid interest utrum hoc feceris, an fru-
 mentum non improbaris, sed frumento probato, & ac-
 cepto, pecuniam publicam tenueris omnem, neq; quic-
 quam vlli dissolueris ciuitati? cū aestimatio legis eius-
 modi sit, vt cateris temporibus tolerabilis Siculis, te
 Pretore etiam grata esse debuerit. Est enim modus le-
 ge H S.III. aestimatus: fuit autem te Pretore, vt tu in
 multis epistolis ad amicos tuos gloriaris, H S.II. Sed
 fuerit H S.III. quoniam tu tantum à ciuitatibus in
 modios singulos exegisti: cūm si solueres Siculis tan-
 tum, quantum te populus Romanus iusserat, aratori-
 bus fieri gratissimum posset: tu non modo eos accipe-
 re, quod oportebat noluisti, sed etiam dare, quod non
 375 debebant, coegisti. * Atque hec ita gesta esse, Iudices,
 cognoscite ex literis publicis ciuitatum, & ex testimo-
 nijs publicis: in quibus nihil fictum, nihil ad tempus
 accommodatum intelligeris. Omnia que dicimus ra-
 tionibus populorum non interpositis, neq; perturbatis,
 neq; repentinis, sed certis institutis, ordine relata atq;
 confecta sunt. Recita rationes Halesinorū. Cui pecuniā
 datam dicitur die, die etiam clarus VOLCATIO, TI-
 MARCHIDI, MEVIO. Quid est Verres: ne illam
 quidem tibi defensionem reliquam fecisti, mancipis in
 istis rebus esse versatos, mancipis frumentum impro-
 baste. precio cum ciuitatibus decidisse, & eosdem, abs
 te illarum ciuitatum nomine pecunias abstulisse, de-
 inde ipsos sibi frumentum coemisse, nihil hec ad te
 pertinet? Mala mehercule ac misera defensio, Preto-
 rem hoc dicere; Ego frumentum, neque attingi, neque
 aspexi:

asperxi: mancipibus potestatem probandi improbandiq;
 permisi: mancipes à ciuitatibus pecunias extorsimus:
 ego autem quam pecuniam populis dare debui, manci-
 pibus dedi: mala est hæc quidem, vt dixi, defensio cri- 176
 minis: sed tamen hæc ipsa tibi, si vti cupias, non licet:
 verat te Volcatius tuæ tuorumq; delicia, mentionem
 mancipis facere. Timarchides autem columem fami-
 lie vestra premit fauces defensionis tuæ: cui simul, &
 Volcatio pecunia à ciuitate numerata est. iam verd
 Scriba tuus annulo aureo suo, quem ex his rebus inue-
 nit, ista te ratione vti non sinet. Quid igitur est reli-
 quum: nisi vti fateare, te Romam frumentum em-
 ptum Siculorum pecunia misisse, publicam pecuniam
 domum tuam conuertisse? O consuetudo peccandi,
 quantam habes iucunditatem in improbis & audaci-
 bus, cum pena absit, & licentia consecuta est. *Iste in 177
 hoc genere peculatus non nunc primum inuenitur, sed
 nunc demum tenetur. vidimus huic ab arario pecu-
 niam numerari. Quæstori ad sumptum exercitus Con-
 sularis: vidimus paucis post mensibus & exercitum,
 & consulem spoliatum. illa omnis pecunia latuit in
 illa caligne ac tenebris, quæ totam Rempub. tum occu-
 pauerant. Iterum gessit hereditariam Quæsturam cū
 Dolabella: magnam pecuniam auertit: sed eius ra-
 tionem cum damnatione Dolabellæ permiscuit. Com-
 missa est pecunia tanta Prætori: non reperietis homi-
 nem timide, nec leuiter hæc improbißima lucra ligu-
 rientem: deuorare omnem pecuniam publicam non
 dubitauit. ita scriptum illud infamem in natura malum
 consuetudine peccandi libera, finem vt audacia statue-

178 re ipse sibi non possit: * tenetur igitur aliquando, & in rebus tum maximis, tum manifestis tenetur. Atque in eam fraudem mihi videtur diuinitus incidisse, non solum vt eas pœnas, quas proximè meruisset solueret: sed vt illa etiam scelera eius in Carbonem & in Dolabellam vindicarentur. Etenim noua quoq; alia res extitit, Iudices, in hoc crimine: quæ tollat omnè dubitationem superioris illius Decumani criminis. Nam vt illud missum faciã, permultos aratores in alteras decumas, & in hæc DCCC. millia modium, quod emptū populo Rom. darent, non habuisse: sed à tuo procuratore, hoc est ab Apronio, emisse. Ex quo intelligi potest, nihil te aratoribus reliqui fecisse, vt hoc præterea, quod in multis est testimonijs expositum: potest illo quicquã esse certius, in tua potestate atque in tuis horreis omne frumentum Siciliae per triennium, atque omnes

179 fructus agri decumani fuisse? * cum enim à ciuitatibus pro frumento pecuniã exigebas, vnde erat frumentum quod Romam mitteres, si tu id non omne clausum & cõpressum possidebas? Itaq; in eo frumento primus tibi ille questus fuit ipsius frumenti, quod erat ereptum ab aratoribus: alter, quod id frumentū improbiusimè partū, non semel, sed bis, neq; vno, sed duobus precijs vnum & idem frumentum vendidisti: semel ciuitatibus H. S. XV. in medimnum: iterū populo Romano, à quo H. S. in medimna, pro eodem illo frumento abstulisti. * At enim frumentum Centuripinorum & Agrigentinorum, & nonnullorum fortasse præterea probasti, & his populis pecuniã dissoluisti. sint aliquæ ciuitates in eo numero, quarum frumentum improbari nolueris.

Quid

Quid tandem his ciuitatibus omninse pecunia, qua
 pro frumento debita est, dissoluta est? vnum mihi re-
 peri, non populum, sed aratorem: vide, quere, circum-
 spice. si quis forte est ex ea prouincia, in qua tu trien-
 nium profuisti, qui te nolu perisse: vnum, inquam, da
 mihi ex illis, aratoribus, qui tibi vel ad statuanam pe-
 cuniam contulerunt, qui sibi dicat pro frumento omne
 esse, quod oportuerit, solutum, confirmo, Iudices, nemi-
 nem esse dicturum. Ex omni pecunia quam aratori-
 bus soluere debuisti, certis nominibus deductiones fieri
 solebant: primum prospectatione & collybo: deinde pro
 nescio quo cerario. * Hec omnia, Iudices, non rerum
 certarum, sed futurorum improbisumorum sunt vo-
 cabula. nam collybus esse qui potest, cum vtantur om-
 nes vno genere nummorum? cerarium verò quid vocas?
 quomodo hoc nomen ad rationes magistratus? quo-
 modo ad pecuniam publicam allatum est? Nā illud ge-
 nus tertium deductionis erat eiusmodi, quasi non modo
 liceret, sed etiam oporteret: nec solum oporteret, sed pla-
 ne necesse esset. Scriba nomine de tota pecunia bina
 quinquagesima detrahebantur. Quis tibi hoc conces-
 sit: qua lex? qua Senatus autoritas? qua porro equi-
 tas, vt tantam pecuniam Scriba tuus auferret, siue de
 aratorum bonis, siue de populi Romani vectigalibus?
 Nam si potest ista pecunia sine aratorum iniuria de-
 trahi, Populus Romanus habeat, presertim in tantis
 ararum angustijs: sin autē & populus id voluit, & equi-
 ta est, solum aratoribus: tuus apparitor parua mercede
 populi cōductus, de aratorū bonis predabitur? & in 182
 hac causa Scribarū ordinem in me concitabit. Horten-
 sius: &

fuis: & eorum commoda à me labefactari, atque op-
 pugnari iniuria dicit: quasi verò hoc Scribis villo exē-
 plo sit, aut villo iure concessum. Quid ego vetera repetā?
 aut quid eorum Scribarum mentionem faciam, quos
 constat sanctissimos homines, atq; innocentissimos fu-
 isse: non me fugit, Iudices, vetera exempla pro fictis fa-
 bulis iam audiri atque haberi. in his temporibus ver-
 sator miseris, ac perditis. Nuper, Hortensi, Quæstor su-
 isti. quid tui Scriba fecerint, tu potes dicere: ego de meis
 hoc dico, cum in eadē ista Sicilia pro frumento ciuita-
 ribus pecuniam soluerem, & mecum duos frugalissimos
 homines Scribas haberē, L. Maniliū, & L. Sergium,
 non modò istas duas quinquagesimas, sed omnino nū-
 mum nullum cuiquam esse deductū. dicerem hoc mihi
 183 totum esse attribuendum, Iudices, si illi vnquam à me
 hoc postulassēt, si vnquā omnino cogitassent. * Quā ob-
 rem enim Scriba deducat, ac non potius muldo, qui
 adduxerit, tabellarius: cuius aduentu certiores facti,
 perierunt: præco, qui adesse iussit: viator ac Venerius,
 qui fiscum sustulit: quæ pars operæ, aut opportunitatis
 in Scriba est: cur ei non modò merces tanta detur, sed
 sur cum eo tanta pecunie partitio fiat: ordo est hone-
 stus: quis negat? aut quid ea res ad hanc rem perti-
 net? est verò honestus, quòd eorum hominum fidei ta-
 bule publicæ, periculaque magistratum committun-
 tur. itaque ex his Scribis, qui digni sunt illo ordine, pa-
 tribus familiās, viris bonis atque honestis, percontā-
 mini, quid sibi ista quinquagesima velint: iam omnes
 184 intelligeris nouam rem totam atq; indignam videri.*
 ad eos me Scribas reuoca, si placet: noli hos colligere,
 qui num-

LIBER V.

qui numulis corrogatis de nepotum bonis, ac de sceni-
 corum corollariis, cum decuriam emerunt, ex primo
 ordine explosorum in secundum ordinem civitatis se
 venisse dicunt. eos Scribas tecum disceptatores huius
 criminis habeo, qui istos Scribas esse molestè ferunt.
 tamen si, cum in eo ordine videamus esse multos non
 idoneos, qui ordo industria propositus est, & digni-
 tati, mirabimur turpes aliquot in eo esse, quòd cuius
 licet precio peruenire? Tu ex pecunia publica H.S. tre-
 decies Scribam tuum permissu tuo cum abstulisse fa-
 teare, reliquam tibi vllam defensionem putas esse? hoc
 ferre quinquam posse? hoc quinquam denique nunc
 tuorum aduocatorum animo equo audire arbitrare?
 qua in Ciuitate C. Catoni clarissimo viro, C. Julari
 homini, H.S. VIII. millibus lis aestimata sit: in eadem
 ciuitate apparitori tuo esse concessum, vt H.S. vno no-
 mine terdecies auferret? hinc ille est annulus aureus, 185
 quo tu istum in concione donasti: qua tua donatio
 singulari impudentia praedita, noua Siculis omnibus,
 mihi verd incredibilis videbatur. Sape enim nostri Im-
 peratores superatis hostibus, optimè Rep. gesta, Scribas
 suos annulis aureis in concione donarunt: tu verd qui-
 bus rebus gestis, quo hoste superato, concionem donan-
 di causa aduocare ausus es? neque enim solum Scribam
 tuum annulo, sed etiam virum fortissimum, ac tuo
 dissimilimum, Q. Rubrium, excellenti virtute, au-
 thoritate, copiis, corona & phaleris, & torque dona-
 sti. M. Cossutium sanctissimum virum atque ho-
 nestissimum: M. Castritium summo splendore, inge-
 nio, gratia praeditum. * Quid haec sibi horum trium
 ciuium 186

ciuium

ciuium Romanorum dona voluerunt: Siculos prater-
 ea potentissimos nobilissimosque donasti. qui non
 quemadmodum sperasti, traditores fuerunt, sed orna-
 tiores tuo iudicio ad testimonia dicenda venerunt.
 quibus ex hostium spolijs? de qua victoria? qua ex
 prada, aut manubijs, hac abs te donatio constituta
 est? an quod te Pratore, paucorum aduentu myopa-
 ronum, classis pulcherrima, Sicilia propugnaculum,
 presidiumque prouincie, piratarum manibus incensa
 est? an quod ager Syracusanus predonum incendijs,
 te Pratore, vastatus est? an quod forum Syracusa-
 num nauarchorum sanguine redundauit? an quod in
 portu Syracusano piraticus myoparo nauigauit? ni-
 hil possum reperire, quamobrem te in istam amen-
 tiam incidisse arbitrer: nisi forte id egisti, vt homini-
 bus ne obliuisci quidem rerum tuarum male gesta-
 rum liceret.* Annulo est aureo Scriba donatus, & ad
 eam donationem concio est aduocata. quod erat os
 tuum, cum videbas in concione eos homines, quorum
 ex bonis iste annulus aureus donabatur: qui ipsi annu-
 los aureos posuerant, liberisq; detraxerant, vt esset vn-
 de Scriba tuus hoc tuum munus ac beneficium tueret-
 ur? qua porro prefatio tua donationis fuit? illa sci-
 licet vetus atque Imperatoria: quando tu quidem in
 prelio, in bello, in re militari; cuius ne mentio quidem te
 Pratore vlla facta est, an illa? quando quidem tu nul-
 la vnquam mihi in cupiditate ac turpitudine de-
 fuisisti, omnibusque in ijsdem flagitijs mecum & in
 legatione, & in Pratura, & hic in Sicilia vastatus
 es: ob hasce res, quoniam te locupletauit, hoc annu-
 lo au-

LIBER V.

lo aureo dono. vera hac fuisset oratio: non enim iste annulus aureus abs te datus, istum virum fortem, sed hominem locupletem esse declarat. ita eundem anulum ab alio datum testem virtutis duceremus: abs te donatum comitem pecunia iudicamus. * Dicitur, 188
 Iudices, est de decumano frumento: dictum de extremo & reliquum est de aestimato. quod tum magnitudine pecunie, tum iniurie genere quemuis debet commouere: & verò, eo magis, quod ad hoc crimen non ingeniosa aliqua defensio, sed improbissima confessio comparatur. Nam cum ex S. C. & ex legibus frumentum ei in cellam sumere liceret: idque frumentum Senatus ita aestimasset, quaternis H S. tritici modium, binis, hordei: iste numero ad summam tritici adiecto, tritici modios singulos cum aratoribus denariis ternis aestimauit. Non est in hoc crimen, Hortensiane forte ad hoc meditare: multos sepe viros bonos, & fortes, & innocentes, cum aratoribus, & cum ciuitatibus frumentum in cellam quod sumi oporteret aestimasse, & pecuniam pro frumento abstulisse. Scio quid soleat fieri: scio quid liceat, nihil quod antea fuerat in consuetudine bonorum, nunc in istius facti reprehenditur. * hoc reprehendo, quod cum in Sicilia H S. II. 189
 tritici modius esset. vt istius epistola ad te missa declarat, summum H S. ternis, id quod & testimonis omnibus, & tabulis aratorum planum factum antea est: tum iste pro tritici modijs singulis ternos ab aratoribus denarios exegit. Hoc crimen est, vt intelligas non ex aestimatione, neque ex ternis denarijs pendere crimen, sed ex coactione annoa, atque aestimationis.

Etenim

IN VERREM

Et enim hac estimatio nata est, Iudices, initio non ex
 Pretorum, aut Consulium, sed ex aratorum, atque
 civitatum commodo. Nemo enim fuit initio tam
 impudens, qui cum frumentum deberetur, pecuniam
 posceret: certe hoc ab aratore primum est profe-
 ctum, aut ab ea civitate, cui imperabatur. cum aut
 frumentum vendidisset: aut servare vellet: aut in
 eum locum, quo imperabatur, frumentum portare
 nollet: petiuit in beneficii loco, & gratia, ut sibi pro
 frumento, quanti frumentum esset, dare liceret. Ex
 huiusmodi principio, atque ex liberalitate, atque ac-
 commodatione magistratuum consuetudo estimatio-
 nis introducta est. * Secuti sunt auariores magistra-
 tus, qui tamen in auaritia sua non solum viam qua-
 stus inuenerunt, verum etiam exitum, ac rationem
 defensionis instituerunt semper ad vltima, ac diffi-
 cillima loca apportandum frumentum imperare,
 ut vecturae difficultate ad quam vellent estimatio-
 nem peruenirent. In hoc genere facilius est existi-
 matio, quam reprehensio. ideo quod eum, qui hoc
 facit, auarum possumus existimare: crimen in eo
 constituere non tam facile possumus: quod vide-
 tur concedendum magistratibus nostris esse, ut
 ijs, quo loco velint, frumentum accipere liceat. Ita-
 que hoc est, quod multi fortasse fecerunt: & ita
 multi, ut ij quos innocentissimos meminimus, aut
 audiuimus, non fecerint. * Quero nunc à te, Hortensi,
 cum vtrius tandem istius factum collocaturus es: cum ijs cre-
 do, qui benignitate adducti per beneficium & gratiam
 civitatibus concesserunt; ut nunquam pro frumento
 darent

190

191

LIBER V.

darent. Ita credo: pretiſſe ab iſto aratores, vt cum
 HS. ternis tritici modium vendere non poſſent, pro
 ſingulis modis, ternos denarios dare liceret. An
 quoniam hoc non audes dicere, illuc confugies: ve-
 ctura difficultate adductos, ternos denarios dare
 maluiſſe? cuius vectura? quo ex loco in quem locum
 ne portarent? Philomelone Ephesu? video quid in-
 ter annonam intereſſe ſoleat: video quot dieru via
 ſit: video Philomelenſibus expedire, quanti Epheſi
 ſit ſumētum, tantum dare potius in Phrygia, quā
 Epheſum portare: aut ad emēdum frumentū Ephe-
 ſum pecuniam, & Legatos mittere. * In Sicilia ve- 192
 re quid eiuſmodi? Enna mediterranea eſt maxi-
 me, coge vt ad aquā tibi, id quod ſummi iuris eſt,
 frumentum Enneſeſe metiantur, vel Plutiam, vel
 Haleſam, vel Catinā, laca inter ſe maxime diuer-
 ſa: eodem die, quo inſerū, deportabunt. tamenſi ne
 vedetur a quidē opus eſt. Nā totus quaſtus hic, iudi-
 ces, eſtimationis, ex annona natus eſt varietate. hoc
 enim magiſtratus in prouincia aſſequi poteſt, vt ibi
 accipiat, vbi eſt carifiſimū. ideo valet iſta ratio aſti-
 mationis in Aſia, valet in Hiſpania, valet in his
 prouinciis, in quibus vnū precium frumento eſſe nō
 ſolet, in Sicilia verō quid cuiuſquā intererat, quo
 loco daret? neg, enim portandū erat: & quo quiſq;
 vehere iuſſus eſſet, ibi tantidem frumentū emeret,
 quāti domi vendidiſſet. * Quāobrem ſi quid, Hortēſi, 193
 docere vīs aliquid ab iſto ſimile aſtimatione atq; à
 ceteris eſſe factū, doceas oportet: aliquo in loco Sici-
 lia Pratore Verre ternis denariis tritici modiu ſu-
 iſſe.

Be

194 *iffs. vide quam tibi defensionem patefecerim, quam iniquam in socios, quam remotam ab vtilitate Reip. quam seueritiam à voluntate, atq; sententia legis, tu, cum tibi frumentum in meis agris atque in mea ciuitate, denique cum ijs in locis, in quibus es, versaris. remgeris, prouinciam administras, paratus sum dare. angulum tibi aliquem elegas prouinciae, reconditum ac derelictum: iubeas tibi me metiri, quo portare non ex-*
pediat: vbi emere non possum: improbum facinus, Iudices, non ferendum, nemini lege concessum: sed fortasse adhuc in nullo etiam vindicatum. tamen ego hoc, quod ferre nego posse, Verri, Iudices, cōcedo, & largior: si vllò in loco eius prouinciae frumentum tanti fuit, quanti iste aestimauit: hoc crimen in istum reum valere oportere non arbitror. Verum enim uerò cum esset H S. binis, aut etiã ternis quibus suis in locis prouincia, duodenos sestertios exegisti. Si tibi tecum neque de annonae, neque de aestimatione tua potest esse controversia, quid sedes? quid expectas? quid defendes: vtrum tibi pecuniae conciliata videntur aduersum leges, aduersum Remp. cum maxima sociorum iniuria: an verò id rectè ordine è Rep. sine cuiusquam iniuria factum esse defendes? cum tibi Senatus ex arario pecuniam
 195 *prompssisset, & singulos tibi denarios adnumerasset, quos tu pro singulis modijs aratoribus solueres: quid facere debuisti: si quod L. Piso ille frugi, qui legem de pecunijs repetundis primus tulit: cum emisses quanti esset quod superaret pecunia, retulisses: si vt ambitiosi homines aut benigni, cum pluris senatus aestimasset, quam quanti esset annonae, ex Senatus aestimatione, nō*

EX 13779-

VERREN

L I B E R V.

ex amone ratione soluiffes. fin vt plerique faciunt, in quo enim erat aliquis quastus, sed is honestus atque concessus, frumentum, quoniam vilis erat, ne emiffes: fumpiffes id nummorum, quod tibi Senatus cella nomine concesserat. Hoc vero quid est? quam habet rationem, non quero aequitatis, sed ipsius improbitatis atque impudentie; neque enim est ferè quifquam quod homines palam facere audeant in magistratu, quamuis improbi: quin eius facti, si non bonam, at aliquã rationem afferre soleant. * hoc quid est? venit Prator: 196. frumentum, inquit, me abs te emere oportet. optime, modium denario, benigne ac liberaliter: nam ego tribus HS. non possum vendere. mihi frumento non opus est. nummos volo. non speraueram, inquit arator, modo ad denarios peruenturum: sed si ita necesse est, quãtũ frumentum fit considera. Video esse binis HS. Quid ergo à me tibi nummorum dari potest, cum Senatus tibi quaternos nummos dederit? Quid posteat, attendite. & vos quaso simul, Iudices, aequitatem Pratoris attendite. * Quaternos HS. quos mihi Senatus decreuit, & ex arario dedit, ego habeo. 197. & in cistã transferam ex fisco. Quid postea? quid, p singulis modijs, quos tibi impero, tu mihi octonos HS. dato, qua ratione? quid quaris rationem? non tantã rationem res habet, quãtã vtilitatem atq; predam, dic, inquit ille, plantus: Senatus te voluit mihi nummos dare, me tibi frumentũ metiri: tu eos nũmos quos mihi Senatus dare voluit, ipse habebis? à me, cui singulos denarios dari oportuit, binos aufers? & huic preda ac direptioni cella nomine imponis? hac deerat iniuria

Ee 2

& hæc

IN VERREM.

Et hoc calamitas aratoribus te Pratore, quareli-
 quis fortunis omnibus euerteretur. Nā quid esse re-
 liqui poterat ei, qui per hāc iniuriā non modo fru-
 mentū omne amittere, sed etiā in omne instrumen-
 tū videri cogeretur? quo enim se verteret nō habe-
 bat: ex quo fructū nūmos quos tibi daret, inuenires
 Decumarum nomine tantum erat ablatū, quantū
 voluntas tulerat Apronij. pro alteris decumis, emp-
 tog, frumento, aut nihil datum, aut tantum da-
 sum quantum reliqui Scriba fecerat: aut vitro et
 iā, id quod didicisti, ablatū. cogantur etiā nūmi
 ab aratore quomodo? quo iure? quo exemplo? Nam
 cum fructus diripiebatur aratorum atq, omni la-
 cerabantur iniuria, videbatur id perdere arator,
 quod aratro ipse quaesisset, in quo elaborasset, quod
 199 agri segetesq, extulisset. * Quibus iniurijs grauisi-
 mis tamē illud erat miserum solatiū, quod id per-
 dere videbatur, quod alio pratore eodē ex agro re-
 parare posset nūmos vero vt daret arator quos non
 exarat boues & aratrum ipsum, & omne instru-
 mentū vendat necesse est. Non enim debetis hoc co-
 gitare: habet idē in nummis: habet idem in vrbis
 praedijs. nā cum aratori onus ali quod imponitur, nō
 oēs, si quae sunt praeterea, facultates, sed arationis
 ipsius vis ac ratio cōsideranda est: quid ea sustine-
 re, quid pati, quid efficere possit ac debeat. Quan-
 quam illi quoq, sunt homines ab isto omni ratione
 exinaniti ac perdit: tamen hoc vobis est statūdū,
 quid aratorem ipsum arationis nomine muneris in
 Rēp. fungi, ac sustinere velitis. Imponitis decumas,
 patitur

ERREM.

LIBER V.

patiuntur. alteras temporibus vestris, seruiendum
 putant. dent emptū prater ea: dabunt si voletis. * 200
 Haec quā sint grauiā, & quid his rebus detractis pos-
 sit ad dominos puri ac reliqui peruenire, credo vos
 ex vestris rebus rusticis coniectura assequi posse. ad-
 dite nunc eodē istius edicta, instituta, iniurias: ad-
 dite Apronij, Veneriorumq; seruorū in agro Decu-
 mano regna ac rapinas. quāquā hac omitto, de cella
 loquor. Placet ne vobis in cellā magistratibus nostris
 frumentū Siculos gratis dare? Quid hoc indignius?
 quid iniquius? atq; hoc scitote aratoribus, hoc Prae-
 tore optandum ac petendū fuisse. Sositenus est En-
 tellinus homo cum primis ciuitatis prudēs & domi-
 nobilis, cuius verba audistis, qui ad hoc iudiciū Le-
 gatus publicē cū Arthemone, & Menisco primarijs
 viris missus est. Is cum in Senatu Entellino multa
 meū de istius iniurijs ageret, hoc dixit: si de cella
 atq; hac existimatione cōcederetur, velle Siculos
 Senatui pollicere frumentū in cellā gratis, ne post-
 hac tantas pecunias magistratibus nostris decerne-
 remus. * Perspicere vos certō scio Siculis, quanto 201
 pere hoc expediat, nō ad aequitatis conditionē, sed
 ad minima malorū eligenda. Nā qui mille modium
 Verri sua partis in cellā gratis dedisset: duo millia
 nummum, aut ad summum tria dedisset: idem nūc
 pro eodem numero frumenti HS. VIII. millia dare
 coactus est. hoc arator assequi per triennium certo
 fructū suo non potuit, vendiderit instrumentū ne-
 cesse est; quod si hoc munus & vectigal aratio tole-
 rare, hoc est Sicilia ferre ac pati potest: Pop. Rō fe-
 rat potius, quam nostris magistratibus. magna est
 pecu-

IN VERREM

pecunia, magnum praclarumq; vectigal, si modo id
 salua prouincia, si sine iniuria sociorum percipere pos-
 sitis, nihil detraho. Magistratibus tantulum decur in
 cellam, quantum semper datum est. quod praeterea
 Verres imperat, id si facere non possunt, recusent: si
 202 possunt, Populi Romani potius hoc sit vectigal, quam
 Prada Pratoris. * Deinde cur in vno genere solo fru-
 menti ista aestimatio constituitur? si est aqua & fe-
 renda populo Romano, Sicilia decumas det, pro singu-
 listratici modijs ternos denarios: sibi habeat frumentū.
 Data tibi pecunia est, Verres, vna, qua frumentum
 tibi emeris in cella: altera, qua frumentum emeris à
 ciuitatibus, quo Romani mitteres. tibi datam pecuniā
 domi retines: & praeterea pecuniam per ma-
 gnā tuo nomine aufers. fac idem in eo frumen-
 to, quod ad Populum Romanum pertinet: exige eadem
 aestimatione pecuniam à ciuitatibus, & refer quam
 accepisti, tum refertius erit aerarium Populi Romani
 203 quam vnquam fuit. * At enim istam rem in publico
 frumento Sicilia non ferret, hanc rem in meo frum-
 ento tulit. proinde quasi aut equior sit ista aestimatio
 in tuo quam in Populi Romani commodo: aut ea res,
 quam ego dico, & ea quam tu fecisti, inter se genere in-
 iuria: non magnitudine pecunia differat. Verum istam
 ipsam cellam ferre nullo modo possunt, vt omnia re-
 mittantur, vt omnibus iniurijs & calamitatibus,
 quas te Prator retulerunt, in posterum liberentur: is-
 204 stam se cellam atque istam aestimationem negant vlla
 modo ferre posse. * Multa Sophocles Agrigentinus apud
 Cn. Pompeium C. O. S. nuper homo disertissimus, &

omni

LIBER V.

omni doctrina & virtute ornatissimus, pro tota Sicilia de aratorum miseris grauiter ac copiose dixisse, ac deplorassee dicitur, ex quibus hoc, ijs qui aderant (nam magno conuentu acta res est) indignissimum v. debatur: qua in re Senatus optime ac benignissime cum aratoribus egisset, large liberalitate q. astimasset, in ea re pradari Pratorum, bonis eueriti aratores: & id non modo fieri, sed ita fieri, quasi liceat, concessumq. sit. * Quid ad hac Hortensium? alsum esse crimen? hoc nunquam dicit non magnam hac ratione pecuniam captam? ne id quidem dicit, non iniuriam factam Siculis atq. aratoribus? qui poterit diceret? quid igitur dicit? fecisse alios? quid est hoc? vtrum crimini defensio, an committatus exilio quaritur? tu in hac Rep. atq. in hac hominum libidine, & vt adhuc habuit se status iudiciorum, etiam licentia, non ex iure, non ex equitate, non ex lege, non ex eo q. licuerit: sed ex eo q. aliquis fecerit, id quod reprehenditur, recte satum esse defendes? * fecerunt aliqui alia quam multa. cur in hoc vno crimine isto genere defensionis vteris? Sunt quadam omnino in te singularia, que in nullum alium hominem dici, neq. conuenire possunt: quadam tibi cum multis communia, ergo vt omittam tuos peculatus, vt ob ius dicendum pecunias acceptas, vt eiusmodi catera, qua forsitan alij quoque etiam fecerint: illud, in quo te grauissime accusas, quod ob iudicandam rem pecuniam accepisses, eadem ista ratione defendes, fecisse alios? vt ego asseriar orationi, defensionem tamen non probabo, potius

IN VERREM.

enim te dānato, ceteris angustiior locus improbitatis defendenda relinquetur, quā te absoluto alij, quod audacissime fecerunt, recte fecisse existimantur. * Lugent oēs prouincia: querūtur oēs liberi populi: regna deniq; iam omnia de nostris cupiditatis, & uirū expostulāt: locus intra oceanum iā nullus est, neq; tam longinquus, neq; tam recōditus, quōd non per hęc tempora nostrorum hominū libido, iniquitasq; peruāserit: sustinere iā Populus Rō. omnium nationum, non vim, non arma, non bellū, sed luctum, lachrymas, querimonias non potest. in eiusmodi re ac moribus, si is qui erit adductus in iudicium, cum manifestus in flagitijs tenebitur, alios eadem fecisse dicit: illi exempla non deerunt: Resp. salus deerit, si improborum exemptis improbi iudicio ac periculo liberabuntur. * Placent vobis hominum mores? placet ita geri magistratus, vt geruntur? placet socios sic tractari, quōd restat, vt per hęc tēpora tractatos videtis? cur hęc à me opera cōsumitur? quid sedetis? cur non in media oratione mea consurgitis atq; disceditis? Vultis aut istorum audacias ac libidines aliqua ex parte refecare? desinite dubitare, vt ū sit vitiosus, ppter multos improbos vni parcere: an vnus improbi supplicio multorum improbitatem coercere. * Tametsi quę ista sunt exempla multorū: nam cum in causa tanta, cum in crimine maximo dicitur a defensore captū est, factitatum esse aliquid: expectant ij qui audiunt, exempla ex vetere memoria & monumentis, ac literis, plena dignitatis, plena antiquitatis: hęc plurimum

mm

LIBER V.

mun solent & autoritatis habere ad probandum,
 & iucunditatis ad audiendum. Africanos mihi, &
 Catones, & Lelios commemorabis? & eos fecisse
 idē dices? quamuis res non placeat: tamen contra
 hominum autoritatē pugnare non potero. an cū eos
 non poteris proferre, hos recentes. Q. Catulū Pa-
 trem, C. Mariam, Q. Scauolam, M. Scaurū, Q. Me-
 tellū, qui oēs prouincias habuerunt, & frumentum
 celle nomine imperauerunt? magna est hominū au-
 toritas, & tanta, vt etiam delicti suspitionem te-
 gere possit. * Non habes ne ex his quidem hominib⁹ 210
 qui nuper fuerunt, vllū autōrē istius estimationis.
 Quo me igitur, aut ad quæ exempla reuocari? ab illis
 hominibus, qui tū versari sunt in Rep. cū & optimi
 mores erāt, & hominū estimatio gratis habeba-
 tur, & iudicia seuera fiebant, ad hāc hominum li-
 centiam & libidinem me abduci? & in quos ali-
 quid exempli Pop. Rom. statui putat oportere, ab ijs
 tu defensionis exempla quaris? Non fugio ne hos
 quidem mores, dummodo ex his ea que probat Pop.
 Rom. exempla, non ea que condemnat, sequamur.
 non circumspiciam, non quaram foris, cū habeas iu-
 dices principes ciuitatis, P. Seruiliū, Q. Catulū:
 qui tanta autoritate sunt, tantis rebus gestis, vt in
 illo antiquorum & clarissimorum hominū, de qui-
 bus antea dixi numero, reponantur. * exēpla qua- 211
 rimus, & ea non antiqua: modovterq; horū exerci-
 tum habuit. Quare Hortensi, quoniam te recentia
 exēpla delectant, quid fecerint. Itane verid? Q. Ca-
 tulus frumētō est vsus pecuniam nō coegit. P. Ser-
 uilius

IN VERREM.

uilius quinquennium exercitui cum praeset, & ista ratione innumerabile pecuniam facere posset, non staret sibi quicquam licere, quod non patre suum, non auum Q. Metellam facere vidisset: C. Verres reperitur, qui non expediat, id licere dicat? quod nemo nisi improbus fecerit, id aliorum exemplo se fecisse defendat? At in Sicilia factum est. Quae est ista conditio Sicilia? cur, quae optimo iure propter vetustatem, fidelitatem, propinquitatem, esse debet: huius ²¹² praecipua lex iniuria definitur? Sed in ista ipsa Sicilia, non queram exemplum foris, hoc ipso ex consilio utar exemplis. C. Marcelle, te appello. Sicilia provincia, cum esses pro Consul, praefuisti. Num quae in tuo imperio pecunia cellae nomine coacta sum? neque ego hoc in tua laude pono. alia sunt tua facta, atque consilia summa laude digna: quibus illam tuam provinciam affluitam & perantam erexisti, atque recreasti. nam hoc de cella ne Lepidus quidem fecerat, cui tu successisti. Quae sunt tibi igitur exempla in Sicilia cellae, si hoc crimine non modo Marcelli factum, sed ne ²¹³ Lepidi quidem potes defendere? an me ad M. Antonij estimationem frumenti exactionemque pecunia reuocaturus es? Ita, inquit, ad M. Antonij. hoc enim mihi significasse, & annuisse visus est. Ex omnibus igitur Populi Romani Praetoribus Consulibus, Imperatoribus M. Antonium delegisti? & eius unum improbitissimum factum, quod imitari uere? & hic utrum mihi difficile est dicere, an his estimare, ita se in illo infinito imperio M. Antonium gessisse, ut multo istius permiosius sit dicere, se in re improbitissimum uoluisse

Anto-

Antonium imitari: quàm si posset defendere, nihil in-
 uita se M. Antonio simile fecisse? Homines in iudicijs
 ad crimen defendendum, non quid fecerit quispiam
 proferre solent, sed quid probarint: Antonium, cum
 multa contra sociorum salutem, multa contra volun-
 tatem prouinciarum & faceret, & cogitaret, in medijs
 eius iniurijs, & cupiditatibus mors oppressit. tu mihi
 quasi eius omnia facta, atque cōsilia S. P. Q. R. Iudices
 comprobant, ita Antonij exemplo istius audaciam
 defendis.* At idem fecit Sacerdos, hominem innocē-
 tem, & summa prudentiā praditum nomina: sed tum
 idem fecisse erit existimandus, si eodem consilio fecerit.
 Nam genus estimatioris ipsum à me nunquam est re-
 prehensum: sed eius equitas aratorū comodo, & vo-
 luntate perpenditur, non potest reprehendi vlla esti-
 matio, quæ aratori nō modo incommoda non est, sed
 etiā grata est. Sacerdos, vt in prouinciam venit, frum-
 entū in cellā imperauit, cum esset anteq̃ nouū triticū
 mod. HS. XV. petiuerunt ab eo ciuitates vt estimaret,
 remissior aliquanto eius fuit estimatio, quàm anno-
 na, nam estimauit denarijs III. Vides eandem estima-
 tionē propter temporis dissimilitudinem, in illo laudis
 causā habere, in te criminis: in illo beneficij, in te in-
 iuriæ.* Eodē tempore Antonius III. denarijs estimauit
 post messē, summa inuilitate cū aratores frumentū da-
 re gratis malebat: & aiebat se tantidē estimasse, quāti
 Sacerdotē, neq̃ mētiebatur: sed eadē ista estimatiōe
 alter subleuar aratores, alter euerterat. Quid nisi o-
 mnīs frumentū ratio ex temporibus esset & annona, nā
 ex nū-

21

215

IN VERREM

ex numero, neq; ex summa consideranda, nunquā
tam grati hi sesequimodj, Q. Hortēsis fuissent: quos
tu cum ad mensuram tam exiguam rationem Pop.
Ro. in capita descripsisses, gratissimum omnibus fe-
cisti. caritas enim annonae faciebat, ut istuc, quod
reparuum videbatur, tempore magnū videretur.
Idem istuc si in vilitate Pop. Ro. largiri voluisset,
derisum tuum beneficium esset atque contemptū.

216 Noli igitur dicere istum idem fecisse, quod Sacer-
dotem: quoniam non eo tempore, neq; simili fecit
anno. dicit o potius, quoniam habes aut orē idone-
um, quod Antonius vno aduentu, & vix mensuris
cibarijs fecerit, id istum per triennium feciss. & i-
stius innocentiam M. Antonij factō, atq; autorita-
te defendito. Nam de Sex. quidem Peduceo fortis-
simo viro quid dicitis? de quo quis vnquam arator
questus est? aut quis non ad hoc tempus innocentis-
simam omnium diligentissimamq; Præturam illius
hominis existimauit? Biennio provinciam obtinuit.
cum alter annus in vilitate, alter in summa carita-
te fuerit: num aut in vilitate nummū arator quis-
quam dedit? aut in caritate de estimatione frumē-
ti quaestus est? At vberiora cibaria facta sunt cari-
tate. credo: neq; id est nouum neq; reprehendendū
modo C. Sētiū vidimus hominem veterē illa ac

217 singulari innocentia praditum, propter caritatem
frumenti qua fuerat in Macedonia, per magnam
ex cibarijs pecuniam deportare. Quamobrem non
ego in iudeo tuis cōmodis, si qua ad te lege venerūt:
inuitiā queror, improbitatem arguo, auaritiā in

CRIMEN

LIB

rem, & in iudicio
vere volent, ad pl
quis crimen hoc
non viderent per
neciarum defen
in, & magna voce d
capite factum est: q
ignis est. Nam per
tate, & propitue an
magis pecunias ab
camin. ar. arator: ista
not. animum ego nem
in hoc vobis, & conce
ren adductam in iud
ista: verum cum
retiliat, aut am p
cum lex succurrit
omni: non audiet
nati in negligentia pr
tes tuerbetu, atque o
praedete: ne auarit
bus, atq; angustij
non patet actus ill
prouis, & si hoc luc
iudicatu, certe bo
femur fecit, post
ant improbi sunt, q
tanti qui quod licet
Denique, iudice vi
neciam licentiam pas

LIBER V.

crimen, & in iudicium voco. Quod si suspiciones
 iniicere voletis, ad plures homines, & ad plures pro-
 uincias crimen hoc pertinere? non ego istam defen-
 sionem vestram pertimescam, sed me omnium pro-
 uinciarum defensorem esse profitebor. Etenim hoc
 dico, & magna voce dico, V bicunq; hoc factum est,
 improbè factum est: quicumque hoc fecit, supplicio
 dignus est. * Nam per deos immortales videte, Iu- 318
 dices, & prospicite animis quid futurum sit. multi
 magnas pecunias ab inuitis ciuitatibus atque ab
 inuitis aratoribus ista ratione cella nomine coege-
 runt (omnino ego neminem video, prater isum) sed
 do hoc vobis, & concedo, esse multos, in hoc homine
 rem adductam in iudicium videtis. Quid facere po-
 testis? virum cum Iudices sitis de pecunia capta,
 conciliata, tantam pecuniam captam negligere? an
 cum lex sociorum causa rogata sit, sociorum que-
 rimonia non audire? * Verum hoc quoque vobis re- 219
 mitto? negligite praterita, si vultis: sed ne reliquas
 spes turbetis, atque omnes provincias euertatis, id
 prouidete: ne auaritia, qua ante hac occultis inine-
 ribus, atq; angustijs vti solebat, autoritate vestra
 + allegoria
 viam patefaciat is illustrè, atq; latam. Nam si hoc
 probatis, & si hoc licere, pecunias isto nomine ca-
 pi, iudicatis, certè hoc quod adhuc nemo nisi impro-
 bissimus fecit, post hac nemo nisi stultissimus nõ fa-
 ciet. improbi sunt, qui pecunias contra leges cogunt:
 stulti qui quod licere iudicatum est, pratermittunt.
 * Deinde, Iudices videte, quam infinitam sitis ha- 220
 minibus licetiam pecuniarum eripiendarum daturi.

Sicet

IN VERREM

Si ternos denarios qui coegit, erit absolutus: quia ternos, denos deniq; aut videnos coget alius, quae erit reprehensio? in quo primum iniurie gradu resistere incipiet severitas iudicis, quotus erit iste denarius, qui non sit deferendus, & in quo primum estimationis iniquitas atq; improbitas reprehendatur: non enim à vobis summa, sed genus estimationis est comprobatum: neq; hoc potestis iudicare, ternis denarijs estimare licere. ubi enim semel ab annotatione ratione, & ab aratorum voluntate res ad Praetoris libidine, translata est: non est iam in lege, atq; in officio, sed in voluntate hominum, atq; audacia positus modus estimandi. Quapropter si vos semel in iudicando finem aequitatis & legis transieritis: scitote vos nullum ceteris in estimando finem improbitatis & avaritiae reliquisse. Videte igitur quam multa simul à vobis postulentur. absolute eum, qui se fateatur maximas pecunias cum summa sociorum iniuria cepisse. non satis. sunt alij quoq; complures, qui idem fecerint, absolute etiam illos, si qui sunt: ut in vobis iudicio quamplurimos improbos liberetis. ne id quidem satis est facite, ut ceteris posthac idem liceat, licebit, at hoc parum est: permittite, ut liceat, quantum quisq; velis tanti estimet, estimabit. Videtis iam profecto, iudices, hac estimatione à vobis comprobata, neq; modum posthac agis, avaritia cuiusquam,

222 neq; poenam improbitatis futuram. * Quas ob res quid, Hortensius? Consul es designatus, provinciam sortitus es: de estimatione cum dices frumenti, sic te audiemus, quasi id quod ab isto recte factum esse defen-

defendes, te facturum profiterare: & quasi quod isti iu-
 ritum esse dices, vehemēter cupias tibi licere? atque
 si id licebit: nihil est, quod putetis quēquam post has
 commissurum, ut de pecunijs repetundis cōdemnari
 possit: quantam enim quisque concupierit pecuniā,
 tantam licebit per cella nomen astimationis mag-
 nitudine consequatur. * At enim est quiddam, quod et-
 iam si palam in defendendo non dicit Horten-
 sius, tamen ita dicit, ut vos id suspicari & cogitare
 possitis: pertinere hoc ad modum Senatorium, per-
 tinere ad utilitatē eorum, qui iudicent, qui in pro-
 vincijs cum potestate, aut cum legatione se futu-
 ros aliquando arbitrentur. Praclaros viros existi-
 mas, iudices nos habere, quos alienis peccatis con-
 cessuros putes, quo facilius ipsos peccare liceat. Er-
 go id volumus Pop. Rom. id provincias, id socios na-
 tionesque exteras existimare? si Senatores iudicent,
 hoc certē vnum genus infinita pecunia per summā
 iniuriam cogenda nullo modo posse reprehendi? quod si
 ita est, quid possumus contra illum Praetorem dice-
 re, qui quotidie templum tenet, qui Remp. subsiste-
 re negat posse. in ad Equestrem ordinē iudicia re-
 ferantur? * Quod si ille hoc vnum agitare coeperit,
 esse aliquod genus cogenda pecunia Senatorum cō-
 mune, & iam propē concessum ordini, quo gene-
 re ab socijs maxima pecunia per summam iniuriā
 auferatur: neque illud modo Senatorijs iudicijs re-
 prehendi posse. idque dum Equester ordo iudicaret,
 nunquam esse commissum: quis obstat: quis erit tam
 cupidus vestri, tam fautor ordinis, qui de transfe-
 rendis iudicijs possit recusare? Atque utinam possit
 aliqua

223

224

IN VERREM

aliqua ratione hoc crimen quamuis falsa, modo hu-
mana, atq; vsitata defendere. minore periculo ve-
stro, minore periculo prouinciarum omnium, iudi-
caretis. Negaret hic aestimatione se vsum: vos id
credidisse homini, non factum comprobasse videre-
mini. nullo modo negare potest. videtur à tota Si-
cilia: nemo est ex tanto numero aratorū, à quo pec-
225 cunia cella nomine nō sit exacta.* Vellē etiam hoc
posset dicere, nihil ad se istā rationē pertinere: per-
quastores rē frumentariā esse administratam: ne
id quidē ei licet dicere: propterea quod ipsius litera
recitantur ad ciuitates de ternis denarijs missa.
Qua est igitur defensio? feci quod arguis, coegi pec-
cunias maximas cella nomine, sed mihi hoc licuit:
vobis, si prospicitur, licebit. Periculosum prouinciae,
genus iniuria confirmari iudicio, perniciosū nostro
ordini, P. R. existimare, nō posse eos homines qui
ipsi legibus teneantur, leges nō iudicando religiosē
defendere. Atq; isto Pratore, iudices, non solum
estimandi frumētī modus nō fuit, sed ne imperan-
di quidē. neque enim id quod debebat ur, sed quan-
tū commodum fuit, imperauit. Summam faciam
vobis ex publicis literis, & testimonijs ciuitatum
frumentum in cellam imperari, reperietis quinque
tanto, iudices, amplius istū, quam quantum ei in
cellam sumere licitum sit, ciuitatibus imperasse.
Quid ad hanc impudentiā addi potest? si & aestima-
uit tāti, vt homines ferre nō possēt, & tanto plus,
226 quā erat ei cōcessū legib. imperauit? Quapropter
cognit. a tota re frumentaria, iudices, iam facillimē
perspicere

LIBER V.

sperare potestis, amissam esse Po. Rom. Siciliam fructuosissimam, atq; opportunissimam provinciam, nisi eam vos istius damnatione recuperatis. Quid est enim Sicilia si ei agri cultionem sustuleris? & si aratorum numerum ac nomen extinxeris? quid enim potest esse in calamitate residui, quod non ad miseros aratores isto Pratore per summam iniuriam ignominiamq; peruenierit? quibus, cum decumas dare deberent, vix ipsis decuma relicta sunt: cum pecunia deberetur, soluta non est: cum optima estimatione Senatus frumentum eos in cellam dare voluisset, etiam instrumenta agrorum vendere coacti sunt. * Dixi iam antea, Iudices, ut has omnes iniurias tollatis, tamen ipsam rationem arandi spe magis, & iucunditate quadam, quam fructu, atque emolumento teneri, et evim ad incertum casum, & eventum, certus quotannis labor, & certus sumptus impenditur. annona porro, pretium, nisi in calamitate fructum, non habet. si autem ubertas in percipiendis fructibus fuit, consequitur vilitas in vendendis: ut aut malè vendendum intelligas, si processit: aut malè perceptos fructus, si rectè licet vendere. Totæ autem res rusticæ eiusmodi sunt, ut, eas non ratio, neq; labor, sed res incertissima, venti, tempestates quæ moderentur. Hinc cum vna decumæ lege, & conditione trahantur: altera novis institutis propter annonæ rationem imperentur: ematur præterea frumentum quotannis publice: postremò etiam in cellam magistratibus & Legatis imperetur: quid, aut quantum præterea est quod aut liberum possit

Ej

ba

IN VERREM

228 habere ille arator ac dominus in potestate, suorum
 fructuum, aut in ipsis fructibus solutum? * Quod si
 hæc feruntur omnia: si vobis potius ac Pop. Rom. quã
 sibi, & suis commodis, opera, sumptu, labore deser-
 uunt: etiamne hæc noua debent edicta, & imperia
 Prætorum, & Apronij dominationem, & Venerioris
 seruorum furta, rapinasq; perferre? etiamne fru-
 mentum pro empto gratis dare? etiamne in cellam,
 cum cupiant gratis dare vltro, pecuniam grandem
 dare? etiamne hæc tot detrimenta atque damna
 cum maximis iniurijs contumelijsq; perferre? Itaq;
 hæc, Iudices, que pati nullo modo potuerunt, non
 pertulerunt. arationes tota Sicilia desertas, atq; a
 dominis relictas esse cognoscitis: neq; quicquam a-
 liud agitur hoc iudicio, nisi vt antiquissimi socij
 fidelissimiq; Siculi, coloni Populi Romani,
 atque aratores, vestra seueritate, &
 diligentia me duce, atque autore,
 in agros, atque in sedes suas
 reuertantur.

ACCV-

ACCV
 IN C.
 LI
 O
 Eni
 ty
 mor
 eni
 nel
 vos eam suo nomi
 nus ty non priu
 se non magno
 appellandum pot
 explese, tam veter
 milij, tam copio
 Corruisim, aut
 mato, aut marg
 auro, aut ebore
 mor eam, eburna
 in tabulis, neque
 mpererit: que
 videtur dicere,
 diam. non eni
 causa completa
 huiusmodi rerum